

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI

1981 VE 2005 TÜRKÇE PROGRAMLARINA GÖRE HAZIRLANMIŞ
İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ MASAL
VE FABL METİNLERİNİN İŞLENİŞ SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem DÜĞDÜ

HAZİRAN-2010

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI

1981 VE 2005 TÜRKÇE PROGRAMLARINA GÖRE HAZIRLANMIŞ
İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ MASAL
VE FABL METİNLERİNİN İŞLENİŞ SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem DÜĞDÜ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. N. Nazan KARANİS

HAZİRAN-2010

TRABZON

ONAY

Özlem DÜĞDÜ tarafından hazırlanan *1981 ve 2005 Programlarına Göre Hazırlanmış İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal ve Fabl Metinlerinin İşleniş Süreçlerinin Karşılaştırılması* adlı bu çalışma 06/07/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Bilal KIRIMLI (Başkan)

Prof. Dr. N. Nazan KARANİS (Danışman)

Prof. Dr. Osman Kemal KAYRA

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım. .../.../....

Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

İmza

Özlem DÜĞDÜ

06/07/2010

ÖNSÖZ

Ana dili, bireyin doğduğunda hazır olarak bulduğu, zamanla çevresinden öğrendiği dildir. Türkçe dersiyle de öğrencilerin ana dillerini etkili ve güzel kullanmaları amaçlanır. Bu amaçla Türkçe derslerinde; dinleme/izleme, okuma, yazma, konuşma becerileriyle birlikte dil bilgisi çalışmalarına yer verilir. Öğrencinin karşılaştığı ilk türlerden olan masal ve fabllar bu becerilerin kazandırılmasında oldukça etkilidir. İlk çocukluk yıllarında oluşmaya başlayan dil becerisi bu türlerin yardımıyla gelişir.

Türkçe derslerinin sistemli bir hâlde istendik kurallar doğrultusunda geliştirilmesi programlar aracılığıyla yapılır. Programların en somut yansıması ders kitaplarıdır. Ders kitapları hedeflerin davranışa dönüştürülmesinde etkin bir rol oynar

Türkçe dersine yönelik hazırlanan programların zaman içerisinde değiştiği görülmektedir. Bu çalışmada da 1981 ve 2005 programlarına göre hazırlanmış ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerinin işleniş süreçleri incelenmiştir. Böylece programların ve türlerin dil gelişimine katkıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın genel çerçevesine değinilmiş ikinci bölümde kavramsal çerçeve ele alınmış, çalışmanın ana dayanakları etraflıca ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, dördüncü bölümde ise araştırmada elde edilen bulgular ortaya konulmuştur.

Çalışmalarımda beni yönlendiren ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. N. Nazan KARANİS'e, yardımlarından dolayı Arş. Gör. Erhan DURUKAN'a, manevi desteğini her zaman arkamda hissettiğim aileme ve dostlarıma teşekkür ederim.

Haziran 2010

Özlem DÜĞDÜ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	..IV
İÇİNDEKİLER.....	..V
ÖZET	XVII
ABSTRACT.....	XVIII
TABLolar LİSTESİ.....	XIX
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN GENEL ÇERÇEVESİ.....	3-15
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Problem Cümlesi	8
1.3. Alt Problemler	8
1.4. Varsayımlar	9
1.5. Sınırlılıklar.....	9
1.6. Tezin Önemi ve Amacı.....	10
1.7. Tanımlar	11
1.8. Konu Alanıyla İlgili Araştırmalar	12
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.	16-44
2.1. 1981 Yılı Temel Eğitim Okulları Türkçe Dersi Eğitim Programı.....	16
2.1.1. Genel Amaçlar	16
2.1.2. Özel Amaçlar.....	17
2.1.2.1. Anlama Gücüne Yönelik Özel Amaçlar (VI.-VIII. Sınıflar).....	17
2.1.2.2. Anlatım Gücüne Yönelik özel Amaçlar (VI-VIII. Sınıflar)	17
2.1.2.3. Dil Bilgisi Özel Amaçları (VI-VIII. Sınıflar)	18

2.1.2.4. Yazı Özel Amaçları (VI-VIII. Sınıflar)..	19
2.1.3. 1981 Türkçe Öğretim Programına Göre İlköğretim 6-8. Sınıflar Metin İşleme Süreci	20
2.1.3.1. Hazırlık Çalışmaları	21
2.1.3.2. Metnin Okunması.	21
2.1.3.3. Metnin İncelenmesi	21
2.1.3.4. Metin İncelemesinde Kelime Çalışmaları.	22
2.1.3.5. Okuma Parçasının Konusunun Kavranmasıyla İlgili Çalışmalar	22
2.1.3.6. Metnin Çözümlemesinde Sorular	22
2.1.3.6.1. Metnin Özelliğine Göre Sorular	22
2.1.3.7. Plan ve Paragraf Kavramını Kazandırma	23
2.1.3.8. Parçada Dil ve Anlatımın İncelenmesi	23
2.1.3.9. Parçanın Türü Üzerine Çalışmalar	23
2.1.3.10. Parçanın Yazarı Üzerinde Durma.	23
2.1.3.11. Öğrencilere Kitap Okutma Çalışmaları.	24
2.1.3.12. Dil Bilgisi Çalışmaları.	24
2.1.3.13. Anlatım Çalışmaları.	24
2.2. 2005 Yılı İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı	25
2.2.1. Genel Amaçlar	25
2.2.2. Temel Beceriler.	26
2.2.3. Öğrenme Alanları.	26
2.2.3.1. Dinleme / İzleme.	26
2.2.3.2. Konuşma.	28
2.2.3.3. Okuma	29
2.2.3.4. Yazma	30
2.2.3.5. Dil Bilgisi.	31
2.2.4. Hedef ve Kazanımlar.	32
2.2.4.1. Dinlemeyle ilgili hedefler.	32
2.2.4.2. Konuşmayla ilgili hedefler.	33
2.2.4.3. Okumayla ilgili hedefler.	33
2.2.4.4. Yazmayla ilgili hedefler	33
2.2.4.5. Dil bilgisiyle ilgili hedefler	33
2.2.5. Etkinlikler	34

2.2.6. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Göre İlköğretim 6-8.	
Sınıflar Metin İşleme Süreci	34
2.2.6.1. Hazırlık.....	35
2.2.6.2.1.1. Derse Hazırlık	35
2.2.6.2.1.2. Metne Hazırlık	35
2.2.6.2. Okuma / Dinleme ve Anlama.....	36
2.2.6.3. Konuşma	36
2.2.6.4. Yazma	36
2.2.6.5. Dil Bilgisi	37
2.3. Türkçe Öğretim Programlarının Karşılaştırılması	37
2.4. Masal Türü ve Özellikleri	38
2.4.1. Masalın Özellikleri.....	39
2.4.2. Masal Çeşitleri	40
2.4.2.1. Halk Masalları	40
2.4.2.1.1. Olağanüstü (Düşsel) Masallar	41
2.4.2.1.2. Geçekçi Masallar	41
2.4.2.1.3. Hayvan Masalları.....	41
2.4.2.2. Sanat Masalları	42
2.4.2.2.1. Geleneksel Biçimi Korunarak İşlenmiş Halk Masalları	42
2.4.2.2.2. Çağdaş (Yazınsal) Masallar	42
2.4.3. Masalların Bölümleri	41
2.5. Fabl Türü ve Özellikleri	43
2.6. Ders Kitaplarına Alınacak Masallarda Bulunması Gereken Özellikler	44
2.7. Masal ve Fabl Metinlerinin Türkçe Dersindeki İşlevi.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM	48-49
3.1. Araştırmanın Modeli	48
3.2. Evren ve Örneklem.....	48
3.3. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi	49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR.....51-130

4.1. 1981 Türkçe Dersi Eğitim Programına Göre Hazırlanmış Kitaplardaki Masal ve Fabl Türü Öğretimi	51
4.1.1. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar....	51
4.1.1.1. Özyürek yayınevi, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	51
4.1.1.1.1. Akıllı Evlat (Naki TEZEL) – Masal	51
4.1.1.1.1.1. Metnin Tanıtımı.....	51
4.1.1.1.1.2. Metin-Resim İlişkisi	51
4.1.1.1.1.3. Hazırlık Çalışmaları.....	52
4.1.1.1.1.4. Sözcük Çalışması.....	52
4.1.1.1.1.5. Metnin Kavranması	52
4.1.1.1.1.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	53
4.1.1.1.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	53
4.1.1.1.2. Aslan, Kurt, Tilki (Ezop)–Fabl.....	54
4.1.1.1.2.1. Metnin Tanıtımı.....	54
4.1.1.1.2.2. Metin-Resim İlişkisi	54
4.1.1.1.2.3. Hazırlık Çalışmaları.....	54
4.1.1.1.2.4. Sözcük Çalışması.....	54
4.1.1.1.2.5. Metnin Kavranması	55
4.1.1.1.2.6. Fabl Türünün ve Ögelerinin Kavratılması.....	55
4.1.1.1.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	56
4.1.1.2. MEB Yayınları, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	57
4.1.1.2.1. Perili Ev (Eflâtun Cem GÜNEY)-Masal..	57
4.1.1.2.1.1. Metnin Tanıtımı.....	57
4.1.1.2.1.2. Metin-Resim İlişkisi	57
4.1.1.2.1.3. Hazırlık Çalışmaları.....	57
4.1.1.2.1.4. Sözcük Çalışması.....	58

4.1.1.2.1.5. Metnin Kavranması	58
4.1.1.2.1.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	59
4.1.1.2.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	60
4.1.1.2.2. At ile Eşek (La Fontaine)-Fabl	60
4.1.1.2.2.1. Metnin Tanıtımı	60
4.1.1.2.2.2. Metin-Resim İlişkisi	61
4.1.1.2.2.3. Hazırlık Çalışmaları	61
4.1.1.2.2.4. Sözcük Çalışması	61
4.1.1.2.2.5. Metnin Kavranması	62
4.1.1.2.2.6. Fabl Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	62
4.1.1.2.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	63
4.1.1.3. Elit Yayınları, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	64
4.1.1.3.1. Eşeğin Oyunu (Ezop)-Fabl	64
4.1.1.3.1.1. Metnin Tanıtımı	64
4.1.1.3.1.2. Metin-Resim İlişkisi	64
4.1.1.3.1.3. Hazırlık Çalışmaları	64
4.1.1.3.1.4. Sözcük Çalışması	65
4.1.1.3.1.5. Metnin Kavranması	65
4.1.1.3.1.6. Fabl Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	66
4.1.1.3.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	66
4.1.1.3.2. Sarı Kız (Eflâtun Cem Güney)-Masal	68
4.1.1.3.2.1. Metnin Tanıtımı	68
4.1.1.3.2.2. Metin-Resim İlişkisi	68
4.1.1.3.2.3. Hazırlık Çalışmaları	68
4.1.1.3.2.4. Sözcük Çalışması	69
4.1.1.3.2.5. Metnin Kavranması	69
4.1.1.3.2.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	70
4.1.1.3.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	70

4.1.1.3.3. Küçük Ay (Feridun ORAL)–Masal	71
4.1.1.3.3.1. Metnin Tanıtımı	71
4.1.1.3.3.2. Metin-Resim İlişkisi	71
4.1.1.3.3.3. Hazırlık Çalışmaları	72
4.1.1.3.3.4. Sözcük Çalışması	72
4.1.1.3.3.5. Metnin Kavranması	72
4.1.1.3.3.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	73
4.1.1.3.3.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	73
4.1.2. İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	74
4.1.2.1. MEB Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	74
4.1.2.1.1. Balıkçıl (La Fontaine)–Fabl	74
4.1.2.1.1.1. Metnin Tanıtımı	74
4.1.2.1.1.2. Metin-Resim İlişkisi	74
4.1.2.1.1.3. Hazırlık Çalışmaları	75
4.1.2.1.1.4. Sözcük Çalışması	75
4.1.2.1.1.5. Metnin Kavranması	75
4.1.2.1.1.6. Fabl Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	75
4.1.2.1.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	76
4.1.2.2. Fil Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	77
4.1.2.2.1. Meşe ile Kamış (La Fontaine)-Fabl	77
4.1.2.2.1.1. Metnin Tanıtımı	77
4.1.2.2.1.2. Metin-Resim İlişkisi	77
4.1.2.2.1.3. Hazırlık Çalışmaları	77
4.1.2.2.1.4. Sözcük Çalışması	78
4.1.2.2.1.5. Metnin Kavranması	78
4.1.2.2.1.6. Fabl Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	78
4.1.2.2.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	79

4.1.2.3. Elit Yayınevi, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına	
Yönelik Bulgular ve Yorumlar	79
4.1.2.3.1. Deniz Niçin Tuzludur? (Norveç Hak Masalı)-Masal.....	79
4.1.2.3.1.1. Metnin Tanıtımı	79
4.1.2.3.1.2. Metin-Resim İlişkisi	80
4.1.2.3.1.3. Hazırlık Çalışmaları.....	80
4.1.2.3.1.4. Sözcük Çalışması.....	80
4.1.2.3.1.5. Metnin Kavranması	81
4.1.2.3.1.6. Masal Türünün ve Öğelerinin Kavratılması.....	81
4.1.2.3.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik	
Çalışmalar	81
4.1.2.3.2. Kartalla Baykuş (La Fontaine)–Fabl	82
4.1.2.3.2.1. Metnin Tanıtımı	82
4.1.2.3.2.2. Metin-Resim İlişkisi	82
4.1.2.3.2.3. Hazırlık Çalışmaları.....	82
4.1.2.3.2.4. Sözcük Çalışması.....	83
4.1.2.3.2.5. Metnin Kavranması	83
4.1.2.3.2.6. Fl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması.....	83
4.1.2.3.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik	
Çalışmalar	84
4.1.3. İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve	
Yorumlar.....	84
4.1.3.1. Yıldırım Yayınları, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına	
Yönelik Bulgular ve Yorumlar	84
4.1.3.2. Fil Yayınları, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına	
Yönelik Bulgular ve Yorumlar	84
4.1.3.2.1. Cırcır Böceği ile Karınca (Ezop) – Fl	84
4.1.3.2.1.1. Metnin Tanıtımı.....	84
4.1.3.2.1.2. Metin-Resim İlişkisi	85
4.1.3.2.1.3. Hazırlık Çalışmaları.....	85
4.1.3.2.1.4. Sözcük Çalışması.....	85
4.1.3.2.1.5. Metnin Kavranması	86
4.1.3.2.1.6. Fl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması.....	86

4.1.3.2.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	87
4.1.3.3. Elit Yayıncılık, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	87
4.2. 2005 Türkçe Dersi Eğitim Programına Göre Hazırlanmış Kitaplardaki Masal ve Fabl Türü Öğretimi	88
4.2.1. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	88
4.2.1.1. Özgün Yayınları, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	88
4.2.1.1.1. Koca Dev ile Peri Kızı (Üzeyir GÜNDÜZ) – Masal.....	88
4.2.1.1.1.1. Metnin Tanıtımı	88
4.2.1.1.1.2. Metin-Resim İlişkisi	88
4.2.1.1.1.3. Hazırlık Çalışmaları.....	88
4.2.1.1.1.4. Sözcük Çalışması.....	89
4.2.1.1.1.5. Metnin Kavranması	89
4.2.1.1.1.6. Masal Türünün ve Öğelerinin Kavratılması	90
4.2.1.1.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	90
4.2.1.1.2. Tavşanla Kurbağalar (La Fontaine) – Fabl.....	91
4.2.1.1.2.1. Metnin Tanıtımı.....	91
4.2.1.1.2.2. Metin-Resim İlişkisi	91
4.2.1.1.2.3. Hazırlık Çalışmaları.....	91
4.2.1.1.2.4. Sözcük Çalışması.....	92
4.2.1.1.2.5. Metnin Kavranması	92
4.2.1.1.2.6. Fabl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması.....	92
4.2.1.1.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	93
4.2.1.2. Koza Yayınları, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	93
4.2.1.2.1. Keloğlan ile Sihirli Kuş (Anonim – Drl. Ziya ŞAFAK)–Masal...93	
4.2.1.2.1.1. Metnin Tanıtımı.....	93
4.2.1.2.1.2. Metin-Resim İlişkisi	94

4.2.1.2.1.3. Hazırlık Çalışmaları.....	94
4.2.1.2.1.4. Sözcük Çalışması.....	95
4.2.1.2.1.5. Metnin Kavranması.	95
4.2.1.2.1.6. Masal Türünün ve Öğelerinin Kavratılması	96
4.2.1.2.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	97
4.2.1.2.2. La Fontaine Orman Mahkemesinde (Yalvaç VURAL) Fabl....	98
4.2.1.2.2.1. Metnin Tanıtımı.....	98
4.2.1.2.2.2. Metin-Resim İlişkisi	98
4.2.1.2.2.3. Hazırlık Çalışmaları.....	98
4.2.1.2.2.4. Sözcük Çalışması.....	99
4.2.1.2.2.5. Metnin Kavranması	99
4.2.1.2.2.6. Fabl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması.....	99
4.2.1.2.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	100
4.2.1.2.3. Masal Adam (Marcello ARGILLI)–Masal	101
4.1.1.2.3.1. Metnin Tanıtımı.....	101
4.1.1.2.3.2. Metin-Resim İlişkisi	101
4.1.1.2.3.3. Hazırlık Çalışmaları.....	101
4.1.1.2.3.4. Sözcük Çalışması.....	101
4.1.1.2.3.5. Metnin Kavranması	102
4.1.1.2.3.6. Masal Türünün ve Öğelerinin Kavratılması..	103
4.1.1.2.3.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	103
4.2.1.3. A Yayınları, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve yorumlar.....	104
4.2.1.3.1. Sayıların Macerası (Anar–Çev. Fatma ÖZKAN)–Masal.....	104
4.2.1.3.1.1. Metnin Tanıtımı.....	104
4.2.1.3.1.2. Metin-Resim İlişkisi.	105
4.2.1.3.1.3. Hazırlık Çalışmaları.....	105
4.2.1.3.1.4. Sözcük Çalışması.....	105
4.2.1.3.1.5. Metnin Kavranması	105
4.2.1.3.1.6. Masal Türünün ve Öğelerinin Kavratılması.	106

4.2.1.3.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine	
Yönelik Çalışmalar	106
4.2.1.3.2. Kesik Kuyruklu Tilki (La Fontaine)–Fabl	107
4.2.1.3.2.1. Metnin Tanıtımı	107
4.2.1.3.2.2. Metin-Resim İlişkisi	108
4.2.1.3.2.3. Hazırlık Çalışmaları	108
4.2.1.3.2.4. Sözcük Çalışması	108
4.2.1.3.2.5. Metnin Kavranması	108
4.2.1.3.2.6. Fabl Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	109
4.2.1.3.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine	
Yönelik Çalışmalar	109
4.2.1.3.3. Horoz Masalı (Anonim-Hzl. Prof. Dr. Şükrü ELÇİN)–Masal... ..	110
4.2.1.3.3.1. Metnin Tanıtımı	110
4.2.1.3.3.2. Metin-Resim İlişkisi	111
4.2.1.3.3.3. Hazırlık Çalışmaları	111
4.2.1.3.3.4. Sözcük Çalışması	111
4.2.1.3.3.5. Metnin Kavranması	111
4.2.1.3.3.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	112
4.2.1.3.3.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine	
Yönelik Çalışmalar	112
4.2.1.3.4. Tuz (Anonim)–Masal	113
4.2.1.3.4.1. Metnin Tanıtımı	113
4.2.1.3.4.2. Metin-Resim İlişkisi	113
4.2.1.3.4.3. Hazırlık Çalışmaları	114
4.2.1.3.4.4. Sözcük Çalışması	114
4.2.1.3.4.5. Metnin Kavranması	114
4.2.1.3.4.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	115
4.2.1.3.4.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine	
Yönelik Çalışmalar	115
4.2.2. İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	116
4.2.2.1. MEB Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına	
Yönelik Bulgular ve Yorumlar.. ..	116
4.2.2.1.1. Bülbül ile Bağcı (Beydeba)–Masal	116

4.2.2.1.1.1. Metnin Tanıtımı.....	116
4.2.2.1.1.2. Metin-Resim İlişkisi.....	116
4.2.2.1.1.3. Hazırlık Çalışmaları.....	116
4.2.2.1.1.4. Sözcük Çalışması.....	117
4.2.2.1.1.5. Metnin Kavranması	117
4.2.2.1.1.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması.....	118
4.2.2.1.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar.....	118
4.2.2.2. Harf Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	119
4.2.2.3. Pasifik Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	120
4.2.2.3.1. Dostluğun Değeri (Beydeba)–Fabl	120
4.2.2.3.1.1. Metnin Tanıtımı.....	120
4.2.2.3.1.2. Metin-Resim İlişkisi.....	120
4.2.2.3.1.3. Hazırlık Çalışmaları.....	120
4.2.2.3.1.4. Sözcük Çalışması.....	121
4.2.2.3.1.5. Metnin Kavranması	121
4.2.2.3.1.6. Fabl Türünün ve Ögelerinin Kavratılması.....	121
4.2.2.3.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	122
4.2.2.3.2. Balıkçıl (La Fontaine)–Fabl.....	123
4.2.2.3.2.1. Metnin Tanıtımı.....	123
4.2.2.3.2.2. Metin-Resim İlişkisi.....	123
4.2.2.3.2.3. Hazırlık Çalışmaları.....	123
4.2.2.3.2.4. Sözcük Çalışması.....	124
4.2.2.3.2.5. Metnin Kavranması.....	124
4.2.2.3.2.6. Fabl Türünün ve Ögelerinin Kavratılması.....	125
4.2.2.3.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar	125
4.2.3. İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	127
4.2.3.1. MEB Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	127

4.2.3.2. Pasifik Yayınları, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına	
Yönelik Bulgular ve Yorumlar	127
4.2.3.3. Batu Yayınları, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına	
Yönelik Bulgular ve Yorumlar	127
4.2.3.3.1. Bir Orman Masalı (G. LEE, A. LİFESON, N. PEART)-Masal	127
4.2.3.3.1.1. Metnin Tanıtımı	127
4.2.3.3.1.2. Metin-Resim İlişkisi	127
4.2.3.3.1.3. Hazırlık Çalışmaları	128
4.2.3.3.1.4. Sözcük Çalışması	128
4.2.3.3.1.5. Metnin Kavranması	128
4.2.3.3.1.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması	128
4.2.3.3.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil	
Bilgisine Yönelik Çalışmalar	129
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	131
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	139
EKLER	143
ÖZGEÇMİŞ	146

ÖZET

Bu çalışma, 1981 ve 2005 programlarına göre hazırlanmış ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerinin işleniş süreçlerinin karşılaştırılmasını amaçlanmıştır. Türkçe eğitim programı 1981 yılından 2006 yılına kadar değişmeden uygulanmıştır. 2005 yılında programın değişmesiyle birlikte 2006 yılından itibaren yeni Türkçe öğretim programı uygulanmaya başlamıştır. Mevcut programın bırakılıp yeni bir program oluşturma'nın nedeni, mevcut programın çağın ihtiyaçlarına cevap vermemesi, değişen teknolojiye ayak uyduramaması ve çağdaş öğretim yöntemlerinin yerine geleneksel eğitim anlayışını sürdürüyor olmasıdır. Programlarının birebir yansımaları görebildiğimiz ders kitapları programların uygulanmasında en önemli araçtır. Öğretim programları değiştikçe, programların felsefesine göre hazırlanan ders kitapları da değişmektedir. 1981 programında öğretim süreci tek bir kitapla yürütülürken 2005 programında öğretim süreci üç kitapla yürütülmektedir.

Yapılan çalışmada tarama yöntemi kullanılmış ve 1981 Türkçe Eğitim Programı'na göre hazırlanmış dokuz adet ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitabındaki masal ve fabl metinleriyle 2005 Türkçe Öğretim Programı'na göre hazırlanmış dokuz adet ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitabındaki masal ve fabl metinlerinin işleniş aşamaları incelenmiş ve karşılaştırılmıştır.

Çalışma sonunda 2005 programına göre hazırlanmış Türkçe ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerinin işleniş uygulamalarının, sözcük dağarcığının zenginleşmesinde, algılama ve kavrama yeteneğinin gelişmesinde, üst düzey bilişsel ve duyuşsal becerilerinin kazandırılmasında daha etkili olduğu görülmüştür. 1981 programının ise yazarların tanıtımı ve türle ilgili çalışmalar açısından 2005 programına göre daha kapsamlı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öğretim programı, ders kitabı, metnin işleniş süreci, masal, fabl.

ABSTRACT

This study aims to compare text processing procedures of tale and fable in primary Turkish course books used from grade 6 to 8 which were prepared in the frame of curricula in 1981 and 2005. The Turkish curriculum was used without doing any change from 1981 to 2001. The curriculum was changed in 2005 and a new Turkish curriculum has been in use from 2006. The reasons for developing a new curriculum are that the old one does not meet needs of our age and keep up with the changing technology, and also it covers traditional teaching methods instead of modern teaching methods. Course books which are regarded as reflections of curricula are the most important materials in terms of integrating curricula. As teaching methods change, course books which are prepared according to curriculum's philosophy are also changed. While a single book was used according to the curriculum prepared in 1981, there are three course books in use according to the one prepared in 2005.

In this study, the scanning method was used and text processing procedures of tale and fable in nine primary Turkish course books used from grade 5 to 8 which were prepared in the frame of curriculum in 1981 and nine primary Turkish course books used from grade 5 to 8 which were prepared in the frame of curriculum in 2005 were analyzed and compared.

It was found out that text processing procedures of tale and fable used in Turkish course books prepared in the frame of curriculum in 2005 are more effective in extending vocabulary, improving perception and comprehension skills, gaining high level cognitive and affective skills. Besides, Turkish course books prepared in the frame of curriculum in 1981 are much richer in introducing authors and genres as compared to the one in 2005.

Key Words: Curriculum, course book, processing of text, tale, fable

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo Nr.</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	1981 ve 2005 Türkçe Programlarının Karşılaştırılması	36
2	İncelenen Türkçe Ders Kitapları.....	48
3	Metnin Kavranmasına Yönelik Sorulan Soruların Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Dağılımı	130

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Drl. : Derleyen

Hzl. : Hazırlayan

vd. : ve diğerleri

GİRİŞ

Gelişen dünyayla birlikte insandan beklenen vasıflar değişmekte bilgiyi üreten ve işleyen bireyler aranır olmaktadır. Bunun sonucu olarak da eğitim sistemlerinin bu tür bireyleri yetiştirmesi istenmektedir. Eğitim sistemleri de düşünen, anlayan, yorumlayıp yeni bilgi üreten, bilimsel düşünerek sorun çözebilen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Bilginin sürekli tükenerek yeniden üretildiği çağımızda bireylerin bu düzene ayak uydurabilmeleri için bilgiyi ezberleten değil bilgiyi üreten bir eğitim sistemine gereksinim vardır. Burada bireylerin fark yaratabilmesi için de bilgiyi nasıl yorumlayıp nasıl kullanacağını bilmesi gerekmektedir.

Gelişen teknoloji ve değişen ihtiyaçlar yeni bir eğitim sistemini de gerekli kılmıştır. 1981 yılından itibaren uygulanmakta olan eğitim programı 2005 yılında değiştirilerek yeni program uygulamaya konulmuştur. Bu doğrultuda programların somut göstergeleri olan ders kitapları da değişmiştir. Türkçe öğretiminde ders kitapları, dil becerilerini öğrenme ve öğretmede vazgeçilmez temel ders aracıdır.

Öğrencilerin bilgiye ulaşmalarında, çevresiyle etkili iletişim kurabilmelerinde, sosyalleşmelerinde, duygu düşünce ve isteklerini sağlıklı bir şekilde anlatabilmelerinde dilin önemli bir yeri vardır. Dili doğru ve düzgün kullanabilme doğuştan gelen bir yetenek değil eğitimle elde edilen bir beceridir. Bu beceri de ancak okullarda ana dili eğitimiyle kazandırılabilir. Öğrenci ana dilini yakın çevresinden öğrenir. Ancak ana dilinin inceliklerini ve kurallarını Türkçe dersinde öğrenir. Türkçe derslerinde ana dili öğretimi metinler yoluyla verilir. Bu nedenle Türkçe ders kitaplarında metinlerin seçimine ayrı bir özen gösterilmelidir. Metinler seçilirken öğrencinin dil gelişimine uygun, zevkle okuyacağı metinler seçilmelidir. Bu konuda da öğrencilerin yardımına masal ve fabl metinleri yetişmektedir. Masal ve fabl metinleri öğrencilerin karşılaştığı ilk edebi türlerdendir. Bu türler yardımıyla öğrencilere dinleme, konuşma okuma, yazma becerileri kazandırılabilir. İlk çocukluk yıllarında oluşmaya başlayan dil becerisi bu türlerin yardımıyla geliştirilebilir.

Bu çalışmanın amacı değişen ağla birlikte farklılaşan programların somut göstergesi olan ders kitaplarını masal ve fabl metinleri üzerinden inceleyerek 1981 Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe ğretim Programı arasındaki farklılıkların ne düzeyde olduğunu ortaya koymaktır.

Araştırmada var olan bir durumu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu nedenle çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır.

Çalışmada 1981 ve 2005 programlarına göre hazırlanmış 6., 7., 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki masal ve fabl metinleri incelenmiştir. Bunun için her sınıf düzeyi için üç toplamda on sekiz kitap belirlenmiştir. Belirlenen bu kitaplarda on üç masal on iki fabl metni bulunmuştur. Bu metinler; metin-resim ilişkisi, metin işleme süreçleri açısından incelenerek bulgular ortaya konulmuş, bu bulgulardan hareketle sonuçlara ve önerilere gidilmiştir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde araştırmanın genel çerçevesini oluşturan problem durumu etraflica ortaya konulmuş problem cümlesine, alt problemlerine, varsayımlarına, sınırlılıklarına, araştırmanın amacı ve önemine, tanımlarına ve bundan önce yapılmış konuyla ilgili çalışmalara değinilmiştir. İkinci bölümde çalışmanın alt yapısını oluşturan kavramsal ereve ele alınarak çalışmanın ana dayanakları ortaya konulmuştur. nc bölümde araştırmanın yöntemi için seçilen araştırma modeline, çalışmanın yapıldığı evren ve örnekleme, elde edilen verilerin değerlendirilmesine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise araştırma sonucunda elde edilen bulgular ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN GENEL ÇERÇEVESİ

1.1 Problem Durumu

“İnsan düşünen, düşündükleriyle yeni şeyler üreten, sonra da ürettiklerini başkalarıyla paylaşma gereği duyan sosyal bir varlıktır.” (Cüceloğlu, 1979’tan aktaran: Aktaş, 2002: 7). Sosyal bir varlık olan insanın hayatını devam ettirebilmesi için diğer insanlarla iletişim kurması gerekmektedir. Her insan içinde bulunduğu toplumla yazılı ya da sözlü mesaj alışverişinde bulunur. Gönderilen mesajlar karşı taraftan algılandığında iletişim gerçekleşir. İletişimin gerçekleşmesi için ortak bir dil anlayışının olması gerekir.

İnsanlar doğdukları andan itibaren çeşitli ihtiyaçlarını gidermek için etraflarına mesaj gönderirler. İlk başlarda bu mesajlar anlamsız hareketler ve seslerden ibarettir. Ancak zamanla etraflarından duyduğu bu sesler anlamlı sözlere dönüşmeye başlar. Bu sözler, çocukların anne babalarından ya da etrafından duyduğu kelimeler ve cümlelerdir. Çocukların etraflarından algıladıkları sesler; ses kalıpları, vurgulama, tonlama gibi dile özgü öğeler ana dilinden kaynaklanır. Bunlar zamanla çocuğun bilinçdışına yerleşir. Böylece ana dilin alt yapısı oluşmaya başlar.

“Ana dili, başlangıçta anneden ve yakın çevresinden, daha sonrada ilişkili bulunulan çevreden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireyin bir toplumla en güçlü bağını oluşturan dildir.” (Aksan, 1998: 81). “İnsan konuşma yeteneğiyle doğar. Fakat dil doğuştan bilinmez. Çocuk içinde yaşadığı toplumun dilini, ana dilini uzun bir çıraklık süresince öğrenir.” (Banguoğlu, 2004: 9).

Çocuklar ana dilini, küçük yaşlarda yakın çevresinden doğal olarak öğrenir; bunun için bir öğrenime gereksinim duymaz. Bununla birlikte, bir dilin gerektiği gibi kullanılabilmesi, doğru konuşulup yazılması; o dilin ana kurallarının iyice bilinmesini gerektirir (Şimşek, 1987: 1).

Diller toplumların ruhunu yansıtan bir ayna niteliğindedir. Milletlerin pek çok özelliklerinin dilde bulmak mümkündür. Dilleri birbirinden ayıran ses ve biçim farklılıkları milletlerin özelliklerden ortaya çıkmaktadır. Ana dili kavramı bu nedenlerle dil yerine de kullanılmıştır.

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta; kendi kanunları içinde yaşayan ve gelişen canlı bir varlık; milleti birleştiren, koruyan ve onun ortak malı olan sosyal bir müessese; seslerden örülmüş muazzam bir yapı; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir (Ergin, 2003: 3).

“Dil, sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyülü bir düzendir; düşünme ve düşünüleni aktarma dizgesidir.” (Aksan, 2005: 13). Dilin kendisine has birtakım kuralları vardır. İnsanlar doğdukları anda çevrelerinde bu kuralları hazır bulurlar. Dilin kuralları uzun tarihî gelişmeler ve değişimler sonucunda oluşur ve insanlar dili bu kurallar çerçevesinde öğrenirler.

Uzun tarihî değişimler ve gelişmeler sonucunda oluşan dil, bağlı bulunduğu toplumu yansıtan bir ayna görevi görmektedir. Dil, bağlı bulunduğu toplumu yansıttığı gibi toplumu bir arada tutmaya yarayan araçlardan da en önemlisidir. Aksan (1998: 55)’a göre “Dil düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yaralanılarak başkalarına aktarılması sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş dizgedir”. “Dil, duygu ve düşünceyi insanlara aktaran bir vasıta olduğu için insan topluluklarını bir kitle veya yığın olmaktan kurtararak, aralarında duygu düşünce birliği olan bir cemiyet yani millet hâline getirir.” (Kaplan, 1996: 35). Dil sayesinde toplumlar hem kültürlerini geliştirir hem de kültürlerini nesilden nesile aktararak millet hayatının devamlılığını sağlarlar. Bu sebeple, dil eğitimi ile bir yandan toplumun geçmişten gelen kültür özellikleri geleceğe aktarılırken bir yandan da bu özelliklerinin unutulmadan devam etmesi sağlanmış olur.

Dilin en önemli özelliği iletişimi sağlamasıdır. Dil sayesinde insanlar duygularını, düşüncelerini, ihtiyaçlarını en kolay yoldan insanlara aktarırlar. Dil, ayrıca bireyin kendini anlatabilmesinde ve çevresini anlayabilmesinde de etkili bir unsurdur. İletişimin tam ve doğru olabilmesi için iletilmek istenen mesajın alıcı tarafından da aynı şekilde anlaşılması

gerekir. Bunu sağlamak için de dilin iyi kullanılması, ileilmek istenen mesajdan farklı anlamlara yol açmaması gerekir.

Dilin bir diğer önemli özelliği de düşünce aracı olmasıdır. İnsan zihnindeki düşünceler dille ortaya çıkar ve şekillenir. Dil olmadan düşünceler gelişemez, diğer insanlara aktarılamaz. Bir dilde ne kadar çok kelime varsa o dili konuşan bireylerin de o derece düşünce sınırları vardır. Bireyin kelime hazinesi ne kadar genişse düşünme alanı da o derece geniştir. Dilin düşünceyle ilişkisine dair bazı teoriler bulunmaktadır.

Amerikan davranışçı ruhbilimini kuran Watson’a göre dil ile düşünce özdeşdir. Bilişsel ruh bilimci Piaget içinse bilişsel gelişim dilden bağımsızdır ama anlatımını dilde bulur (Demircan, 1990’dan aktaran: Cemiloğlu, 2004: 10).

Leibniz: ‘Dillerin insan zihninin en iyi aynası olduğunu, kelimelerin anlamlarının tam bir analizinin, aklın nasıl işlediğini her şeyden iyi gösterebileceğini sanıyorum.’ der. Kelimelerin birtakım işaretler olduğunu, zihnin de bu işaretlerle düşündüğünü, düşünürken de bu kelimeleri nesnelerin yerine koyduğunu belirtir. Humboldt, düşüncenin bir sürü işaret ve bağlılıklarla, ancak dilde meydana gelebileceğini ileri sürüyordu. Ona göre, kelimeler yalnızca düşünceyi yaratmaya yarayan bir araç değil, düşünceyi tamamlayan, onu yaratan şeylerdi (Aksan, 1998: 22).

Dilbilimcilerin ortak görüşü dil ile düşüncenin ayrılmaz birer parça olduğudur. Dil gelişimi ve öğretimi de bir anlamda düşüncenin gelişimi ve öğretimidir. Bu sebeple ana dili eğitimi ilköğretim döneminde daha önemli bir yere sahiptir.

İnsanın ilk öğrendiği dil, ana dilidir. Aslında bu, öğrenmeden çok bir edinim ya da kazanımdır. Aile ve yakın çevreden başlayan bu edinim, okullarda belli bir sisteme oturtulmaktadır. Bu sayede bireylere, ana diliyle anlama ve anlatma yeteneği kazandırılmaktadır (Özbay, 2006: 3).

Yıldız (2003: 21)’a göre; “Ana dili dersi, aşağıdaki alanlarda öğrencileri yeterli hâle getirmelidir:

- Dil hakkında ve dil aracılığıyla düşünme kabiliyetini geliştirmek, tecrübeler edinmek, algılama, tasarlama, hüküm verme kabiliyetini derinleştirmek.
- Dili değişik bilgilendirme ve ifade amaçlarına uygun olarak sorumluluk bilinci içinde, açık ve etkili kullanabilmek.

- Dili çevresinde olup bitenleri algılaması ve anlaması için, kendini ifade etmek için, zihinsel düzlemdeki tasarımların ve oyun vs. serbest alanların düzenlenmesi amacıyla yönelik olarak kullanabilmek.
- Dil ifadelerini özellikleri içinde anlayabilmek ve gerektiğinde eleştirel olarak değerlendirmek. Yani, metinleri bilgi kazanmak ve düşünmeye sevk eden bir araç olarak kullanmak, edebi metinleri algılama ve tecrübelerin, tasarlama ve hayal gücünün geliştirilmesi ve farklılaşması için kullanmak.
- Dili zaman içerisinde değişen bir araç olarak kavramak.
- Dili hem kurallı düzenlemeleri içerisinde kavramak, hem de onun yaratıcı ve oyun imkânlarını kullanmak.”

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araçtır. Anlaşma ise anlama ve anlatmayla gerçekleşir. İnsanlar çevrelerinden aldıkları mesajları anlama becerileriyle algılayıp yorumlarlar. Yorumlanan bu mesajlara verilecek tepkiler de anlatım yoluyla ifade edilir. Anlama, okuma ve dinlemeyle; anlatma ise konuşma ve yazma becerilerinin kazanımıyla sağlanır.

2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda dil öğretimiyle; dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayabilen, duygu düşünce ve hayallerini anlatabilen ve dilin farklı bağlamlarda aldığı görünümünü kavrayabilen bireyler yetiştirmek hedeflenmiştir. Demirel (2004: 25)’e göre; “Türkçe bir bilgi dersi değil, bir ifade ve beceri dersi. Öğrencinin zihin ve ruh gelişmelerinde iyi bir ana dil öğretiminin rolü, başka hiçbir dersle ölçülemeyecek kadar büyüktür. Türkçe dersleri öğrencinin:

- Ulusal kültürümüzün değerli eserleri ile karşılaşmasını sağlayarak, ulusal bilincini ve ulusal coşkusunu,
- Dil bilgisi öğreniminde ayrıntıları inceleyerek, kuralı sezme ve kurala varma çalışmalarıyla ulusal varmasını,
- Güzel metinlerin zevkini tadarak, duygusunu ve Türk diline olan sevgisini,
- Farklı metin incelemeleriyle doğru karar verme yeteneğini,
- Okuma ve özellikle yazma çalışmalarıyla düşünme gücünü,
- Söz ve yazıyla anlatım konusundaki çalışmalarla da, güzel konuşma ve yazma alışkanlığını geliştirecektir.”

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlikler yoluyla dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir (Özbay, 2006: 65).

Türkçe öğretim programı temel dil becerileri olan okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma ile dil bilgisinden oluşmaktadır. Bu becerilerin öğrenciye kazandırılması metinler aracılığıyla sağlanmaktadır. Türkçe öğretiminde metinler ana araç-gereçlerdendir ve Türkçe dersinde metin üzerinde çalışmalar yapılır. Bu nedenle, Türkçe ders kitapları hazırlanırken dikkat edilmesi gereken en önemli unsurlar; kitaplara alınacak metinlerin niteliği ve metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu olmalıdır.

Metinler, öğrencilerin sözcük dağarcığının zenginleşmesinde, algılama ve kavrama yeteneklerinin gelişmesinde, analiz, sentez ve değerlendirme yapabilme düzeyine erişebilmesinde, tür bilgisi kazanımının sağlanmasında, estetik zevk kazandırmada kısacası duyuşsal ve bilişsel becerilerinin gelişmesinde etkilidir. Türkçe öğretiminde bahsi geçen amaçlara ulaşılabilmede metin çalışmaları temel öge olarak görülür. Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler; anlama, anlatım becerisini geliştirici ve dil bilgisi öğretimini tam ve eksiksiz bir biçimde gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır. Bu amaçları sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmek için de öğretim ilkelerinden yararlanmak gerekir. Bu ilkelerden “çocuğa görelik” metin seçiminde göz önüne alınması gereken önemli bir ölçüttür. İlköğretimin her sınıfı ve kademesi farklı gelişim süreçlerini barındırır. Çocuğun gelişim dönemine uygun olarak seçilmiş bir metin, öğrencinin metni zorlanmadan anlamasını sağlayacak ve böylece öğrenciler derslerden zevk alacaklardır. Türkçe ders kitaplarındaki metinler çocuğa görelik ilkesinden başka içerdiği eğitsel mesajlar açısından da değerlendirilip seçilmelidir. Ayrıca Türkçenin özenli kullanıldığı, sanatçı bakışı ve duyarlılığı ile oluşturulmuş metinler de seçilerek öğrencilerin dil konusundaki duyarlılığı da geliştirilmeye çalışılmalıdır.

Masal ve fabllar Türkçe ders kitaplarında önemli ölçüde yer tutmaktadır. Çocukların ilk tanıştığı türlerden olan masal ve fabllar, çocukların dünyasında eğlendirici olduğu kadar eğitici de bir rol oynar. Güzellik duygusunun gelişmesine, iyilik arzusunun oluşmasına zemin hazırlarlar. Ayrıca masal ve fablların; dili kullanma yeteneğini geliştirmek, hayal gücünü zenginleştirmek, dinlemeyi öğretmek, merak duygusunu sağlamak gibi işlevleri de vardır. Nas (2004: 229-232)'a göre masal:

1. Çocuğun dil gücünü geliştirir.
2. Çocuğa ana dilinin zenginliklerini, olanaklarını sunar.
3. Çocuğun sözcük dağarcığını zenginleştirir.
4. Çocuğun dinleme yeteneğini geliştirir.
5. İyilik, adalet, haktanırlık duygularını geliştirir.
6. Masallar, çocuğun iç sorunlarına, gerilimlerine gönderme yaparak, dolaylı yoldan onun iç dünyasına girer. Çocuk, bilincine varmadan masalda kendini bulur.
7. Çocuğu yaşama hazırlar, onun duygularını besler.

Çocuklar için oldukça önemli olan bu türlerin ders kitaplarında işleniş yöntemlerine bu yüzden dikkat etmek gerekir. Dersin kazanımlarının sağlanabilmesi için türlere uygun yöntemler seçilmelidir. Ayrıca, sürecin etkin ve verimli geçmesi için ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerinde hazırlık çalışmalarına, metni kavrama çalışmalarına, tür ve plan çalışmasına, dört temel beceriye ve dilbilgisine dayalı çalışmalara özenle yer verilmesi gerekmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

1981 Türkçe Dersi Eğitim Programı doğrultusunda seçilen kitaplardaki masal ve fabl metinlerinin uygulama çalışmaları ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı doğrultusunda seçilen kitaplardaki masal ve fabl metinlerinin uygulama çalışmaları arasındaki farklılıklar ne düzeydedir?

1.3. Alt Problemler

1. 1981 ve 2005 programlarına ait Türkçe ders kitaplarındaki masal ve fabl metinleri ile metne ait resimler arasındaki ilişki ne düzeydedir?
2. 1981 ve 2005 programlarına ait Türkçe ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerine yönelik hazırlık çalışmaları metne yaklaşımcı nitelikte midir?
3. 1981 ve 2005 programlarına ait Türkçe ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerine ait sözcük çalışmaları bölümü, sözcük dağarcığını geliştirmede etkili işleniş uygulamalarına sahip midir?

4. 1981 ve 2005 programlarına ait Türkçe ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerini kavrama ve çözümleme amacıyla yer verilen çalışmalar yeterince etkin midir?
5. 1981 ve 2005 programlarına ait Türkçe ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerinin tür ve plan çalışması, türün özelliklerini kavratmaya ve türe yönelik ilgi uyandıracak niteliklere sahip midir?
6. 1981 ve 2005 programlarına ait Türkçe ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerine ait dört temel dil becerisini ve dil bilgisini geliştirmeye yönelik çalışmalar bu gelişimi ne ölçüde desteklemektedir?
7. 1981 ve 2005 programlarına ait kitapların yukarıda belirtilen alanlarda birbirine üstünlükleri var mıdır?

1.4. Varsayımlar

1. 1981 programına ait dokuz adet kitap ile 2005 programına ait dokuz adet kitap seçilmiştir. Kitaplar evreni temsil etme açısından yeterli görülmüştür.
2. Problem konusunun alt yapısını ve kavramsal çerçeveyi ortaya koymak açısından yapılan kaynak taraması, yapılan çalışmayı yansıtmaya adına yeterli görülmüştür.
3. 1981 programına ait masal ve fabl metinlerinin işleniş süreçlerinin 2005 programına ait kitaplardaki masal ve fabl metinlerinin işleniş süreçlerine göre yetersiz kalacağı düşünülmüştür.

1.5. Sınırlılıklar

1. Çalışma 1981 programına göre seçilen dokuz adet ilköğretim ikinci kademe ders kitabı ile 2005 programına göre hazırlanan dokuz adet ilköğretim ikinci kademe ders kitabı ile sınırlandırılmıştır.
2. Kitaplarda karşılaştırılan unsurlar “metin-resim ilişkisi, metne hazırlık çalışması, sözcük çalışması, metni kavrama çalışması, masal ve fabl türlerinin ve öğelerinin kavratılmasına yönelik çalışmalar, dört temel dil becerisini ve dil bilgisini destekleyen çalışmalar” ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tezin Önemi ve Amacı

Türkçe dersi, öğrencilerin ana dillerini öğrendikleri ve geliştirdikleri bir ders olduğu için önemli bir yere sahiptir. Çocuk bir yandan ana dilinin inceliklerini öğrenirken bir yandan da zihinsel ve duyuşsal birtakım beceriler geliştirir. İnsanlarla doğru bir şekilde iletişim kurmayı, kendi duygu ve düşünce dünyalarını geliştirmeyi, karşılaştığı olay ve durumlara eleştirel bir gözle bakabilmeyi öğrenir. Türkçe dersiyle öğrenci; dinleme, sesini ve beden dilini etkili bir şekilde kullanma, akıcı bir şekilde okuma, kelimeleri doğru telaffuz etme, kendini ifade edebilme becerilerini kazanırken, öğrenme ve öğretim sürecinde öğrencilerle etkileşim kurarak sosyalleşmesi de sağlanmış olur.

Türkçe öğretiminin en temel materyali ders kitaplarıdır. Kitaplarda bulunan metinler aracılığıyla öğrencilerin; Türkçenin inceliklerini, güzelliklerini görmeleri, kurallarını öğrenmeleri ve Türk dilini en güzel şekilde kullanmaları amaçlanır. Masal ve fabl türlerinin de Türkçe öğretimiyle hedeflenen kazanımların sağlanmasında önemli bir yeri vardır. Masal ve fabl türleri, öğrencilerin en çok sevdiği türler arasındadır. Öğrencilerin, eğlenerek öğrenmelerini sağlama açısından etkilidir. Öğrencilerin, dinleme ve okuma becerilerini kazanmalarına yardımcı olur. Hayal gücü ve yaratıcılığını geliştirir. Çocuk, masal ve fablla evrensel kültürün değerlerini öğrenir. İyi-kötü, doğru-yanlış kavramlarını öğrenip davranışlarını da beklenen şekilde sergiler. Masal ve fabl türünde; okuma-dinleme, olay örgüsünü kavrama, kahramanların karakterlerini açıklama, verilmek istenen mesajı fark edebilme gibi çalışmalar rahatlıkla ders saatleri içerisinde yapılabilir.

Bu çalışmada 1981 Türkçe Öğretim Programı'na göre ilköğretim 6., 7., 8. sınıflarda okutulan ders kitaplarından seçilen dokuz tanesinde bulunan masal ve fabl türündeki metinler ile 2005 Öğretim Programı'na göre ilköğretim 6., 7., 8. sınıflarda okutulan ders kitaplarından seçilen dokuz tanesinde bulunan masal ve fabl türündeki metinler belirlenmiş olup;

- Masal ve fablın Türkçe dersindeki yeri ve önemi, seçilen kitaplardaki masal ve fabl öğretiminin hangi etkinliklerle desteklendiği, öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılan yöntemler incelenmiştir.
- Ders kitaplarındaki temel dil becerilerinin ve dil bilgisinin kazandırılmasına yönelik olan; hazırlık çalışmaları, okuma/dinleme etkinlikleri, sözcük çalışması,

anlama ve anlatım çalışmaları, masal ve fablın öğelerinin kavratılmasına yönelik çalışmalarının karşılaştırılması yapılmıştır.

- Öğretim programlarının yansımaları olan ders kitaplarının karşılaştırılması sonucunda 2005 Türkçe Öğretim Programı'nın tür öğretimini ne ölçüde sağladığı, 1981 programına göre üstün ve eksik yönlerinin ne olduğu ortaya konmuştur.

1.7. Tanımlar

Ders Kitabı: “Öğretim programları doğrultusunda hazırlanan, belirli düzeydeki öğrenciler için yazılan ve öğrenim amacıyla kullanılan, öğrenmeyi ve anımsamayı kolaylaştıran, kolaydan zora uzanan, sistemli ilerleme ve gelişme sunan teknik bir kitaptır.” (Güneş, 2002:8).

Dinleme: “Dinleyicinin önce söylenenlerle, sonra söylenenler arasında bağlantı kurma ve iletişim içindeki işlevini anlama yeteneğidir.” (Temur, 2001'den aktaran: Özbay, 2007: 40).

Fabl: “Genellikle kahramanları bitkiler ve hayvanlardan seçilen, başında ya da sonunda bir ahlâk dersi, bir yaşam ilkesi ortaya koyan, insanların ortak kusurlarını, eksikliklerini gidermeye çalışan öykülere verilen ad olarak açıklanabilir.” (Özdemir, 1990'dan aktaran: Güleriyüz, 2006: 216).

Konuşma: “Düşüncelerin, görüşlerin, bilgilerin, olayların, izlenimlerin, dileklerin, önerilerin, isteklerin, duyulanların.... “sözle” karşı tarafa anlatılmasıdır. Buna göre konuşma, bir ‘sözlü anlatım yolu’dur.” (Sarıcı ve Gündüz, 1995'ten aktaran: Özbay, 2006: 85).

Masal: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiat üstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.” (Sakaoğlu, 1999'dan aktaran: Yalçın ve Aytaş, 2005: 61).

Okuma: “Okuma; kelimeleri, cümleleri, noktalama işaretleriyle, bir yazıyı bir bütün olarak görme, algılama ve kavrama sürecidir.” (Ünal, 2006: 60).

Öğretim Programı: “Eğitim programında gösterilen kazanımların gerçekleşebilmesi için gerekli olan öğretmen, konular, eğitim ortamları, yöntem, teknik, fiziki imkânlar, ders araçları, ölçme ve değerlendirme gibi unsurları kapsayan bir bütündür.” (Özbay, 2006: 15).

Yazma: “Yazma, duygu, düşünce, istek ve olayların belli kurallara uygun olarak birtakım sembollerle aktarılmasıdır.” (Özbay, 2006: 115).

1.8. Konu Alanıyla İlgili Araştırmalar

Derman (2002), “Ana Dil (Türkçe) Öğretiminde Masal Metinlerinin Kullanılması” adlı yüksek lisans tezinde ana dili etkinlik alanlarından okuma, dinleme, anlama, anlatma gibi alanlarda masal metinlerinden verimli bir şekilde yararlanılabileceği sonucuna varmıştır.

Topgül (2004), “İlköğretim 8. Sınıf Ders Kitaplarındaki Uygulama Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tezinde ilköğretim 8. sınıfta okutulan Türkçe ders kitaplarındaki yazılı ve sözlü anlatım etkinliklerini Türkçe Eğitim Programı’na uygunluğu açısından incelemiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan üç ders kitabının incelenmesi sonucunda yazılı uygulamalara %67.3, sözlü anlatım uygulamalarına %46, uygulama biçimi belli olmayan yönergelere %5.7, yönlendirici açıklamalara %8.3, değerlendirmeye %1 oranlarında yer verildiği saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda Türkçe derslerinin en önemli materyali olan ders kitaplarının öğrencilerin anlatım becerilerini geliştirme konusunda yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Arslan (2004), “İlköğretim II. Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Eğitimdeki Yeri” adlı yüksek lisans tezinde Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerini eğitimsel işlevleri yönünden incelemiş ve bunlarla ilgili bazı öneriler sunmuştur. Araştırmada incelenen kitaplarda aynı yazarların hazırladığı alt sınıflara ait (6. ve 7. sınıflar) Türkçe ders kitaplarında daha az masalın bulunduğu veya bu türe ait hiçbir metnin olmadığı, üst sınıflara ait (7. ve 8. sınıflar) Türkçe ders kitaplarında ise daha çok masalın yer aldığı görülmüştür. Hâlbuki yapılan ilmi çalışmalarda alt yaş grubundaki öğrencilerin

masallara ilgisi üst yaştakilerden daha fazladır. Buradan Türkçe ders kitaplarının ilmi verilerden yoksun olarak hazırlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

İnce (2004), “Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısı İle Türkçe Öğretiminde Metin Çalışmaları: Değerlendirmeler, Öneriler” adlı yüksek lisans tezinde çağdaş eğitimbilimin öngördüğü metin işleme modelini, yabancı bir ülkeden, Fransa’dan, hareketle ortaya koymuş hem de öğrencilerin ana dilinden beklentilerini ön plana çıkararak bu konuda örnek uygulamalara yer vermiştir. Öğrencilerin ders kitaplarına yönelik ilgi ve isteklerinin metinlerde ne derece yer bulabildiğini ortaya koymak için yapılan ankette; metinlerin gerek seçiminde gerek işlenişinde öğrenciye değil tam tersine yazarı, öğretmeni merkeze alan bir yaklaşımın var olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu noktada örnek alınan Fransa ders kitabı ile Türkçe ders kitabı arasında yapılan karşılaştırmada da var olan metin modelleri arasında çarpıklık olduğu sonucuna varılmıştır.

Küçük (2005), “6.,7. ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki düz yazı metinlerinin çocuğa görelik ilkesi ve eğitsel iletiler açısından incelemesi yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda Türkçe ders kitaplarında metin seçme ölçütleri arasında çocuğa görelik ilkesinin tam anlamıyla var olmadığı ve metinlerde verilen eğitsel iletilerin çocukların gelişim süreçlerindeki yaşadıkları karmaşalara çözüm yolu göstermesini tam olarak sağlayamadığı sonuçlarına varılmıştır.

Danışoğlu (2006), “Eğlendirici Yazınsal Türlerin Türkçe Öğretiminde Kullanımı ve bu çerçevede 2004-2005 Türkçe Öğretim Programı’nın Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde çocukların dilsel gelişimleri, okuma alışkanlığı kazanmaları ve yaratıcı yazmalarına destek olabilecek yazınsal türlerin 2004-2005 Türkçe Öğretim Programı ve Türkçe 1-5. sınıf ders çalışma, öğretmen kılavuz kitaplarında kullanılmasının önemini belirtmiştir. Yapılan araştırma sonucunda Türkçe ders kitaplarının çocuğun gelişim düzeyi, beklenti ve tutumları göz önüne alındığında Türkçe Öğretim Programı’nda yer alan eğlendirici ve yazınsal türlere yönelik kazanımları yeterince yansıtmadığı görülmüştür.

Kutlu (2006), “MEB İlköğretim 6., 7., 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde üç sınıf

seviyesinden seçilen birer kitaptaki metinlerin söz varlıkları incelenmiştir. Yapılan araştırmada sınıf seviyesi arttıkça metinlerin söz varlığında da bir artma olduğu (6. sınıfta 7321, 7. sınıfta 8142, 8. sınıfta 10345) belirlenmiş ve sözcük ediniminde okulun ve Türkçe derslerinin önemli bir payı olduğu sonucuna varılmıştır.

Baysal (2007), “MEB İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Kelime Serveti Bakımından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 39 metin incelenmiş; metinlerle metinlerin işleniş bölümlerinde yer alan kelime ve kavramların sayıca karşılaştırılması yapılmış ve dağılımın dengeli olduğu (4548 kavramdan 2548’i metinler bölümüne 1960 tanesi de işleniş bölümüne aittir.) sonucuna varılmıştır. Buna karşın kitabın tür ve biçim bölümü ile değerlendirme testleri ve sözlük bölümlerinin öğrencilere yeni kavram kazandırmada yetersiz olduğu görülmüştür.

Çetinkaya (2007), “Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri” adlı doktora tezinde Türkçe ders kitaplarındaki masallara, masal kitapları seçimine, masalların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini belirleyerek Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri ile öğrenciler için seçilen masal kitaplarının dil, içerik, basım/biçim özelliklerini incelenmiştir. Araştırma sonucunda ders kitapları için seçilen masallar ve bunların kullanımının öğrenciler için uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Gömleksiz ve Bulut (2007), “Yeni İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Uygulamadaki Etkinliğinin Değerlendirilmesi” adlı makalesinde 784 sınıf öğretmenine anket düzenlemiştir. Elde edilen bulgulara göre il, sınıf ve cinsiyet değişkeni bakımından öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Araştırma sonunda öğretmen görüşlerine göre programda öngörülen kazanımların, kapsamın ve eğitim durumlarının sınıf içi uygulamalarda etkili olduğu; değerlendirme boyutunun ise uygulamalarda etkili olamadığı sonucuna varılmıştır.

Zorbaz (2007), “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme” adlı makalesinde ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime ve cümle uzunluklarının sınıflara göre değişimi ve metinlerin okunabilirlik düzeyleri incelemiştir. Araştırmada ders kitaplarına alınan masalların cümle uzunluğu yönüyle, öğrencilerin yaşlarına ve eğitim düzeylerine

göre değişmediği, öğrencileri bu yönde geliştirici bir özellik göstermediği ve masalların ortalama okunabilirlik düzeylerinde sınıflara göre belirgin bir değişme olmadığı sonucuna varmıştır.

Çomak (2009), “İlköğretim Kurumlarının 6. Sınıflarında Okutulan Yeni Müfredata Uygun Türkçe Ders Kitaplarının Şekil ve İçeriği, Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Önerilen Sorular Üzerine Bir İnceleme” adlı yüksek lisans tezinde 2006-2007 öğretim yılında ilköğretim kurumlarının 6. sınıflarında kullanılan Türkçe ders ve çalışma kitapları biçim ve içerik açısından, öğretmen kılavuz kitaplarındaki dört temel dil becerisiyle ilgili sorular nitelik açısından incelenmiştir. Öğretmen kılavuz kitabındaki dinleme metinlerinde çok fazla bilinmeyen kelime bulunmadığı, okuma becerisine yönelik etkinliklerin sadece birkaçı metnin yazarını/şairini tanıtmaya yönelik olduğu, çalışma kitaplarında metnin türünü tanıtmaya yönelik etkinliklere yer verilmediği sonuçlarına varılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. 1981 Yılı Temel Eğitim Okulları Türkçe Dersi Eğitim Programı

2.1.1. Genel Amaçlar

İlköğretim okullarında Türkçe öğretiminin amacı, Milli Eğitimin genel amaçlarına ve genel ilkelerine uygun olarak,

- Öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak,
- Onlara; görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını incelediklerini, düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığını kazandırmak,
- Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek;
- Onlara; dinleme okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak;
- Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek;
- Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak;
- Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla, Türk kültürünü tanıma ve kazanmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı ve hayatı, insanlığı sevmelerine yardımcı olmak;
- Onlara; bilimsel, eleştirci, doğru, yapıcı ve yaratıcı düşünme yollarını kazandırmada Türkçe dersinin payına düşeni gerçekleştirmektir.

2.1.2. Özel Amaçlar

Türkçe programında 6., 7. ve 8. sınıflar için yer alan özel amaçlar; anlama, anlatım, dil bilgisi, ve yazı alt başlıkları altında yer almaktadır. Bu sınıflama doğrultusunda özel amaçlar aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

2.1.2.1. Anlama Gücüne Yönelik Özel Amaçlar (VI-VIII. Sınıflar)

- Öğrencilerin edindikleri dinleme, izleme beceri ve alışkanlığını, düzeylerine uygun duygu ve düşünce ürünlerini, konuşmalarını güncel yayınları anlayabilecek, eleştirebilecek ve onlardan yararlanabilecek ölçüde geliştirmek;
- Sesli ve sessiz okuma hızını arttırmak ve tekniğini kusursuz duruma getirmek;
- Sözcük dağarcığını, Türk Dil inkılâbı ve çağdaş gelişimi doğrultusunda zenginleştirmek;
- Öğrencilere dipnot, dizin, sözlük, ansiklopedi, her türlü başvurma ve kaynak eserlerden yararlanma yeteneğini kazandırıp geliştirmek;
- Kitap sevgisini geliştirerek boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirme alışkanlığı kazandırmak;
- Dinleme, izleme, okuma ve anlama ile ilgili becerilerini, kaynaklara başvurarak içinde yaşadıkları yurdu, toplumu, dünyayı daha iyi tanımaları, sevmeleri için kullanabilme yöntemini kazandırmaktır.

2.1.2.2 Anlatım Gücüne Yönelik özel Amaçlar (VI-VIII. Sınıflar)

Öğrencilere kazandırılması amaçlanan beceri ve alışkanlıklar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Herhangi bir konu üzerinde bir topluluk karşısında tekrarlara düşmeden ve yanlışlık yapmadan 5-10 dakika konuşabilme;
- Gereğine uygun olarak bir tartışmaya katılabilme, bir toplantıyı yönetebilme;
- Konunun gereğine göre türlü yapıdaki cümleleri doğru olarak kurabilme;
- Yazım ve söz dizimi yanlış yapmadan yazabilme, noktalama işaretlerini yerli yerinde kullanabilme;
- Konuşmalarını ve yazılarını uygun bir plana göre geliştirebilme;

- Türkçe derslerindeki her türlü etkinliklere katılabılme, varılan sonuçları anlatabılme, açıklayabilme;
- Gördükleri, bildikleri bir yeri, bir olayı, bir canlıyı, bir kimseyi vb. anlatabılme, tanıtabılme, bunlar hakkındaki duygu ve düşüncelerini açıklayabilme;
- Okunan bir kitap, dinlenen müzik parçası, gezilen bir sergi, izlenen bir film, bir oyun, bir maç vb. üzerine açıklamalarda, eleştirmelerde bulunabilme; yargıya varabilme;
- Türlü konularda tasarladıklarını ve düşündüklerini anlatabılme (ileriki öğrenimi ya da hayatı, yurt ve dünya sorunları ile ilgili);
- Toplantı programlarını düzenleyebilme, kararlarını yazabilme, bu konularda bildiriler, duyurular hazırlayabilme, sonuçları rapora bağlayabilme;
- Kelime grupları, atasözü, özdeyiş, deyim vb.ni açıklayabilmek;
- Çeşitli derslerle ilgili açıklama ve raporları saptayabilme, özet çıkarabilme, not alabilme;
- Günlük hayatta geçerli yazışmaları yapabilme;
- Sözlü ve yazılı sanat etkinliklerine katılabılme, varsa bu alanlardaki yeteneklerini geliştirebilme;
- Her zaman, her türlü kalemle okunaklı, işlek, güzel ve düzenli bir el yazısıyla yazabilme, beceri ve alışkanlıklarını kazandırmaktır.

2.1.2.3. Dil Bilgisi Özel Amaçları (VI-VIII. Sınıflar)

Dil bilgisi alt başlığında öğrencilere şu davranışların kazandırılması amaçlanmaktadır.

- Anlamlarına göre cümleleri, cümle içinde sözcükleri doğru vurgulayabilme;
- Kelimelerin gerçek, mecaz ve terim anlamlarını kavrayabilme, deyimleri anlayabilme;
- Sözcükleri gerçek, mecaz, terim anlamlarında ve sesteş, anlamdaş, karşıt anlamlı kelimeleri, deyimleri anlatma etkinlikleri içinde doğal olarak kullanabilme;
- Büyük ve küçük ses uyumlarını kavrayıp uygulayabilme;

- Kelime türlerini cümle içindeki anlamlarına ve görevlerine göre tanımlayabilme, doğal olarak kullanabilme;
- Kelimelerin yapısı ve dilimizin özelliği olan kelime türetme yollarını kavrayabilme;
- Kelimeleri, takıları doğru anlayabilme ve yazabilme;
- Noktalama işaretlerini tam ve doğru olarak kullanabilme;
- Fiil kiplerini, basit ve birleşik zamanlı biçimlerini, çatılarını; ek fiilleri, yardımcı birleşik fiilleri, fiilimsileri cümle içinde kavrama ve doğru kullanabilme;
- Cümlelerde ögelerin sıralanışını, sıralanışa göre anlam değişikliğini kavrayabilme ve buna göre cümleler kurabilme;
- Cümle türlerini (anlamlarına, yapılarına, yüklemelerine ve ögelerin sıralanışına göre) öğrenebilme;
- Cümlelerin görevlerini kavrayabilme, davranışlarını kazandırmak;
- Bir önceki sınıflarda kazandıkları davranışları pekiştirmektir.

2.1.2.4. Yazı Özel Amaçları (VI-VIII. Sınıflar)

- Yazım yanlış yapmadan yazabilmek, noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanabilmek;
- Yerine göre türlü yapıdaki cümleleri doğru olarak kurabilmek;
- 4-8 cümlelik paragraflar kurabilmek;
- Yazılarını uygun bir plana göre yazabilmek;
- Türkçe derslerindeki her türlü etkinliklere katılabilmek, varılan sonuçları saptayabilmek;
- Yakın çevreyi, görülen, bilinen bir köy, kasaba, kent vb. anlatabilmek;
- Bayram, tören, şölen gibi hareketli bir olayı, yerini ve orada görülenleri anlatabilmek;
- Dilekçe, telgraf vb. özel mektuplar, iş mektupları, zarf üstü yazabilmek;
- Bilinen bir kimseyi, örnek bir kişinin fiziksel ve karakter portrelerini çizebilmek; bir ağacı, bir hayvanı, bir yapıyı vb.ni tanıtabilmek, anlatabilmek;
- Gördüğü, yaşadığı olaylar üzerinde duygu ve düşüncelerini anlatabilmek;
- Bir gezide görülenleri ve edinilen izlenimleri anlatabilmek;

- Kelime, kelime grupları, atasözü, özdeyiş, deyim ve benzetmeleri açıklayabilmek;
- Türkçeden başka derslerle ilgili de olsa yazım ve söz dizimi yanlış yapmadan, noktalama işaretlerini doğru ve eksiksiz kullanarak gözlem, deney, açıklama ve sonuçları saptayabilmek, rapor düzenleyebilmek, özet çıkarabilmek, not alabilmek (Bu etkinliklerle, ilgili dersin öğretmeni de yükümlüdür);
- Seçme şiir defteri yutma zevk ve alışkanlığı kazanabilmek;
- Uygun bir parçayı kişilerin özelliklerine göre karşılıklı konuşturmalara dönüştürebilmek;
- Eğitsel kol çalışmalarıyla ilgili toplantıların programını düzenlemek, alınan kararları maddeler halinde yazabilmek; bu konularda bildiriler, duyurular hazırlamak; sonuçları bir rapora bağlayabilmek;
- Yeteneği varsa öykü, şiir yazma gibi sanat etkinliklerinde bu yeteneği geliştirmek;
- El yazısını her zaman, her türlü kalemle gereği gibi okunaklı, işlek, güzel ve düzenli yazma becerisini geliştirmek.

2.1.3. 1981 Türkçe Öğretim Programına Göre İlköğretim 6-8. Sınıflar Metin İşleme Süreci

1981 programında ders islenişi aşağıda belirtilen başlıklar altında açıklanır (Öz, 2003: 152-163):

Okuma Parçaları Üzerinde Çalışmalar

1. Hazırlık Çalışmaları
2. Metnin Okunması
3. Metnin İncelenmesi
4. Metin İncelemesinde Kelime Çalışmaları
5. Okuma parçasının Konusunun Kavranmasıyla İlgili Çalışmalar
6. Metnin Çözümlemesinde Sorular
 - 6.1. Metnin Özelliğine Göre Sorular
7. Plan ve Paragraf Kavramını Kazandırma

8. Parçadaki Dil ve Anlatımın İncelenmesi
9. Parçanın Türü Üzerinde alışmalar
10. Parçanın Yazarı Üzerinde Durma
11. Öğrencilere Kitap Okutma alışmaları
12. Dil Bilgisi alışmaları
13. Anlatım alışmaları

2.1.3.1. Hazırlık alışmaları

Öğrenci metinle doğrudan doğruya karşılaştırılmadan önce, bir ön çalışma, hazırlık gereklidir. Bu ön çalışmada öğrencilere;

- İncelenecek metnin konusuna,
- Dil ve anlatımına,
- Tür ve biçimine,
- Yazarı ile ilgili bilgilere, götüren araştırmalar yaptırılır.

Ancak bu çalışmalar gereğinden fazla genişletilip dağıtılmamalıdır (Öz, 2003: 152). Öğrencilere bu çalışmaları yaptırmak için “hazırlık çalışmaları” bölümünde çeşitli sorular sorulur.

2.1.3.2. Metnin Okunması

Öğrenci metnin en doğru, en güzel biçimde okunuşunu öğretmenden dinlemelidir. Metin okunurken öğrenci metni kitaptan takip etmemelidir. Öğretmen okuduktan sonra öğrenciler okumalıdır. Metnin ana hatlarıyla bütün olarak kavranması için bir okuma yeterlidir. Metin ancak metnin özümlemesi sırasında yer yer yeniden okunabilir.

2.1.3.3. Metnin İncelenmesi

Türkçe dersinin genel ve özel amaçlarına ulaşabilmek için derslerde ele alınan konuşmaları ve okuma parçalarını çözümlemek gerekir. Bu amaç doğrultusunda kullanılacak yöntemin tekniği, metinler üzerinde açıklamalı okuma ve dinleme tekniğidir.

2.1.3.4. Metin İncelemesinde Kelime Çalışmaları

Türkçe dersinin araçlarından olan konuşma ve okuma parçaları, kelimelerden oluşur. Bir konuşmayı ya da okuma parçasını tam olarak anlamak için metni oluşturan kelimelerin anlamını, cümle içindeki işlevini bilmek gerekir.

“Yeni karşılaşılan kelimelerin anlamı sözün gelişinden çıkarılır. Bu da ancak kelimenin, cümlede ve cümlenin yer aldığı metnin bütünü içinde incelenmesiyle sağlanabilir. Bunun için Türkçe dersindeki kelime çalışmaları metin üzerinde yapılmalıdır.” (Öz, 2003: 154).

2.1.3.5. Okuma Parçasının Konusunun Kavranmasıyla İlgili Çalışmalar

Konuyu oluşturan olay, duygu ve düşüncelerin açıklanması sırasında metnin bütününden yola çıkılmalıdır. Metin okunduktan sonra konu ana hatlarıyla ortaya konulur. Metni açıklamaya yönelik sorular sorularla öğrencilerin metni anlayıp anlamadıkları yoklanır. Ancak bunu yaparken öğrencinin cevaplarının metinden alınan kalıp sözler olmamasına dikkat edilmelidir.

Metin incelenirken konudan çıkarılan ders, ana fikir, tema öğrenciye bir cümle halinde verilmemeli öğrenciden de aynı şekilde kalıp bir cümle istenmemelidir.

2.1.3.6. Metnin Çözümlemesinde Sorular

Metni çözümlemeye yönelik hazırlanacak olan sorular; öğrencilere metni sevdirecek, benimsetecek, öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte olmalı, metni yanlış çağrışımlar yapmaya yönlendirmemelidir.

2.1.3.6.1. Metnin Özelliğine Göre Sorular

- Olay, düşünce ve duyguları açıklama ve çözümlemeye,
- Dil ve anlatım özelliklerini açıklamaya,

- Çözümlemeyle elde edilen ayrıntılardan metnin bütününü anlamaya yarayan birleştirme,
- Metnin konusunu, dil ve anlatımı, türü ile ilgili kişisel görüşleri anlamaya yarayan biçimlerde olmalıdır (Öz, 2003: 157).

2.1.3.7. Plan ve Paragraf Kavramını Kazandırma

Öğrencilerin okunan metnin planını ilk okuyuşta ya da dinleyişte kavraması ve yazılı-sözlü anlatımda planlı çalışma yeteneğini kazanmaları için metinde paragraf, paragrafın dış yapı, iç yapısı, türleri sezdirilerek verilmelidir.

2.1.3.8. Parçada Dil ve Anlatımın İncelenmesi

Öğrencilere okunan metnin dil ve anlatım özelliklerini kavratmak için metnin türünden ve yazarından yararlanılabilir. Ancak bunu yaparken tanım ve kurallara gidilmemelidir. Öğrencilere yaptırılacak olan dil ve anlatım çalışmaları daha çok öğrencilerin dil ve anlatımlarını düzeltmeye, geliştirmeye yönelik olmalıdır.

2.1.3.9. Parçanın Türü Üzerine Çalışmalar

Metnin türü üzerine yapılacak olan çalışmalarda öncelikle metne konu, anlatım, dil, plan yönlerinden yakın metinler gösterilerek tür kavramı verilmeye çalışılmalıdır. Tür bilgisi tanımlarla değil, o türün özelliklerinin gösterilmesiyle verilmelidir.

2.1.3.10. Parçanın Yazarı Üzerinde Durma

Metnin yazarına ilişkin etkinliklerde, dil ve anlatım özelliklerinin metnin türüyle ilgili olduğu kadar yazarına da bağlı olduğu belirtilmelidir. Yazarların kurdukları cümle yapıları, kullandıkları kelimeler, anlatışlarındaki açıklık, duruluk, sadelik, seçtikleri konular ve türler yönlerinden birbirlerinden ayrıldıkları sezdirilmeye çalışılır.

2.1.3.11. Öğrencilere Kitap Okutma Çalışmaları

Öğretmenler, öğrencilerin ders kitapları dışında okuyacakları kitapları seçmelerine yardımcı olmalıdır. Öğretmenlerin öğrencilere tavsiye edecekleri kitaplar;

- Çocuğun okuma eğilimine uygun ve anlayacağı dille yazılmış olmalı,
- Değerli olmalı, öğrencinin ilgisini çekecek, klasik yani okulda okutulabilecek bir nitelik taşımalı,
- Konusu yurt, ulus ve doğa sevgisini aşılayıp beslemeli, milli şuuru, ulusal coşkuyu güçlendirici olmalı,
- Ahlâk duygusuna aykırı bulunmamalı,
- Çocuğu düşündürüp duygulandıran, ona neşeli ve sağlıklı karakter kazandıracak nitelikte, üslubu sağlam eserler olmalı.

2.1.3.12. Dil Bilgisi Çalışmaları

Dil bilgisi çalışmaları doğru konuşmayı, doğru anlamayı sağlayıcı bir doğrultuda yapılmalı, her zaman cümle esas alınmalı, cümleden hareket edilmelidir. Türkçe dersinde yapılan bütün çalışmaların birbirini destekler ve tamamlar nitelikte olması amaçlanır. Dil bilgisi etkinlikleri de bu amaç doğrultusunda bir bütün içinde ve diğer etkinliklerle kaynaştırılmış bir şekilde yürütülmelidir. Bunun için de Türkçe dersinde dil bilgisine ayrı bir ders saati ayrılmamalıdır.

2.1.3.13. Anlatım Çalışmaları

Yazılı ve sözlü anlatım dersleri ayrı bir ders olmamalıdır. Metin çözümlenmesi sırasında anlatım etkinliğinin içinde bulunduğu unutulmamalı, anlama ve anlatma etkinlikleri iç içe kaynaştırılarak yapılmalıdır.

Öğrencilere verilen sözlü ve yazılı anlatım ödevleri incelenirken bu tür alışmalarda ilgi uyandırma, sevdirmeye, cesaretlendirme amacı güdülmelidir. Yazılı ödevleri muhakkak düzeltilmeli ancak en çok yapılan ve en önemli olan yanlışlar üzerinde durulmalıdır.

2.2. 2005 Yılı İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı

2.2.1. Genel Amaçlar

İlköğretim 6-8. sınıflar için hazırlanan programda da dinleme, konuşma, okuma, yazmadan oluşan temel dil becerileri ile dil bilgisi temel alınmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşüncelerini, sorumluluk üstlenmelerini, girişimci olmalarını, çevreleriyle uyum içinde olmalarını, estetik zevk kazanmalarını ve ulusal değerlere duyarlı olmalarını sağlamak amaçlanmıştır (MEB, 2006: 3).

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin (MEB, 2006: 3);

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.

2.2.2. Temel Beceriler

Temel beceriler, öğrencilerin dil becerilerindeki gelişimleriyle bağlantılı, yatay olarak bir yılın sonunda, dikey olarak da sekizinci sınıfın sonunda kazanacakları ve hayat boyu kullanacakları temel becerilerdir. Türkçe Öğretim Programı içerdiği kazanımlarla bu temel becerilerin gelişmesini sağlayacaktır. Programla ulaşılması beklenen temel beceriler şunlardır (MEB, 2006:4):

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim kurma
- Problem çözme
- Araştırma
- Karar verme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik
- Estetik zevk kazanma
- Milli, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma

2.2.3. Öğrenme Alanları

Türkçe Dersi Öğretim Programı, okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma öğrenme alanları ile dil bilgisinden oluşmaktadır. Bu öğrenme alanları hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir.

2.2.3.1. Dinleme/İzleme

Sosyal bir varlık olan insan; kendini ifade etmek, derdini anlatmak için etrafındaki insanlarla iletişim kurar. İnsan için en etkili ve kolay iletişim yolu ise dile dayalı sözlü

iletişimdir. İnsan dil sayesinde duygu, düşünce ve isteklerini karşısındakine aktarabilir. Çocuklar ana dillerini duyarak öğrenmekte ve ana dilinin kurallarını farkında olmadan da olsa dinleme becerisi sayesinde öğrenmekte ve hayatı boyunca öğreneceği birçok bilgiyi de yine dinleme sayesinde edinmektedir. Dinleme; “konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir.” (Demirel, 2004: 60).

Dinleme, çocuğun ana dili ediniminde olduğu kadar temel dil becerilerini edinmesinde de etkilidir. Konuşmayı öğrenmek öncelikle iyi bir dinleyici olmakla sağlanır. Aynı durum okuma için de geçerlidir. “Okuduğunu anlama becerisi üst düzeyde olan bir kişinin dinlediğini anlama becerisi de üst düzeyde olacaktır. Bu yüzden okuma becerisinin, dinleme becerisine doğrudan etki eden bir unsur olduğunu söylemek mümkündür.” (Özbay, 2006: 67). Dinleme becerisini etkin bir şekilde kullanan öğrenci, diğer öğrencilerle kıyaslandığında derslerinde daha başarılı olduğu görülmektedir.

Öğrencinin bir ders saati içinde dinleyerek ve izleyerek öğreneceği bir konuyu, ders dışında kendi başına çalışarak gereğince öğrenebilmesi için gereken sürenin, dersin özelliğine göre değişmekle birlikte en az üç ders saatine eşittir (Uluğ 1995’ten aktaran: Özbay, 2007: 41).

Dinleme becerisi insanda doğuştan var olan bir beceridir ama bu beceriyi geliştirmek gerekmektedir. Çocuk başlangıçta bilgilerin büyük bir kısmını dinleme yoluyla öğrenir. Dinleme eğitiminde dikkat edilmesi gereken en önemli husus, “duymak” ile “dinlemek” arasındaki farkı kavramaktır. “*Duymak*, ‘ses dalgalarının kulak zarına çarpması’; *dinlemek* ise, ‘işittiğimizi anlamak ve saklamak’, biçiminde tanımlanabilir. İşitilen hatırlanmazsa, dinleme işlemi gerçekleşmiş sayılamaz.” (Kantemir, 1997: 12).

Günümüzde görsel ve işitsel araçların hayatın her alanında giderek yaygınlaşması ve bu araçların eğitimde kullanılması etkili bir dinleme/izleme eğitimini gerekli kılmaktadır. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda şu şekilde ifade edilmektedir:

Bu becerinin geliştirilmesiyle, öğrencilerden dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirmesi beklenmektedir. Programda dinleme/izleme öğrenme alanı; öğrencilerin iyi bir dinleyici/izleyici olabilmesine yönelik olarak hazırlanmış düzeye uygun kazanımlar ile bu kazanımları hayata geçirmeye yönelik etkinliklerden oluşmaktadır (MEB, 2006: 5)

2.2.3.2 Konuşma

“Konuşma, düşüncelerin, görüşlerin, bilgilerin, olayların, izlenimlerin, dileklerin, önerilerin, isteklerin, duyulanları... ‘sözle’ karşı tarafa anlatılmasıdır. Buna göre konuşma, ‘bir sözlü anlatım yolu’dur.” (Sarica ve Gündüz, 1995: 217). İnsanlar duygu, düşünce, hayal ve isteklerini zihinlerinde tasarladıktan sonra sesle dışarıya yansıtmaktadır. Bu nedenle konuşmanın zihinsel ve fiziksel bir beceri olduğu söylenebilir. Konuşma sırasında “dudaklar, dişler, damak, dil, ağız, gırtlak, ses telleri, nefes borusu, akciğerler ve beyin görev almaktadır.” (Yaman, 2001: 8). Ayrıca ses tonu, vurgu ve tonlamayı iyi ayarlama, jest ve mimikleri düzgün ve yerinde kullanma gibi becerilerde konuşma sırasında etkili olmaktadır.

Çocuklar, konuşma becerisini ailede kazanırlar. Okulda ise bu beceri düzgün konuşma kuralları öğretilerek geliştirilir. 2005 Türkçe Öğretim Programı’nda konuşma becerisi şu şekilde açıklanmaktadır (MEB, 2006: 6):

Konuşma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaşacakları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır. Bu amaçlarla programdaki konuşma etkinlik örneklerinde; birikimlerden, çeşitli görsel ve işitsel materyallerden yararlanma, düşüncelerini mantık akışı ve bütünlük içinde sunma, karşılaştırma yapma, sebep-sonuç ilişkisi kurma, sınıflandırma, değerlendirme, özetleme gibi anlamayı ve zihinsel becerileri geliştirici çalışmalara yer verilmiştir.

Konuşma becerisi, öğrencilerin çevreleriyle iletişim kurmaları, iş birliği yapmaları, ortak karar vermeleri ve karşılaştıkları sorunları çözmeleri açısından da önemlidir. Bu nedenle öğretmenin konuşma etkinliklerinde öğrencilerin her birinin ayrı ayrı söz almalarını sağlayarak, onları bu çalışmalara katması gerekmektedir. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda, konuşma becerisine yönelik olarak; hazırlık yapma, sesini ve beden dilini etkili kullanma, konuşurken çok yönlü iletişim araçlarından ve materyallerden yararlanma, konuşma kurallarını uygulama, kendini sözlü olarak ifade edebilme, kendi konuşmasını değerlendirme ve konuşma becerisini geliştirme amaçlarına yönelik kazanımlara yer verilmiştir.

2.2.3.3 Okuma

İnsanın anlama ve bilgi edinme yollarında birisi de okumadır. “Okuma, gözün satırlar üzerinde sıçraması sonucu kelime şekillerini görerek, bunların anlamlarını kavrama ve seslendirmedir.” (Öz, 2003: 193). Bu tanımdan da yola çıkarak okumanın yazıyı oluşturan sembolleri görmek ve bu sembolleri anlamak olmak üzere iki yönü olduğu söylenebilir. Okuma, görme yoluyla fiziksel; anlama yoluyla zihinsel unsurlardan oluşan iki yönlü bir beceridir.

Okuma becerisi doğuştan kazanılan veya kendiliğinden öğrenilen bir beceri değildir. Okuma bir beceri, alışkanlık ve tekrar işidir. Okuma becerisinin gelişmesi ve devam etmesi, zorunlu eğitimle atılan temellere dayanır. Bu dönemdeki temel ne kadar sağlam olursa ileriki dönemlerdeki gelişme de o denli başarılı olacaktır. Bu nedenler öğrenme-öğretme sürecinde okuma öğretimini önemli hâle getirmektedir. Okuma öğretiminin en etkili yürütüldüğü dersler de Türkçe dersleridir. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda okuma öğrenme alanıyla iki temel hedef söz konusudur: okuma becerisi ve alışkanlığı, okuduğunu anlama gücü kazandırmak.

Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır.

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile bu programa göre hazırlanmış öğrenci çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarının bu becerileri kazandırmak amacıyla etkinlik merkezli öğrenme yaklaşımlarını esas aldıkları görülmektedir. Etkinliklerde kullanılacak metinlerin Türkçeyi bütün zenginlikleriyle ve doğru bir şekilde yansıtması önemlidir. Programda yer alan okuma öğrenme alanında; okuma kuralları, okunan metinlerin anlaşılması ve çözümlenmesi, anlamlandırılması, okunan metinlerin değerlendirilmesi ve okumanın bir alışkanlık hâline dönüştürülmesine yönelik olarak çeşitli kazanım ve etkinliklere yer verilmiştir. Bununla birlikte, söz varlığını zenginleştirmeye ve araştırmaya yönelik olarak verilen başlıklar, bütün dil becerilerini kapsamasına dikkat edilmiştir. Ayrıca programda öğrencilerin okuduklarını değerlendirmesine yardımcı olabilecek form örneklerine de yer verilmiştir.

2.2.3.4 Yazma

Yazma; “duygu, düşünce ve hayallerin, istek ve arzuların, bilinen ve görülenlerin, okunan ve duyulanların dil aracılığıyla kâğıt, taş vb. materyal üzerine aktarılması” olarak tanımlanabilir (Calp, 2005: 195). Bu tanımdan hareketle yazmanın iletilmek istenen mesajın yazıyla aktarılması olduğu söylenebilir. Ancak yazmanın diğer bir anlatım yöntemi olan konuşmadan birçok farkı vardır. (Gögüş, 1978’den aktaran: Çetinkaya, 2007: 51-52).

- Konuşmada giriş yapma, düşünceleri sıralama, sözcükleri seçme işlemleri vardır; ama yazmada bunlar daha çok önem kazanmaktadır.
- Konuşmadaki ses, vurgu, jest ve mimikler, yazmada yoktur.
- Konuşmada bazı yanlışlar fark edilmez, fark edilse bile ses tonu, vurgu, el-kol hareketlerinden konuşmacının ne demek istediği anlaşılır. Ancak yazıda anlatımın açık, doğru ve düzgün olması gerekir.
- Konuşma, anında yapılmaktadır. Yazmada ise zaman daha fazladır. Yazılacak konu üzerinde düşünülür ve gerekirse araştırma yapılır.
- Yazmada konuşmadan farklı olarak başlık, paragraf, bölüm ve düşünce bütünlüğüne daha çok önem verilmektedir. Ayrıca noktalama ve yazım kuralları gibi bilgileri de içermektedir.

Yukarıdaki özelliklerde de görüldüğü gibi yazma becerisi, konuşmaya göre daha kurallı bir beceridir. Bu da öğrenciler açısından pek kolay olmamaktadır. Uzun bir süreç isteyen yazma becerisinin kazanılması ve istenen amaçlara ulaşılması, ancak çeşitli ve özendirici yazma uygulamalarıyla mümkün olur. Yazma becerisinin bilgi, birikim ve dili etkili kullanmayı gerektirdiği göz önüne alınarak bu sürecin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve dil bilgisi etkinlikleriyle de desteklenmesi gerekmektedir. Hikâye, roman, şiir gibi türlerde ürün vermek, bireysel yetenek ve yaratıcılık gerektirse de öğrencilerin duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini doğru, açık, anlaşılır ve yazma kurallarına uygun şekilde anlatmaları yazma tekniğine uygun bilgi ve beceriler kazandırılarak sağlanabilir.

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yazmayla ilgili olarak yazma kurallarını uygulama, planlı yazma, farklı türlerde metinler yazma, kendi yazdıklarını değerlendirme,

kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma, yazım ve noktalama kurallarını kavrama ve uygulama” ile ilgili amaçlara yönelik kazanımlar yer almaktadır.

2.2.3.5 Dil Bilgisi

“Dil bilgisi bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların yapıları, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içindeki görevleri, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir dil bilimi dalıdır.” (Göğüş, 1978’den aktaran: Daloğlu, 2005: 3). “Dil Bilgisi doğru düşünme, doğru konuşma ve yazmaya yardımcı bir çalışma alanıdır. Dil bilgisi öğretimiyle öğrenciler dilin imkânlarını, sınırlarını ortaya çıkarırlar.” (Özbay, 2007: 139).

Dil bilgisi öğretiminin amacı, kuramsal bilgi değil, öğrencilerin Türkçedeki anlama ve anlatma güçlüklerine yardım etmek, uygulama gücü kazandırmak olmalıdır.” (Göğüş, 1978’den aktaran: Atlas, 2009: 7). Öğrenci, dil bilgisiyle öğrendiği kurallarını Türkçeyi doğru kullanmaya aktarabildiği oranda dil bilgisi amacına ulaşacaktır.

Dil bilgisi, dilin kurallarını öğreten bir bilim olduğu için, gençlerin dinlediklerini ve okuduklarını anlamalarında, konuşmalarında, yazmalarında görülen yetersizlikler ve dil yanlışları, genellikle dil bilgisi eğitiminin eksikliğine bağlanır ve bunların giderilmesi için daha çok dil bilgisi öğretmek gerektiği sanılır. Bundan dolayı her ülkede ana dili eğitimi geniş ölçüde dil bilgisi egemenliği altında bulunmuştur. Oysa bu kanı yanlıştır. Çünkü okuduğunu, dinlediğini anlamak, apayrı bir eğitim ister. Anlatım yanlışları ise dilin çeşitli yönlerindeki eksik eğitimden ileri gelir. Örneğin “geliyor” yerine “geliy” demek ağız yanlışlarıdır; “apartman”a “ev” denmesi, sözcük dağarcığının kısırlığındandır; doğru kurulmuş olsa da anlamı belirsiz cümleler, bir anlatım yetersizliği ya da dikkatsizliği gösterir. Sözcükleri doğru yazmamak, dil bilgisi bilmemekten çok, yazım eksikliği ya da yanlış alışkanlıktır (Demirel, 1999:90).

Dil bilgisi öğretimi yapılmasının gerekçeleri Hudson (1992)’a göre şunlardır: (Aktaran: Yapıcı, 2004: 36).

- Dile ilişkin saygıyı ve özgüveni oluşturmak,
- Standartları belirlenmiş dil öğretimine yardımcı olmak,
- Dil başarısını arttırmaya yardımcı olmak,
- Yabancı dil öğretimini kolaylaştırmak,
- Dil ve kültüre ilişkin farklılıklara yönelik hoşgörüyü arttırmak,
- Bilimsel yöntem ve analitik düşünmeyi öğretmek,
- Dili kötüye kullananlara karşı dili korumak,

- Dilin sorunlarını anlamaya yardımcı olmak, dil hakkındaki genel bilgiyi derinleştirmektir

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, Türkçenin kurallarıyla ilgili kazanımlar, öğrencilerin düzeylerine uygun olarak ve aşamalı bir biçimde verilmiştir. Dil bilgisinde kolaydan zora ilerleyen bir sıra izlenmiş olup konuların birbiriyle olan ilişkileri gözetilmiştir.

2.2.4. Hedef ve Kazanımlar

Hedef, kişide gözlenmesi kararlaştırılan bilgi, beceri, değer, tutum gibi istendik özellikler (Sönmez, 2004: 21).

Kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri ve alışkanlıkları kapsamaktadır. Öğrencilerin öğrenme alanlarında gelişme sağlamaları, bu kazanımların edinilmesine bağlıdır. Dil bilgisi ve yazım ve noktalama ile ilgili kazanımlar, öğrencilerin gelişim düzeyine göre altıncı sınıftan sekizinci sınıfa doğru aşamalı olarak verilmiştir. Öğrenme alanlarına yönelik kazanımların sıralanmasında bu yaklaşım gözetilmemiştir. Türkçe dersi kazanımları, öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma alanlarında becerilerini geliştirmelerini ve Türkçeyi güzel ve etkili kullanmalarını amaçlamaktadır. Programda yer alan kazanımlar şunlardır (MEB, 2006: 13-50):

2.2.4.1 Dinlemeyle ilgili hedefler;

- Dinleme/izleme kurallarını uygulama.
- Dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme.
- Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme.
- Söz varlığını zenginleştirme.
- Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma.

2.2.4.2 Konuşmayla ilgili hedefler;

- Konuşma kurallarını uygulama.
- Sesini ve beden dilini etkili kullanma.
- Hazırlıklı konuşmalar yapma.
- Kendi konuşmasını değerlendirme.
- Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma.

2.2.4.3 Okumayla ilgili hedefler;

- Okuma kurallarını uygulama.
- Okuduğu metni anlama ve çözümleme.
- Okuduğu metni değerlendirme.
- Söz varlığını zenginleştirme.
- Okuma alışkanlığı kazanma.

2.2.4.4 Yazmayla ilgili hedefler;

- Yazma kurallarını uygulama.
- Planlı yazma.
- Farklı türlerde metinler yazma.
- Kendi yazdıklarını değerlendirme.
- Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma.
- Yazım ve noktalama kurallarını uygulama.

2.2.4.5 Dil bilgisiyle ilgili hedefler;

- Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (6.sınıf)
- Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (6. sınıf)
- Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (7. sınıf)

- Fiillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (7.sınıf)
- Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (7. sınıf)
- Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (7. sınıf)
- Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (7. sınıf)
- Fiilimsiler ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (8. sınıf)
- Cümleyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (8. sınıf)
- Anlatım bozukluklarını belirleme ve düzeltme. (8. sınıf)

2.2.5. Etkinlikler

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yapılması istenen etkinlikler şu şekilde açıklanmaktadır (MEB, 2006: 8):

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların hayata geçirilmesi ve hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların kazandırılması için çeşitli etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Bu etkinlikler birer öneri niteliğindedir ve birden çok beceriye yönelik olabilir. Öğretmen, bu etkinlikleri olduğu gibi veya çeşitli değişiklikler yaparak uygulayabilir, aynı zamanda bir ders saatinde birden fazla etkinliğe yer verilebilir. Yeni etkinlikler hazırlanır ve uygulanırken bunların hangi kazanımlara yönelik olduğuna dikkat edilmeli, ayrıca öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır.

Verilen etkinlikler öğrenci seviyesine uyarlanarak farklı sınıflarda uygulanabilir. Programdaki etkinlikler, uygulamada öğretmene yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır; bu program doğrultusunda hazırlanacak ders kitaplarında farklı etkinliklere yer verilmelidir.

2.2.6. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına Göre İlköğretim 6-8. Sınıflar Metin İşleme Süreci

2005'te hazırlanan Türkçe Dersi (6–8. sınıflar) Öğretim Programı'ndaki metin işleme süreci, daha önceki programlara göre çok daha ayrıntılı biçimde hazırlanmıştır. Metin işleme süreci yeni programla “Hazırlık, Okuma/Dinleme ve Anlama, Konuşma, Yazma, Dil Bilgisi ” olarak beş aşamada ele alınmıştır.

Türkçe dersinde metin işleme süreci öğretmen kılavuz kitabı üzerinden yapılmaktadır. Öğretmen kılavuz kitabında metnin işleniş süreçlerinde yapılması gerekenler sınıf içi ve okul dışı etkinlikler ayrıntılı bir şekilde öğretmenlere sunulmuştur.

2005 programında (MEB, 2006: 245-246) ders işleme süreci;

1. Hazırlık

1.1. Derse Hazırlık

1.2. Metne Hazırlık

2. Okuma, Dinleme/izleme

2.1. Metin Okuma/Dinleme

2.2. Metni Anlama ve Çözümleme

3. Konuşma

4. Yazma

5. Dil Bilgisi

2.2.6.1. Hazırlık

2.2.6.1.1. Derse Hazırlık

“Derse hazırlık öğretmenin ve öğrencinin ders öncesi hazırlanması gereken araç-gereçlere karşılık gelebileceği gibi konu ile ilgili yapılacak gözlem, röportaj, yazılı anlatım... vb basamakları da içerisinde barındırır.” (Kırkılıç ve Akyol, 2007: 377). Bu bölümde ayrıca öğrencilerin ön koşul öğrenmelerini ve ön öğrenmelerini hatırlamalarını sağlamak için çeşitli etkinlikler yapılır. Öğrencinin konu ile ilgili araştırmalarını planlamaları için yol gösterilir.

2.2.6.1.2 Metne Hazırlık

Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler konularına göre belirli temalar etrafında gruplandırılmıştır. Her temada farklı türlerden metinler bulunmaktadır. Bu metinlerin içeriğine ve türüne uygun olarak çeşitli hazırlık çalışmalarına yer verilmiştir. Metne hazırlık süreci, okunacak/dinlenecek metinlerin görsellerinden veya metinle ilgili unsurlardan hareketle o metne dair çeşitli tahminleri ve metnin içeriğine uygun bazı

etkinlikleri kapsamaktadır. Bu bölümün derse hazırlıktan farkı öğrencinin metne yönelik zihinsel hazırlığını kapsıyor olmasıdır.

2.2.6.2. Okuma/Dinleme ve Anlama

Bu bölüm, işlenecek metnin okuma/dinleme yoluyla anlaşılmasını hedefler. Ayrıca programda okuma becerisiyle hedeflenen kazanımlar da sağlanmaya çalışılır. Metne uygun okuma/dinleme yöntemi belirlenip metnin okunması/dinlenmesi, kelime ve cümle çalışmalarının yapılması, metni anlamaya ve yeniden yapılandırmaya yönelik etkinlikler bu bölümün içeriğini oluşturur.

2.2.6.3. Konuşma

Konuşma bölümü etkinlikleriyle programda yer alan konuşma becerisine yönelik kazanımları gerçekleştirilmek ve okuma/dinleme yoluyla gerçekleştirilecek öğrenmeleri derinleştirmek amaçlanır. Bu bölümde yapılacak etkinlikler metnin ana fikrinden, metinde geçen bir cümleden, bir kavram veya kelimeden, genel olarak tema içeriğinden seçilir.

Açık uçlu sorulara cevap verme, küçük ya da büyük gruplarla tartışma, beyin fırtınası, hazırlıklı ya da hazırlıksız konuşma ve oyunlaştırma bu bölümde yapılan etkinliklerdir.

2.2.6.4. Yazma

Bu bölüm, öğrencilerin okuma/dinleme yoluyla gerçekleştirecekleri öğrenmeleri derinleştirmek ve yazılı anlatım becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan etkinlikleri kapsar. Bu bölümde önce yazma etkinliğinin konusu ve yöntemi belirlenir. Etkinliğin konusu metnin içeriğine ya da temanın ana çerçevesine uygun olarak seçilir. Daha sonrada etkinliğin uygulanışında öğrenciden beklenen ve dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilir.

2.2.6.5. Dil Bilgisi

Türkçenin kural ve özelliklerinin kavratılması amacıyla çeşitli etkinlikler yapılır. “Dil bilgisi kazanımlarının verilişinde okuma metinlerinde hareket edilebileceği gibi bağımsız metinlerden ya da çalışma kâğıtlarından da yararlanılabilir.” (MEB, 2006: 246). Dil bilgisi bölümü, konuyu/kuralı sezdirme, kavratma ve pekiştirmeye yönelik etkinlikler ve bunların nasıl uygulanacağına ilişkin açıklamalardan oluşur.

2.3. 1981 ve 2005 Türkçe Programlarının Karşılaştırılması

1981 ve 2005 programları karşılaştırılarak programın neden yenilediği ortaya konulmuştur. 1981 ve 2005 Türkçe programlarının karşılaştırılması Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: 1981 ve 2005 Türkçe Programlarının Karşılaştırılması

1981 Türkçe Eğitim Programı	2005 Türkçe Öğretim programı
• 1981 yılında uygulamaya konulması ve bilimsel teknolojik gelişmeler çerçevesinde yenilenmemesi • 1981 yılında uygulamaya konulması ve bilimsel-teknolojik gelişmeler çerçevesinde yenilenmemesi, • Beş yıllık zorunlu temel eğitim anlayışına göre hazırlanması ve 4306 sayılı Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Yasası sonrasında yeniden düzenlenmemesi, • 1997 yılında yayınlanan Yazı Öğretim Programı ile bütünleşmemiş olması, • Geleneksel yaklaşım temelinde öğretmen merkezli öğretim modeline göre hazırlanması,	• Günümüz bilimsel gelişmeleri ile eğitim alanındaki çağdaş yaklaşım, anlayış ve modeller yansıtılmıştır. • Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim anlayışına göre düzenlenmiştir. • Yazı Öğretim Programı ile Türkçe Eğitimi Programı arasında gerekli bütünlük sağlanmıştır. • Bilgiyi ezberlemeye değil, bilgi üretmeye dayalı yaklaşım ve modellere göre hazırlanmıştır. (Bunlar; çoklu zeka yaklaşımı, yapılandırmacı yaklaşım, beyin temelli öğrenme, öğrenci merkezli öğrenme, bireysel farklılıklara duyarlı öğretim olarak sıralanabilir.). • Eğitim alanındaki son bilimsel gelişmeler ve yaklaşımlar çerçevesinde öğrencinin dil ve zihinsel becerilerini geliştirmesi ve etkili kullanması temel alınmıştır.

Tablo 1' in devamı

• Bazı hedef davranışlarının 1-5. sınıflara kadar öğrenci gelişimini dikkate almaksızın tekrarlanması, • Hedef davranışlarının hangi özel ve genel amaçları gerçekleştirmek üzere belirlendiğinin açık olmaması, • Dinleme ve konuşma becerilerine yeterince yer vermemiş olması, • Anlama becerilerinin nasıl kazandırılacağına açıklık getirmemesi, • Dil bilgisi konularına 4 - 5. sınıflarda ağır ve yoğun bir şekilde yer vermesi, • Ölçme ve değerlendirme anlayışının geleneksel olması; öğrenci gelişimini izlemeye ve değerlendirmeye dönük bulunmaması, olarak sıralanabilir.	• Programda eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, bilgi ve beyin teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçeyi doğru etkili ve güzel kullanma, metinler arası okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme gibi üst düzey becerilerine yer verilmiştir. • Öğrenme alanları günümüz dil eğitim anlayışına uygun olarak; dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu başlıkları altında yeniden düzenlenmiştir. • Dinleme ve konuşma becerileri her düzeyde zenginleştirilmiştir. • Anlama ve anlam kurma becerileri ağırlıklı olarak ele alınmış; özellikle metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla anlam kurmaya önem verilmiştir. • Yazı öğretimine birinci sınıftan itibaren bitişik eğik yazıyla başlanması ve bütün yazı çalışmalarının bitişik eğik yazı harfleriyle yapılması için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. • Çağımızın bilgi teknolojilerine ve öğrencinin gelişim sürecine uygun olarak görsel okuma-sunu ayrı bir öğrenme alanı olarak programa yerleştirilmiştir. • Dil bilgisi ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmamış diğer öğrenme alanları içinde verilmiştir. • Amaç ve kazanımlar öğrenci gelişim sürecine uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. • Öğrenme amaçları ayrı ayrı verilerek her öğrenme amacının altına ilgili kazanımlar yerleştirilmiştir. • Her öğrenme alanına ilişkin kazanımlar sınıf düzeylerine göre düzenlenmiştir. • Öğrencilerin dil ve zihin becerilerini geliştirme amacıyla her öğrenme alanında ve sınıf düzeyinde etkinlik örnekleri verilmiştir. • Kazanımların edinilmesi iki aşamalı olarak verilmiştir. İlk aşama bir becerinin tanıtımı, öğretimi ve uygulanmasıdır. İkinci aşama anılan becerinin gözlem, sınav vb. tekniklerle değerlendirilmesidir. ▪ Bireysel farklılıkları da dikkate alarak her öğrenme alanı için ayrı ayrı değerlendirme yöntem ve teknikleri belirlenmiştir.
--	---

Kaynak: http://ttkb.meb.gov.tr/programlar/prog_giris/prog_giris_15.html

2.4. Masal Türü ve Özellikleri

Masal, Arapça bir sözcük olan “mesel”den geliyor (Çetinkaya,2007: 6) “Mesel, dokunaklı ve manalı söz, terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye.” (Develioğlu, 2003: 625). “Masalın öztürkçe karşılığı ise ‘ötkünç’tür. Uygurcada öd, öğüt anlamına geliyor.

Ötkünç, öğüt verici, kıssalı söz anlamına gelmektedir.” (Tezel 1968’den aktaran: Nas, 2004: 159). Masal birçok şekilde tanımlanmıştır.

Masal, bütünüyle hayal ürünü olan, genellikle olağanüstü olaylara, zaman zaman da doğa üstü varlıklara (cin, peri, dev, ejderha vb.) yer verilen; olayları belirli olmayan bir yerde(masal ülkesinde), belirli olmayan bir zamanda(evvel zaman içinde) geçen ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa anlatılarak sürüp giden anlatı türüdür (Meydan Larousse, 1994: 7841).

“Masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiasında olmayan kısa bir anlatıdır.” (Boratav 1988’den aktaran: Oğuz, 2006: 124).

Asırların birikmiş irfanını ve hayat görüşünü, yaşamak zorunda olduklarımızla yaşamak istediklerimizi bir arada kendine has bir atmosferde ve üslupla, kendine mantık silsilesi içinde geleneksel motiflerle anlatan masallar, sözlü anlatım türlerinin en ilgi çekici olanıdır (Günay, 1987’den aktaran: Yenen, 2007: 2)

Bütün bu tanımlar sonucunda masal için;

Genellikle Nesir halinde anlatılan içlerinde nadiren de olsa manzum kısımlara yer verilen; başında ortasında ve sonunda kendine özgü kalıplaşmış ifadeler bulunan; kahramanları insan, hayvan ve olağanüstü varlıklar olabilen, içinde olağanüstü olaylara yer veren, kahramanların yaşadıkları olayları “masal dünyası” adı verilen belirsiz bir mekânda ve zamanda gerçekleşen; büyükler tarafından küçüklere, kadın ve erkek yetişkinler tarafından yetişkinlere ve çocuklara, genellikle akşamları ve ev ortamında anlatılan; bireyleri eğlendirmek, eğitmek, öğüt vermek, belli olguları ve olayları kavratmak için çoğunlukla sözlü olarak yaratılmış, sözlü olanların bir kısmı yazıya aktarılmış olan edebi bir türdür (Çetinkaya, 2007: 9).

2.4.1. Masalın Özellikleri

Yapılan bu masal tanımlarından da yola çıkılarak masalın genel özellikleri şöyle sıralanabilir (Çetinkaya, 2007: 25-31):

- Masallar, olağanüstü özelliklere sahiptir.
- Masallarda zaman ve yer kavramı pek belirgin değildir.
- Masallarda bulunan kişiler de belirsizdir.
- Masal kahramanları, fiziksel ve ruhsal derinlikten yoksundur.
- Masallarda yer alan tipler bazı karakteristik özellikleri temsil ederler.
- Masallarda yer alan gizemli olaylar, masal kişilerini ne şaşırtır ne de korkutur.

- Masallarda genellikle üstün özellikler güzel, iyi ve güçlüde bulunurken kusurlar çirkinde, kötü ve zayıf olanda bulunur (Tezel, 1987: 136).
- Masallar anonimdirler.
- Masalların dili sadedir.
- Masal dili, oldukça hareketlidir. Bu nedenle anlatımda betimlemelerden çok, eylemlere ağırlık verilir.
- Masalların başında, ortasında ve sonunda belli amaçlarla kullanılmış tekerlemeler yer alır.
- Masallarda kullanılan dil, mizahi özellikler taşımaktadır.
- Masallarda "-mış" duyulan geçmiş zaman eki kullanılır.
- Masallar genellikle nesir şeklindedir.
- Masallarda neden-sonuç ilişkisi aranmaz.
- Masallarda genellikle bir eğiticilik, bir ders verme özelliği vardır.
- Masallar genellikle mutlu sonla biter.

2.4.2. Masal Çeşitleri

Masal çeşitleri şöyle sıralanabilir (Boratav, 1969; Kudret, 1980; Tezel, 1968; Gökşen, 1966'dan aktaran: Nas, 2004: 162):

2.4.2.1. Halk Masalları

“Halk masalları, bir toplumun ya da ulusun, tarihsel süreç içerisinde oluşan dilden dile, ağızdan ağza sözlü olarak anlatılan özgün ürünlerdir.” (Güleryüz, 2006: 198). “Bu kategoriye giren masallar önce halk arasında anlatılmaya başlamış, zamanla gelişmiş ve sonradan bir kısım meraklı araştırmacılar veya masal yazarlarınca yazılı hale getirilmiş olan masallardır.” (Oğuzkan, 2001: 19).

Halk masallarının çocuklar tarafından zevkle okunabilmeleri için işlenmeleri, çok defa daha uygundur. Çünkü folklor mahsulü olan masallarda tekrarlar, terkip hataları olabilir. Dil işlenmemiştir. Bir sanatçının işlemesi, düzenlemesi eserin değerini artırır. Grimm Kardeşlerin dünyaca tanınan masalları Alman folklor mahsullerinin sanatçıları elinde değerlendirilmiş şekillerdir (Demiray, 1970'den aktaran: Yıldız, 2007: 5).

2.4.2.1.1. Olağanüstü (Düşsel) Masallar

“Olağanüstü masallar, ‘masal’ denince akla ilk gelen, bütünüyle düşsel olayları, düşsel kişileri anlatan ‘asıl masal’lardır.” (Tezel, 1968’den aktaran: Nas, 2004: 163). Olağanüstü masalların en önemli özelliği, olayların ve kahramanların hayali özellikler taşımasıdır. Kahramanlar kılık değiştirip başka varlıklara bürünebilirler. Bu masallarda, “güçlü ve korkunç canavarlar karşısında zavallı, çaresiz insanlar ve onları tehlikeden kurtaran kahramanlar ana tema olarak kendisini gösterir.” (Yalçın ve Aytaş, 2005: 67). İç içe geçmiş birden çok olay vardır. Bu masallar, diğer masallara göre de daha uzundurlar.

2.4.2.1.2. Geçekçi Masallar

Bu masallarda günlük hayatta karşılaşılabilecek kişiler ve olaylar anlatılmaktadır. Bunlar akıl ve mantık çerçevesine sığan, kişi ve olayları gerçek yaşamdakine benzeyen masallardır.” (Tezel, 1968’den aktaran: Nas, 2004: 173). Geçekçi masalların en önemli kahramanı Keloğlan’dır. Keloğlan, “çoğu kez, fakir bir dul kadının oğludur; çevresinde küçümsenir, itilir, kakılır; tembelcedir, ama zekidir, beceriklidir, kurnazdır.” (Boratav, 1995: 83).

2.4.2.1.3. Hayvan Masalları

“Kahramanlarının tamamı veya bir kısmı hayvan olan, sonunda okuyucuya bir ileti/öğüt vermeyi amaçlayan düzyazı, şiirsel ve karışık (hem düz yazı hem şiirsel) biçimle yazılmış masal türüdür.” (Okur, 2003: 81). Hayvan masallarında her bir hayvan bir insan tipine karşılık gelmektedir. Örneğin, “tilki kurnazlığı, aslan kuvveti ve otoriteyi, çakal fırsatçılığı, eşek aptallığı temsil eder.” (Bilkan, 2001: 86).

Alptekin (2002: 38), hayvan masallarının özellikleri, su şekilde sıralamaktadır:

- Hayvan masalları, diğer masallara göre daha kısadır.
- Masallara özgü olan kalıp ifadeler, hayvan masallarında rastlanmaz.
- Olaylar, şahıslar ve hayvanlar arasında geçtiği gibi, bazen de sadece hayvanlar arasında geçer.

- Hayvan masalları birden fazla olay üzerine kurulur.
- Bu masallarda genellikle dev, cadı, cin gibi olağanüstü kahramanlar yoktur.
- Olaylarda bir bütünlük vardır.
- Bu tür masallar, genellikle kısadır.
- Hayvan masallarının gerçekle ilgileri yoktur.
- Bu masallarda hayvanlar sembolize edilerek insanlara ders verilir.

Hayvan masallarında kahramanların hayvanların seçilmesinin en önemli nedeni, insanların özelliğini taşıyor olmasıdır. Ayrıca “hükümdarlara, krallara, derebeylerine söz söylenemediği çağlarda insanlar, onların hayvan dünyasındaki benzerleri olan güçlü hayvanlara eğilmişler onları tenkit etmişlerdir.” (Sakaoğlu, 1999: 153).

2.4.2.2. Sanat Masalları

2.4.2.2.1. Geleneksel Biçimi Korunarak İşlenmiş Halk Masalları

“Geleneksel biçimi koruyarak masalcının anlatımındaki özellikleri yitirmeden işlenmiş halk masallarıdır. Bunda amaç halk masallarını yazılı edebiyata mal etmek, kalıcı duruma getirmektir.” (Yardımcı, 2004: 253). Bu masalların halk masalları içinde yer almamasının nedeni, masalları aktaran yazarların kaynağı halk olan masallara kendilerinden bir şeyler katmasıdır.

2.4.2.2.2. Çağdaş (Yazınsal) Masallar

“Bu masallar, masal geleneğinden esinlenilse de, yazarın düş güzüyle yazılır. Yazarın yaratıcılığı, biçimi ağır basar. Masal yerel ağız özellikleri taşımaz. Bunlar yazınsal (edebi) değeri en yüksek olan masallardır.” (Nas, 2004: 210).

2.4.3. Masalların Bölümleri

Masallar, genel olarak üç bölümden oluşmaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2005: 75):

1. Tekerleme bölümü
2. Asıl masal bölümü.

3. Son bölüm.

Masalın giriş bölümü olan tekerleme bölümü için “döşeme” de denmektedir. Masallara en yaygın giriş, “Bir varmış, bir yokmuş.” tekerlemesiyle yapılır. Bu tekerlemeyle dinleyici, masalın gerçeküstü doğasına hazırlanmış olur. Tekerlemeler masalın uydurma olduğunun en belirgin işaretidir. Ancak belirtmek gerekir ki “Türk masallarındaki tekerlemeleri yabancı masallarda bulmak mümkün değildir. Bu farkları oluşturan neden, masalların anlatıldığı ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı toplumların veya kültürlerin ortam, düşünce ve duygu yönünden değişik özellikler taşımalarıdır.” (Oğuzkan, 2001: 19). Tekerleme bölümünden sonra masalın asıl bölümüne geçilir. Bu bölüme “gövde” adı da verilir. Kahramanların, olayın, problemin anlatıldığı bu bölüm, masalın en uzun kısmıdır. Bu bölümde, masal içi tekerlemeler kullanılır. Bu tekerlemelerin en önemli özellikleri, “hâdiseleri birbirlerine bağlamak ve dağılan alâkayı tazelemek”tir (Elçin, 1981’den aktaran: Çetinkaya, 2007: 24). Son bölüm ise masalın bitirildiği bölümdür. Bu bölümde masalcı, olayın içindeymiş gibi masalı hoş bir biçimde bağlar ve yine tekerlemeler kullanır. Bu tekerlemelerle dua eder ve dileklerde bulunur.

2.5. Fabl Türü ve Özellikleri

Fabl (öykünce), Latince bir sözcük olan “fabula” dan geliyor. (Nişanyan, 2003: 124). “Fabl, "Kahramanları çoğunlukla hayvan ve bitki gibi varlıklardan oluşan genellikle soyut bir düşünceyi somut bir örnek etrafında benimsetmeye çalışan hareketli öykülerdir.” (Yalçın ve Aytaş, 2005: 127).

Fabl türünün Hindistan kökenli olduğu ileri sürülmektedir. Hindistan’da en eski fabl örneği olarak Pançatantra Masalları örnek verilir. Bu masalların M.S.100-300 yılları arasında yazıya geçirildiği sanılmaktadır. Yine bu türe bir örnek de Hint filozofu Beydeba (Bidbay) tarafından söylenen ve tahminen M.S. 300 yıllarında yazıya geçirilen ‘Kelile ve Dimme’dir (Gökşen, 1980’den aktaran: Gülerüz, 2006: 216).

Kelile ve Dimme ve diğer doğu masalları batıya doğru yol almış, Selçuklular döneminde M. Cemaleddin Rumi’yi, Ege Bölgesinden Ezop (Aisopos) yoluyla batıya geçmiş, Fransız ozanı La Fontaine (1621-1695) ve bu türe yerleşiklik kazandırmıştır (Gülerüz, 2006: 216).

Türk edebiyatında fablla ilgili çok örnek vardır. Kayserili Rüştü’nün Nuhbetü’l Etfal adlı eseri Türk çocuk edebiyatının ilk fabl örneğidir. Ahmet Mithat Efendi, Şinasi ve Recaizade Ekrem’in de bu tarz hayvan öyküleri bulunmaktadır. Özellikle Şinasi’nin, La Fontaine’den yaptığı çeviriler bulunmaktadır. İbrahim Alaattin Gövsa, Fuat Köprülü,

Vasfi Mahir Kocatürk, Orhan Veli Kanık ve Sabahattin Eyüboğlu gibi yazarlar da fabl türünde çeviriler yapmışlardır (Yalçın ve Aytaş, 2005: 128).

Fabl, masal ve destana yakın bir türdür. Onlardan farkı ise öğretici olmasıdır. Fabllarda mesaj herhangi bir yoruma ihtiyaç kalmadan doğrudan verilir. “Fabllarda konu kısa olup kahramanların her biri bir insan karakterini yahut davranışını sembolize eder.” (Aktaş ve Gündüz, 2004: 206).

Fablların asıl amacı, belli bir ana fikri yalın, bir veya birkaç olayın yardımıyla en kısa yoldan anlatmaktır. Bu yüzden fabllar kısadır.

Fabllar dört bölümden oluşur (Yalçın ve Aytaş, 2005: 128):

- Giriş Bölümü: Ele alınan olay ve bu olayda yer alan kimselerin tanıtımı.
- Gelişme Bölümü: Asıl olayın anlatıldığı bölüm.
- Sonuç Bölümü: Olayın çözüme kavuşturulduğu bölüm.
- Ders Bölümü: Ana fikrin yoğunlaştırılarak ve çıkarılan dersin ortaya konulduğu bölüm.

Soyut olan kavramların somutlaştırılarak, sembollerle zenginleştirilerek olaya dayalı biçimde aktarılması, ilgi çekicilik ve akılda kalıcılık açısından fabllar Türkçe eğitimde sıkça yararlanılan bir kaynaktır.

2.6. Ders Kitaplarına Alınacak Masallarda Bulunması Gereken Özellikler

İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarına seçilecek masalların belli özelliklere sahip olması gerekmektedir (Güleryüz, 2002: 225; Oğuzkan, 2001: 26):

- Dili sade ve anlaşılır, anlatımı açık ve akıcı olmalıdır.
- Döşeme bölümündeki söz dizimi akıcı, ilgi çekici olmalı, düğüm bölümü ustaca işlenip, olaylar beklenmedik biçimde sonuçlanmalı.
- Masalda olaylar hareketli ve canlı olmalıdır.

- Betimlemeler, kahramanların tutum ve davranışları, beğenileri; çocuklarda iyilik, güzellik, yardımseverlik vb. gibi istendik davranışların gelişmesine yardımcı olmalı, duygusal dünyalarına katkıda bulunmalıdır.
- Konu, hayata dair olanlardan seçilmelidir. Çocuğun neşeli olmasını, hayata olumlu bakabilmesini sağlayıcı nitelikte olmalıdır.
- Mizah ögesi taşınmalıdır.
- Çocuğu incitecek, duygularını sömürecek türde olmamalıdır. Trajedi, şiddet öğeleri bulunmamalıdır.
- Çocukları bos inançlara, kaderciliğe ve uyuşukluğa itecek türde fikirler telkin edilmemelidir.
- Masallarda sürekli bir sorun çözülmeli, olumlu tiplere yer verilmeli.
- Ulusal ve evrensel değerlerle uygunluk içinde olmalıdır.

Ders kitaplarına alınacak masallar gelişigüzel seçilmemeli; dil, anlatım, konu ve eğitsellik açısından çocuğun içinde bulunduğu gelişim düzeyi özelliklerine, çağın zevk ve ilgilerine göre düzenlenmelidir.

2.7. Masal ve Fabl Metinlerinin Türkçe Dersindeki İşlevi

Türkçe öğretim programının temeli anlama ve anlatmaya dayalıdır. Anlama ve anlatma ise, okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin kazanılıp kullanılmasıyla gerçekleşir. Masallar ve fabllar, bu becerilerinin oluşmasında ve geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. “Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki âlet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini: kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren” tür masallardır (Boratav, 1958’den aktaran: Çetinkaya, 2007: 53). Masallar, çocukta dinleme alışkanlığını kazandırmada önemli bir işleve sahiptir. Çocukluğun ilk yıllarından itibaren çocuğun masala karşı yoğun bir ilgisi vardır. Bu ilgi, ilköğretimin ilk yıllarında da devam eder ve böylece dinlemenin yanı sıra okuma eğitimi için de masallar önemli bir kaynak olma rolünü devam ettirir. Masalları dinleme ve okuma yoluyla elde edilen kazanımlar, zamanla konuşma ve yazma yoluyla da aktarılır. Fabllar ise özellikle değerleri öğretiminde etkilidir. Öğrenci fablla hayvanların, bitkilerin ya da cansız varlıkların düştüğü komik durumları ya da zayıflıklarını görerek bu durumdan ders çıkarır. Bu yönleriyle masallar ve

fabllar, başta ilköğretimin ilk yıllarında olmak üzere kademeli olarak diğer yıllarda da Türkçe derslerindeki dil etkinliklerinde kullanılabilir.

Masal ve fabl metinlerinin Türkçe öğretimindeki işlevlerini şöyle sıralayabiliriz:

- Masallar ve fabllar, öğrencilerin okumak ve dinlemekten hoşlandıkları bir edebî türdür. Masallar çocukların “doğruluk, güzellik, iyilik” gibi olumlu kişilik özellikleri kazanmasında önemli bir rol oynar. Çocuklar masallar ve fabllar yardımıyla hayalden gerçeğe geçer, gerçeği hayalleri ile mukayese ederek somutlaştırır.
- Masallar ve fabllar soyut konuların kavratılmasında etkilidir.
- Masallar ve fabllar Türkçe öğretiminin dört temel becerisinden okuma ve dinleme zevki ve alışkanlığının kazandırılmasında etkili türlerdir. Masallar ve fabllar akıcı üslûp ve anlatımı, kısa ve uyaklı cümle yapısı, “güzellik, iyilik, doğruluk” gibi estetik değerleri ele alması vb. özelliklerinden yararlanılarak bir yandan çocuğun hayal gücü, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisi geliştirilebilir, bir yandan da Türkçe öğretimi renklendirilir.
- Masallarda kullanılan tekerlemeler çocuğun dil becerisinin gelişmesine yardımcı olur. Masallarda bulunan tekerlemeler, telaffuz açısından da değerli bir araçtır. Doğru seslendirme, söyleyiş kolaylığı sağlamak için masallarda geçen tekerlemelerden yararlanılabilir. Ses tekrarları, sözcük oyunları ve ahenk gibi özellikler, çocukların tekerlemeleri kolay ezberlemesini sağlar. Tekermeler, özellikle de sesleri çıkarmada zorluk çeken öğrenciler için uygun bir alıştırma ortamı sağlar.
- Masallar ve fabllar bulundukları toplumun kültürlerini yansıttıkları için toplumlar için değerli olan temel fikirlerin verilmesinde de yararlı olurlar.
- Masallarda ve fabllarda sık sık başvurulan ikilemeler, deyimler, atasözleri Türk dilini çocuğa tanıtır ve sevdirebilir.

- Masal türü yazma becerisini de geliştirir. Başlangıç bölümü verilip diğer bölümlerin zihinden tasarlanarak yazılması veya masalın öğeleri verilerek masal yazdırılması gibi türe ait uygulamalarla yazma becerisi desteklenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Çalışmada 1981 ve 2005 Türkçe Programları'na ait Türkçe ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerinin işleniş süreçleri incelenmiş; metinlerin türe yönelik ilgi uyandırma, tür bilgisini kavratma, türe uygun olma ve temel becerileri desteklemede kitapların ne kadar etkili olduğu araştırılmıştır.

Bu bölümde çalışmanın amacına ulaşabilmesi için kullanılan araştırma modeli, araştırma için seçilen evren ve örneklem ile verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması süreci hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, betimsel nitelikte tarama yöntemiyle yapılmış bir araştırmanın ürünüdür.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve ordadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2006: 77).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 1981 programına göre hazırlanan ve ilköğretim 6-8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarıyla, 2005 programına göre hazırlanan ve ilköğretim 6-8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Çalışma için 1981 ve 2005 programına ait üçer adet kitabın örneklem olarak seçilmesinin evreni yeterince temsil edeceği düşünülmüştür. İncelenen kitaplar tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: İncelenen Türkçe Ders Kitapları

Sınıf	Program Yılı	Yayınevi	Masal	Fabl
6. Sınıf	1981 Programına Göre	Özyürek Yayınevi	1	1
		MEB Yayınları	1	1
		Elit Yayıncılık	2	1
	2005 Programına Göre	Özgün Matbaacılık	1	1
		Koza Yayınları	2	1
		A Yayınları	3	1
7. Sınıf	1981 Programına Göre	MEB Yayınları	-	1
		Fil Yayınları	-	1
		Elit Yayıncılık	1	1
	2005 Programına Göre	MEB Yayınları	1	-
		Pasifik Yayınları	-	2
		Harf Yayınları	-	-
8. Sınıf	1981 Programına Göre	Yıldırım Yayınları	-	-
		Fil Yayınları	-	1
		Elit Yayıncılık	-	-
	2005 Programına Göre	Pasifik Yayınları	-	-
		MEB Yayınları	-	-
		Batu Yayınları	1	-
TOPLAM			13	12

Tablo 2’de görüldüğü üzere çalışmada toplam 25 metin incelenmiştir. İncelenen metinlerin 13’ü masal, 12’i ise fabldır. 1981 programına göre hazırlanmış ders kitaplarında 5 masal, 7 fabl; 2005 programına göre hazırlanmış ders kitaplarında ise 8 masal, 5 fabl metni bulunmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Çalışmanın alt yapısını ve kavramsal çerçevesini oluşturmak için konu alanı ders kitapları başta olmak üzere araştırmayla ilgili makaleler ve tezler taranmış, 1981 Türkçe Dersi Eğitim Programı ve 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı incelenmiştir. Çalışmada

metinlerin işleniş yöntemleri ele alınıp metinlere ait hazırlık çalışmaları, sözcük çalışmaları, metni kavrama çalışmaları, tür çalışmaları, dört temel dil becerisini ve dil bilgisini destekleyen çalışmalar analiz edilip her bir alanın öğretilmesinde dikkat edilecek unsurlar ve öğretim programıyla tutarlılıkları ele alınmıştır. Veriler önce kendi içinde değerlendirilmiş, daha sonra da birbiriyle karşılaştırılarak sonuca gidilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. 1981 Türkçe Dersi Eğitim Programına Göre Hazırlanmış Kitaplardaki Masal ve Fabl Türü Öğretimi

4.1.1. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.1.1.1. Özyürek Yayınevi, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.1.1.1.1. Akıllı Evlat (Naki Tezel)-Masal

4.1.1.1.1.1. Metnin Tanıtımı

Evvel zaman içinde zengin ve yaşlı bir adam mirasını üç oğluna paylaşmak ister. Yaşlı Adam her bir oğluna bir kese altın verir ve üç yıl içinde bu altınlarla yaptıkları işlerden hangisininkini daha çok beğenirse ona malını vereceğini söyler. Çocukları üç yıl sonunda döndüğünde büyük oğlunun yanında kırk yiğit olduğunu, ortanca oğlunun kırk deve aldığını ve küçük oğlunun da korumak için kırk tane yetim evlat edindiğini görür. Yaşlı adam en çok küçük oğlunun yaptığını beğenir ve tüm varlığını küçük oğluna bırakır. Büyük oğlunu onları koruması, ortanca oğlunu da develeriyle işlerini görmesi için görevlendirir ve böylece mutlu mesut yaşarlar.

4.1.1.1.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Metnin giriş bölümü resmedilmiştir. Resimde baba üç oğluyla konuşmaktadır. Baba sedirde otururken üç oğlu da ayakta onu dinlemektedir. Üç oğlun da yüzünde farklı ifadeler vardır. Babanın yüzünde ise yaşlılığın vermiş olduğu yorgun bir ifade vardır. Bu yönleriyle resim metnin içeriğiyle uyumludur.

4.1.1.1.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne ait hazırlık çalışmaları iki sorudan ibarettir. Sorular şu şekildedir:

- Ailenizde, çevrenizde masal anlatan kişiler var mı? Onlardan dinlediğiniz bir masalı sınıfta anlatınız.
- Dinlediğiniz masalların sizi etkileyen yönleri nelerdir? Masal kahramanlarını hayalinizde canlandırır mısınız?

Hazırlık çalışmalarının ilk sorusunda öğrenci türe hazırlanacaktır. İkincisin de ise masalların vermek istedikleri mesajlar, kahramanlar ve unsurları üzerinde öğrencinin düşünmesi sağlanacaktır. Bu yönleriyle metne hazırlık için sorulan sorular öğrencinin metne ilgisini çekmek için uygun olmakla birlikte yeterli değildir.

4.1.1.1.1.4. Sözcük Çalışması

Metinde geçen “sabır, pınar, ulu, duvak; babalık etmek, yetim bırakmak; babayiğit, burnunda tütme, yüzünden kan damlamak, fazla mal göz çıkarmamak, muradına ermek, baş olmak, iş görmek” sözcük, sözcük öbekleri ve deyimlerin anlamlarının sözlükten bulunup metindeki anlamlarıyla birer cümlede kullanılması istenmiştir. Ayrıca öğrencilerin bilmedikleri başka sözcük, sözcük öbekleri ve deyim varsa onların da anlamlarının araştırılması istenmiştir.

4.1.1.1.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik beş soru sorulmuştur. Başka bir çalışmaya yer verilmemiştir. Sorular şu şekildedir:

1. Baba, çocukları arasında neden mallarını bölüştürmek istiyor?
2. Baba, mallarını bölüştürürken nasıl bir ölçü kullanıyor?
3. Çocuklar birer kese altınla neler yapıyor?
4. Baba hangi çocuğun yaptığı işi beğeniyor? Niçin?

5. Masaldan çıkardığınız dersi söyleyiniz?

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular metnin anlaşılma düzeyini ölçmeye yöneliktir. Metnin analizine ve yorumlanmasına yönelik sorular değildir (Bilgi:4, Kavrama: 1).

4.1.1.1.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması

Metnin başında kullanılan “Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde, zenginlerden zengin bir adam varmış.” gibi kalıp sözler vurgulanarak bu kalıp sözlerin zaman kavramının belirsizliğini ve olayların gerçek dışında olduğunu belirtmek için kullanıldığı bilgisi verilmiştir. Bahsedilen bu unsurların masal türünde bulunabileceği belirtilerek masalın tanımı yapılmıştır.

Öğrencilere metindeki olayın zamanı ve yeri sorularak öğrencilerin parçanın türünü fark etmelerine çalışılmıştır. Ardından da masalın bölümlerine değinilmiştir.

4.1.1.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar

Öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek için hazırlık bölümünde öğrencilerden bildikleri bir masalı sınıfta anlatmalarını istenmiştir.

Yazma becerisini desteklemek için, “Sözlü ve Yazılı Anlatım Çalışmaları” bölümünde öğrencilerin büyüklerinden dinledikleri bir masalı defterlerine yazmalarını istenmiştir.

Dil bilgisi çalışmalarında ise metinden seçilen iki cümledeki kelimelerden hareketle çekim eklerinin anlamı değiştirmedeği fark ettirilerek çekim eklerinin tanımı yapılmıştır. Ardından da “basit, türemiş, birleşik sözcükler” metindeki sözcüklerden hareketle aktarılmıştır. Bunu yaparken de öğrencilere sorular sorulmuştur.

4.1.1.1.2. Aslan, Kurt, Tilki (Ezop)-Fabl

4.1.1.1.2.1. Metnin Tanıtımı

Aslan hastalanıp da ininden çıkamaz olunca bütün hayvanlar onu ziyarete gelir ama sadece tilki gelmez. Kurt da aslana tilkiyi kötülerken tilki bunları duyar, içeri girip gelmeme nedeninin aslana derman aramak olduğu dermanın da bir kurdun postunu yüzüp giymek olduğunu söyler. Bunun üzerine aslan, kurdun postunu yüzdürüp giyer.

4.1.1.1.2.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait resimde yaşlı aslan ininde yatmakta, kurt ona tilkiyi kötülerken arkada da tilki görünmektedir. Resimde aslanın yaşlı ve hasta olduğu belli olmaktadır. Dişleri dökülmüş ve yorgana sarılmış bir haldedir. Tilki ise kurnaz yüz ifadesiyle kapıdadır. Bu özellikleriyle resim metnin içeriğini iyi bir şekilde yansıtmaktadır.

4.1.1.1.2.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık çalışması olarak iki soru sorulmuştur. İlk soruda öğrencilerden metnin yazarı Ezop’a ait fabllardan birinin bulunması ve yazılarak anlatılması istenmiştir. Bu çalışmayla öğrenci hem metnin yazarı hem de fabl türü hakkında ön bilgi edinecektir. Diğer soru da ise öğrencilere “Kahramanları hayvan olan okuduğunuz öykü, roman, masal var mı? Film ya da tiyatro oyunu izlediniz mi? Konusu neydi? Çıkardığınız ders ne oldu” soruları sorulmuştur. Bu sorularla fabl türünün diğer türlerden farklarına dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

4.1.1.1.2.4. Sözcük Çalışması

“Kocaman, in, hekim, post; yavuzluk etmek; yerin göğün titremesi, kapı kapı dolaşmak, hatır sormak” sözcük, sözcük öbekleri ve deyimlerinin anlamlarının sözlükten bulunup cümlede kullanılması istenmiştir.

Sözcük çalışmalarına yönelik yapılan çalışmalar yetersizdir. Öğrencinin ilgisini çekecek, içinde olabileceği etkinliklere yer verilmelidir.

4.1.1.1.2.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik beş adet soru sorulmuştur.

1. Aslan, kurt ve tilki hangi karakterdeki insanları temsil ediyor?
2. Aslan, neden ininden çıkamıyor?
3. Kurt, tilkiyi aslana nasıl kötölüyor? Amacı nedir?
4. Tilki, kendini nasıl savunuyor? Tilkinin yalan söylemesi, aslanın bu yalana inanarak davranması nasıl bir sonuç doğuruyor?
5. Fablın verdiği ders hangi cümle ile belirtilmiş? Bunu kısaca açıklayınız?

Soruların bazıları metnin anlaşılma düzeyini ölçmeye yönelikken birinci ve son soru öğrencilerin metni yorumlamasına ve çıkarımlarda bulunmasına yöneliktir (Bilgi: 4, Kavrama: 2).

4.1.1.1.2.6. Fabl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Tür çalışmalarında öğrencilere çeşitli bilgiler verilmiştir.

1. Okuduğunuz metinde olayın hayvanlar arasında geçtiğini görüyorsunuz.
2. Metindeki olay aracılığı ile ders verilmektedir.
3. Metindeki hayvanlara insan özelliği (kişiliği) kazandırılmış. Hayvanların davranışlarında toplumdaki bazı kişilerin özelliklerini bulabiliyoruz.
4. Metinde anlatılan olayla gerçek yaşamdaki olaylar arasında bir bağ kurabiliriz. Yazarın amacı da hayvanlardan yola çıkarak insanlara ders vermektir.

Bu bilgilerden hareketle “fabl”ın tanımı yapılarak fablın düz yazı ve manzum şekilde olabileceği bilgisi verilmiştir. Türle ilgili yapılan çalışmalar tamamen bilgileri sıralamaktan ibarettir. Öğrencinin bilgiyi kendisinin oluşturmaya imkân verilmemiştir.

4.1.1.1.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar

Öğrencilerden “Sözlü ve Yazılı Anlatım Çalışmaları” bölümünde ilk olarak “Başkalarına tuzak kurmaya kalkanların çoğu o tuzağa kendi düşer.” sözünü açıklayan bir yazı yazmaları istenmiştir. Bu çalışma öğrencilerin yazma becerisini geliştirmeye yöneliktir. Ayrıca metinle verilmek istenen mesajı destekleyici niteliktedir. “Sözlü ve Yazılı Anlatım Çalışmaları” bölümünde ikinci olarak da insanlara verilmek istenen mesajların hayvanlar aracılığıyla iletilmesinin nedenlerinin neler olabileceği sözlü olarak ifade edilmesi istenmiştir. Bu çalışma öğrencinin konuşma becerisini geliştirici yöndedir.

Dil bilgisine yönelik çalışmalarda ilk olarak sözcükte anlam özelliklerine değinmek için metinden seçilen;

1. “Aslan kocamış, ininden çıkamaz olmuştu.”cümlesindeki “kocamış” sözcüğünün yerine aynı anlama gelecek başka bir sözcük sorulmuştur.
2. “Kurt, fırsat bu fırsattır diyerek aslanın katında tilkiyi kötölemeye kalktı.” cümlesinde “kat” sözcüğünün farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılması istenmiştir.
- 3.1. “Kapı kapı dolaşıyor, her hekimden bir ilâç soruyordum.” cümlesinde “kapı kapı dolaşmak” deyiminin yerine aynı anlama gelecek farklı bir sözcük grubu sorulmuştur.
- 3.2. “Hekim” sözcüğünün eş anlamlısı sorulmuştur.

Metinde “ünlem işareti” ve “üç nokta”nın kullanıldığı yerlerden hareketle bu noktalama işaretlerinin kullanım özellikleri verilmiştir.

4.1.1.2. MEB Yayınları, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.1.1.2.1. Perili Ev (Eflâtun Cem GÜNEY)-Masal

4.1.1.2.1.1. Metnin Tanıtımı

Eflatun Cem Güney’e ait bu masal ders kitabında kısaltılmış olarak bulunmaktadır. Çok zengin bir aileni kızı olan Gül Kız, günün birinde evlenir. Daha önce ev işi hiç yapmadığı için zorlanır. Nur yüzlü bir hatuncuk aniden ortaya çıkıp Gül Kız’ın her bir parmağına hünerli bir peri yerleştirir. Gül kız bu sayede ev işlerinin tümünü yapabilir. Kocas da bu duruma çok sevinir ve ömürleri boyunca çok mutlu yaşarlar.

4.1.1.2.1.2. Metin Resim İlişkisi

Resim, metnin içeriğini yansıtmaktadır. Gül Kız, evindedir. Etrafında periler vardır. Resim, masalların temel özelliği olan olağanüstülüğü yansıtmaları açısından başarılıdır. Öğrenciler, masalın en önemli kısmı olan nur yüzlü hatuncuğun Gül Kız’ın parmaklarına perileri yerleştirmesini resim yardımıyla çok daha kolay anlamaktadırlar. Ancak resmedilen Gül Kız masallardaki kahramanlara benzememektedir. Günlük hayattaki bir kızıdan farkı yoktur. Resim, bu yönüyle başarısızdır.

4.1.1.2.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Metnin hazırlık bölümünde öğrencileri ön bilgilerini yoklamak için iki tane soru sorulmuştur:

1. Bugüne kadar hiç masal okudunuz mu? En çok beğendiğiniz masalı arkadaşlarınıza anlatınız.
2. Bildiğiniz tekerlemeleri sınıfta arkadaşlarınıza söyleyiniz.

Bu sorularla öğrencilerin masallarla ilgili ön bilgilerini ortaya koymak ve öğrencileri türe hazırlamak amaçlanmıştır.

4.1.1.2.1.4. Sözcük Çalışması

“tandır, işgüzar, hamarat, sınamak” sözcüklerinin anlamları verilmiş ve bu sözcüklerin anlamlarından hareketle cümleler kurulması istenmiştir.

“Gözü gönü açılmak” deyiminin anlamının öğrenilip bir cümlede kullanılması istenmiştir.

“Gözlerini sele vermek” deyiminin geçtiği cümleyi bulup bu deyim yerine hangi sözcük ya da sözcük grubunun kullanılabileceği sorulmuştur.

“Peri kızları dizim dizim dizilmişler yamacına.” cümlesinde geçen “yamaç” sözcüğü yerine hangi sözcüğün kullanılabileceği sorulmuştur.

Sözcük çalışmalarıyla öğrencinin metni tam olarak anlaması ve yeni sözcükler öğrenmesi amaçlanmıştır. Bu etkinlikler yoluyla da öğrenci hem metinde anlamını bilmediği sözcükleri öğrenerek metni tam olarak anlamış hem de öğrendiği yeni kelimeler sayesinde kelime dağarcığını geliştirmiştir.

Sözcük çalışmaları bölümünde ayrıca deyimlerin anlamlarını öğrencinin parçadan hareketle çıkarması istenmiştir; bu da öğrencinin hazır bilgiyi almasını değil de kendisi yorumlayarak çıkarımda bulunmasını sağlamıştır. Son olarak da öğrencilere parçada geçen bir sözcük yerine aynı anlamı verecek şekilde kullanılabilecek farklı bir sözcük sorularak “eş anlamlı sözcükler” kavratılmaya çalışılmıştır.

4.1.1.2.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavratılmasına yönelik beş soru sorulmuş, farklı bir etkinliğe yer verilmemiştir.

1. Gül Kız kimdir? Anası, babası onu nasıl büyütmüş?
2. Dünya neden Gül Kız’ın başına yıkılmış?
3. Gül Kız neden talihliymiş?
4. Nur yüzlü hatun, Gül Kız’a nasıl yardım ediyor?
5. Masalın ana düşüncesi nedir?

Metni kavratmaya yönelik sorular, sadece öğrencinin metni anlama derecesini ölçmeye yöneliktir. Öğrencinin metni kavramasına yardımcı olması açısından yetersizdir. Farklı etkinlikler yapılmaması öğrencinin metnin mesajını fark edememesine yol açmaktadır. Metni anlama sorularının bilişsel seviyenin alt basamaklarında (Bilgi: 4 ve Kavrama: 1) yoğunlaştığı görülmektedir.

4.1.1.2.1.6. Masal Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Metinde; Gül Kız'ın karşısına nur yüzlü hatuncuğun çıkması, peri kızları ve onların, Gül Kız'ın parmaklarına girerek ev işlerini yapmaları gibi olaylar belirtilerek metnin olağanüstü yönü vurgulanmıştır. Ardından da olağanüstü olaylar, yer ve zamanın belirsizliği, gerçek dışı varlıkların bulunması gibi özellikleri barındıran türün “masal” olduğu belirtilmiştir.

Masalın bir diğer özelliğinin de başında “ Bir varmış bir yokmuş” gibi sözcüklerin tekrarlanmasıyla oluşan yer yer komik ve olağanüstü anlamlar taşıyan sözcük grupları olan tekerlemelere yer verilmesi olduğu vurgulanmış ve parçada bulunan diğer tekerlemeleri öğrencilerin bulması istenmiştir.

Masalın bölümlerini sezdirmek için ilk paragrafta bir tekerlemenin bulunduğu diğer paragraflarda Gül Kız'ın sıkıntıları ve perilerin ona yardımcı olması son paragrafta kalıplaşmış iyi dilek sözlerinin yer aldığı vurgulanmıştır. Böylece öğrencinin masal türünün yapısını kavramasına çalışılmıştır. Son olarak da verilen masala ait özelliklerin parçada gösterilmesi istenmiştir. Böylece öğrenci, öğrendiği masal türüyle ilgili bilgileri uygulama imkânı bulmuştur.

4.1.1.2.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı Çalışmalar

Dört temel beceriden ilki olan okuma becerisine sadece metnin okunması sırasında yer verilmiştir. Metnin okunmasının ardından yapılan çalışmalar metnin anlaşılmasına yöneliktir. Okuma esnasında yapılacak herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Temel dil becerilerinden en çok konuşmaya yönelik uygulamalar yapılmaktadır. Sözcükleri ve deyimleri cümlede kullanma, parçayı kavrama sorularına cevap verme, masalın öğelerini kavratmaya yönelik soruların cevaplandırılması gibi çalışmalar aynı zamanda konuşma becerisini geliştirmeye yöneliktir.

Sözlü ve yazılı anlatım kısmında ise bildikleri bir masalı arkadaşlarına anlatmaları ve öğrencilerin masal hakkında öğrendikleri bilgilerden de hareketle büyüklerinden dinledikleri bir masalı kendi cümleleriyle yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir. Dört temel beceriden bir diğeri olan dinleme becerisine yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemiştir.

Dil bilgisi becerilerini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalarda ise “zamir”ler üzerinde durulmuştur. Metinden alınan iki cümlede bulunan zamirler gösterilerek zamirlerin varlıkların yerini tuttuğu belirtilmiş ve ardından “zamir”in tanımı yapılmıştır. Daha sonra da tablo şeklinde zamirlerin çeşitleri belirtilmiştir. Zamirlerin çeşitlerini kavratmak için de parçadan alınan cümlelerde zamirler belirtilerek kullanım özellikleri vurgulanmıştır. Öğrenilen bilgilerin kavranması için de beş cümle verilmiş ve zamirlerin bulunarak çeşitlerinin belirtilmesi istenmiştir. Dil bilgisine yönelik yapılan bu çalışmalar öğrencilerin bilgiyi hazır olarak almalarına neden olduğu için kalıcılığı uzun sürmeyecek çalışmalar olmuştur.

4.1.1.2.2.At ile Eşek (La Fontaine)–Fabl

4.1.1.2.2.1. Metnin Tanıtımı

La Fontaine ait bu fablı Türkçeye Orhan Veli KANIK çevirmiştir. Parçada bir eşekle geçimsiz bir at yola çıkar. Atın sırtında sadece koşumu, eşeğin sırtında ise bir yığın yük vardır. Eşek attan yardım ister ama at kızar, tepinir. Bir süre sonra eşek yükün altında

yığılıp kalır. At yaptığıının yanlış olduğunu anlar anlamasına ama arabayı çekmekten de kurtulamaz.

4.1.1.2.2.2. Metin-Resim İlişkisi

Metinle resim ilişkilidir. Resimde at ile eşek yan yana yürümektedir. Atın sırtında sadece koşumu eşeğin üstünde de taşıyamayacağı kadar yük vardır. Atın kendinde emin yürüyüşü eşeğin çaresizliği resimden anlaşılmaktadır. Bu durum öğrencilerin metni okumadan da içeriği anlamasına yardımcı olmaktadır.

4.1.1.2.2.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık için iki soru sorulmuştur.

1. Çevrenizde zor durumda olan insanlara hiç yardım ettiniz mi? Arkadaşlarınıza anlatınız.
2. Kahramanları hayvanlardan oluşan bildiğiniz bir masalı sınıfta anlatınız.

Sorulan sorular işlenecek metne hazırlayıcı niteliktedir. İlk soru metinde verilmek istenen mesajı sezdirmeye yönelik bir sorudur. İkinci soru da metnin türünü fark ettirmeye yöneliktir. Bu açıdan bakıldığında her iki soru da hazırlık çalışmaları için uygundur.

4.1.1.2.2.4. Sözcük Çalışması

“Post” ve “koşum” sözcüklerinin anlamları sözlükten bulunup cümlede kullanılması istenmiştir. “Geçimsiz” sözcüğünün parçadaki anlamını öğrencilerin söylemesi son olarak da “çekmek” sözcüğünün parçadaki anlamının dışındaki anlamıyla bir cümlede kullanılması istenmiştir.

Sözcük çalışması bölümüne çok fazla yer verilmemiştir. Bunda metnin çok uzun olmaması ve bilinmeyen çok fazla kelime olmamasının etkisi vardır ama yine de verilen çalışmalar öğrencinin ilgisini çekecek ve yeni kelime öğrenmesine yardımcı olacak nitelikte değildir.

4.1.1.2.2.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik beş soru sorulmuştur.

1. Yola çıkan eşekle atın sırtında neler vardır?
2. Eşek, attan ne şekilde yardım istiyor?
3. Eşeğin isteğine karşılık, at nasıl davranıyor?
4. At, yaptığı yanlış sonucunda ne yapmak zorunda kalıyor?
5. Manzumeye göre insanlık neyi gerektiriyor?

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular metinden kolayca bulunabilecek sorulardır. Metin, sorular yoluyla aşamalı olarak kavratılmaya çalışılmıştır. Sorular yoluyla öğrenci metnin içeriğini tam olarak anlayabilmektedir. Ancak metinden çıkarılacak derse yönelik bir tane soru sorulmuştur. Bu da yeterli değildir. Metni kavramaya yönelik sorularının bilişsel hedeflerin alt seviyesindeki becerilere yoğunlaştığı görülmektedir (Bilgi: 4 ve Kavrama: 1).

4.1.1.2.2.6. Fabl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Öğrenciye; parçada, bir atla bir eşeğin yola çıkması, yük altında ezilen eşeğin attan yardım istemesi, atın ona bencilce davranıp kızması ve yardım etmemesinin anlatıldığı, son bölümde ise ders verildiği bilgisi verilmiştir. Ardından da insanlara ders (öğüt) vermek amacıyla yazılan; kişileri ise hayvan, bitki ya da eşya olan kısa masallara “fabl” denildiği vurgulanarak masal ve fabl arasındaki farklılıklar sorulmuştur.

Fablların özelliklerini kavratmak için fablların olay planına göre yazıldığı dolayısıyla serim, düğüm, çözüm ve ders bölümünden oluştuğu bilgisi verilmiştir. Ardından da verilen bilgileri uygulamak için öğrencilerin bu bölümleri metin üzerinde göstermesi istenmiş ve son bölümde ne öğütlendiği sorulmuştur.

Fabllarda kullanılan söz sanatlarını kavratmak için parçada eşeğin yardıma muhtaç, ezilmiş bir insanı; atın ise bencil, kötü bir insanı temsil ettiği belirtilerek insan dışındaki

varlıkların insanlar gibi düşünülmesine “kişileştirme” ve aynı varlıkların insanlar gibi konuşturulmasına da “intak” denildiği belirtilmiştir.

Bu çalışmalar sayesinde öğrenci fablların özelliklerini hem içerik yönünden hem de şekil yönünden kavramıştır.

4.1.1.2.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı Çalışmalar

Parçada okumaya yönelik herhangi bir yönergede bulunulmamıştır. Okuma etkinliğine metnin okunması esnasında yer verilmiştir. Parçanın bitiminde sorulan kavramaya yönelik sorular okuduğunu tam ve doğru anlamlandırma için etkilidir. Bu da okuma becerisinin anlama boyutuna yönelik bir çalışmadır. Sözlü ve yazılı anlatım kısmında ise öğrencilerden seçtikleri fablları okuyup vermek istedikleri dersi söylemeleri istenmiştir. Bu çalışma hem okuma hem de konuşma becerilerine yöneliktir. Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik ise sorulan sorulara sözlü cevap vermek dışında başka bir etkinliğe gidilmemiştir.

Yazma becerisine yönelik ise okudukları fablı hayal güçlerini kullanarak ve kendi yorumlarını da katarak öyküleştirmeleri istenmiştir. Bu çalışmayla öğrenci hem hayal gücünü kullanacak hem de türle ilgili öğrendiği bilgileri uygulayarak pekiştirecektir. Dört temel beceriden bir diğeri olan dinleme becerisine yönelik herhangi bir çalışmaya yer verilmemiştir.

4.1.1.3. Elit Yayınları, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.1.1.3.1. Eşegin Oyunu (Ezop)-Fabl

4.1.1.3.1.1. Metnin Tanıtımı

Bu fablı dilimize çeviren Cemal Tükmen'dir. Günün birinde bir eşek aslan postu bulur ve postu giyip diğer hayvanları korkutmaya çalışır. Bu esnada bir fırtına çıkınca eşegin postu düşer ve diğer hayvanlar durumu anlar. Eşegin üstüne yürüyüp onu korkuturlar ve eşekliğiyle yetinmeyip aslan kılığına girdiği için ona gülerler.

4.1.1.3.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Metindeki resim olayla ilgilidir. Eşek diğer hayvanları korkutmaya çalışırken üstünden postu uçmakta bunu gören diğer hayvanlar da şaşkınlıkla ağızlarını açmaktadır. Eşegin yüzünde korku hayvanların yüzünde ise şaşkınlık ifadesi vardır. Resim metnin asıl olayını resmettiği için öğrenci metni okumadan bile olay hakkında bir fikir sahibi olabilir. Ayrıca resimde kullanılan renkler oldukça canlıdır bu da öğrencisinin ilgisini çekmede etkilidir.

4.1.1.3.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık bölümünde iki soru sorulmuştur. Bu sorular şu şekildedir:

1. Ezop masalları hakkında araştırma yapınız. Bunlardan beğendiğiniz birini sınıfa getirerek arkadaşlarınıza okuyunuz.
2. Olduğundan farklı görünmenin doğuracağı sonuçlar neler olabilir? Bu kişilerin davranışları hakkında neler düşünüyorsunuz? Belirtiniz.

Sorulan sorular metne hazırlayıcı niteliktedir. İlk soru öğrencinin tür ile ilgili daha önceden araştırma yapmasına olanak tanımaktadır. Böylece öğrenci okuyacağı metnin tür özelliklerini fark edebilecektir. İkinci soruda ise öğrenci metnin içeriğinde verilmek istenen olduğumuz gibi görünmemiz gerektiği mesajı öğrenciye sezdirilmeye çalışılmaktadır.

4.1.1.3.1.4. Sözcük Çalışması

“Post, ceza, yele; caka satmak, eşek sudan gelinceye kadar dövmek, gün gibi ortaya çıkmak, her birisi bir deliğe sığınmak, üstüne çullanmak” sözcük, deyim ve söz öbeklerinin anlamları verilmiş bunların birer cümlede kullanılması istenmiştir. Bu çalışmayla öğrenciden sadece sözcükleri ve sözcük gruplarını cümlede kullanmaları istenmiştir. Öğrencinin sözcük öğrenimi açısından etkili bir çalışma değildir. Öğrencinin daha aktif olarak yer alabileceği, öğrenmede kalıcılık sağlanabilecek çalışmalar kitapta yer almamıştır.

Sözcük çalışmasında son olarak “delik” sözcüğü verilmiş ve sözcüğün deyimde gerçek anlamda mı yoksa mecaz anlamda mı kullanıldığı sorulmuştur. Bu çalışmayla deyimlerdeki mecazlı söyleşip buldurulmaya çalışılmıştır.

4.1.1.3.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik sadece beş soru sorulmuş başka bir çalışmaya yer verilmemiştir. Sorular şöyledir:

1. Eşek bulduğu aslan postuyla ne yapıyor?
2. Eşek, diğer eşeklere ne söylüyor?
3. Eşeği aslan sanan hayvanlar ne yapıyor?
4. Eşeğin yalanı nasıl ortaya çıkıyor?
5. Aldatılan hayvanlar, eşeğe niçin kızıyorlar?
6. “Eşeğin Oyunu” adlı metinden nasıl bir ders çıkarıyorsunuz?

Sorulan sorular sadece metnin anlaşılma düzeyini ölçmeye yöneliktir. Öğrencilerin yorum yapmasını sağlayıcı nitelikte değildir. Metnin kavratılmasına yönelik sorulardan ikincisinde yanlışlık vardır çünkü eşek diğer eşeklere değil diğer hayvanlara bir şeyler söylemektedir. Bu yanlışlık öğrencinin kafasını karıştırmaktadır.

Metnin kavratılmasına yönelik yapılan çalışmalar soru sorma tekniğinin kullanılmasından ibarettir. Başka etkinliklerle çeşitlendirilmemiştir. Bu da öğrencinin sadece metindeki olayı kavramasını sağlamaktadır. Metni kavramaya yönelik sorular,

bilişsel alanın alt seviyesindeki becerilere yoğunlaştığı görülmektedir (Bilgi: 5 ve Kavrama: 1).

4.1.1.3.1.6. Fabl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Öğrencilere konusu, gerçek olmayan bir yazı okudukları ve yazının kahramanlarının hayvan olduğu ve hayvanların insanlar gibi düşündürülüp konuşturulmuş, hareket ettirilmiş olduğu bilgisi verilmiş ve kişileştirme sanatının tanımına değinilmiştir. Verilen bu bilgilerden hareketle de fablın tanımı yapılmıştır. Ardından da fablların özellikleri sıralanmış ve fablın ders verme özelliği üzerinde durulmuştur. Metinde verilen mesaja vurgu yapmak içinde üç tane atasözü verilmiş bunlardan hangisinin mesaj olarak benzeştiği sorulmuştur. Verilen atasözleri şöyledir: El elden üstündür, ummadığın taş, baş yarar, yalancının mumu yatsıya kadar yanar.

Türün kavratılmasına yönelik çalışmalar sadece bilgi vermekten ibarettir. Öğrencinin kalıcı öğrenme sağlayabilmesi için herhangi bir çalışmaya yer verilmemiştir.

4.1.1.3.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı Çalışmalar

Metnin okunmasında kullanılacak yöntemle ilgili bir yönerge bulunmamaktadır. Okuma becerisine, parçanın okunmasında ve hazırlık çalışmalarında verilen öğrencilerin buldukları Ezop masallarını sınıfta okumaları esnasında yer verilmiştir. Ayrıca okuma çalışmasına yer verilmemiştir.

“Düşünelim, söyleyelim, yazalım” bölümünde öğrencilere iki soru sorulmuştur:

- Hayvanları sevmenin, onları korumanın gerekli olduğunu biliyorsunuz. Bunların içinde en sevdiğiniz hayvanlar hangileridir? Bu konuda düşüncelerinizi yazarak anlatınız.
- “Hayvanları sevmeyen, insanları sevmez.” sözüne katılıyor musunuz? Sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

Bu bölümde öğrencilere sorulan sorular, öğrencilerin hem konuşma hem de yazma becerilerini geliştirici niteliktedir.

“Güzel Türkçemizi Öğrenelim” başlığı altında öğrencilerin dil bilgisi becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Bunun için de çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

- Öğrencilerin tekil-çoğul kavramlarını öğrenebilmeleri için metinde geçen tekil sözcüklerden birkaçı verilerek bu sözcüklerin aynı türden varlıkların yalnız bir tanesini karşıladığını bunların birden çok olanını göstermek için yani çoğul yapmak için de tekil sözcüklerin sonlarına “-ler/-lar” eki getirildiği bilgisi verilmiştir.
- Metinden seçilen bir cümle verilerek cümlede büyük ünlü uyumu kuralına uymayan sözcükler sorulmuştur.
- Metinden seçilen birkaç cümle verilerek cümlelerin öğelerinin bulunması istenmiştir.
- Metindeki bir cümleden hareketle sesteş sözcükler gösterilmiş ardından da parçada bulunan başka sesteş sözcükler olup olmadığı sorulmuştur.
- Öğrencilere, daha önceden ünsüzlerin özellikleriyle ilgili çalışmalar yaptıkları hatırlatıldıktan sonra onlardan ünsüzlerin üç özelliğini söylemeleri istenmiştir. Ardından da parçadan bağımsız verilen iki cümlede ünsüzlerde olan değişimlerden hareketle “sert ünsüz benzeşmesi” ve “sert ünsüz yumuşaması” kuralı verilmiştir.

Dil bilgisi becerilerini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalarda birçok bilgi verilmiş, birçok konuya değinilmiştir. Bu da öğrencilerin kavramları karıştırmasına sebep olmuştur.

4.1.1.3.2. Sarı Kız (Eflatun Cem Güney)-Masal

4.1.1.3.2.1. Metnin Tanıtımı

Evvel zaman içinde mağaranın birinde bir nine, ninenin bir Sarı Kız'ı, Sarı Kız'ın da bir sarı ineği vardır. Sarı ineğin bir memesinden süt bir memesinden bal akar. Bir gün Sarı Kız ineğinin yanına gittiğinde bir ses duyar sese karşılık verdiği kayalardan sular çağlayarak kızı alıp götürür o günden sonra ne Sarı Kız ne ninesi ne de ineği görülür. Ancak Sarı Kız saçlarının rengini, yüreğinin ateşini sulara verdiği bundan dolayı ılıca sularının sarı ve sıcak olduğu söylenir.

4.1.1.3.2.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait resimde Sarı Kız, sarı ineğinin yanına inmiştir. Garip sesi duyduğunda yüzünde şaşkınlık, yanında bulunan ninesinin yüzünde ise korku ifadesi vardır. Bu yönüyle resim, metnin içeriğiyle uyushmaktadır.

4.1.1.3.2.3. Hazırlık Çalışmaları

Öğrencileri parçayı okumaya hazırlamak için soru-cevap yöntemi kullanılmıştır. Bunun için de iki soru sorulmuştur:

- Çocukluğunuzda dinlediğiniz masalların sizde ne gibi duygular uyandırdığını belirtiniz.
- Her masalın çocuklara faydalı olup olamayacağını arkadaşlarınızla tartışınız.

Bu sorular sayesinde öğrenci hem okuyacakları metnin türüne yönelik bir çıkarım da bulunabilir hem de tartışma yöntemini kullanarak masallar hakkında görüşlerini birbiriyle paylaşabilirler.

4.1.1.3.2.4. Sözcük Çalışmaları

Metindeki sözcük çalışmaları kısmında sözcük, deyim ve söz öbeklerinin anlamları verilmiş; “ılıca, suna” sözcüklerinin anlamlarının sözlükten bulunup cümlede kullanılması istenmiştir.

Sözcük çalışmaları yetersiz ve öğrenciyi hazıra alıştırıcı niteliktedir. Öğrencilere sözcüklerin anlamı doğrudan verildiğinde bu öğrencide kalıcı öğrenmelere yol açmamakta öğrenciyi ezbere itmektedir.

4.1.1.3.2.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik dokuz soru sorulmuştur:

- Sarı Kız, ne zaman yaşamış? Bu zamanı kesin olarak söyleyebilir miyiz? Niçin?
- Sarı Kız’ın ineğinin özellikleri nelermiş?
- Sarı Kız, nasıl bir güzelliğe sahipmiş?
- Sarı Kız, günlerini nasıl geçirirmiş?
- Günlerden bir gün ne demektir? O gün neler olmuş?
- Ses nereden geliyormuş? Neler söylüyormuş? Kim soluk soluğa koşmuş? Niçin?
- Ana kız, ne yapmışlar? Ne düşünmüşler? Sarı Kız, tekrar ine inmiş mi? Neden?
- Nereden geldiği bilinmeyen ses, Sarı Kız’a ne sormuş? O, ne cevap vermiş? Bunun üzerine neler olmuş?
- Bugün bazı hastalıkları iyileştiren ılıcalar, hangi özelliklerini Sarı Kız’dan almış?

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular öğrencilere metnin türünü buldurucu ve olayı kavratıcı niteliktedir. Ancak çok ayrıntıya girilerek sorulan sorular metinde anlatılmak istenen asıl olaydan sapmalara neden olmaktadır.

Metni kavramaya yönelik sorular, bilişsel alanın alt seviyesindeki beceriler üzerinde yoğunlaşmıştır (Bilgi: 8, Kavrama: 1).

4.1.1.3.2.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması

Öğrencilere daha önceden okudukları fabl türündeki “Eşeğin Oyunu” adlı parça hatırlatılarak parçadaki olayların gerçek olmadığı bilgisi tekrar edilmiştir. Fablda olduğu gibi bu parçada da olayların gerçek olmadığına dikkat çekilerek Sarı Kız adlı metnin gerçeğe uymayan olaylarının neler olduğu öğrencilere sorulmuştur. Böylece metnin olağanüstü yanı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Metnin özellikleri sıralandıktan sonra bu özellikleri taşıyan yazılara “masal” denildiği belirtilerek masalın fablla arasındaki farklılıklara değinilmiştir.

4.1.1.3.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı Çalışmalar

Hazırlık bölümünde sorulan sorularla metnin ve tür özelliklerinin kavranmasına yönelik sorular öğrencilerin duygu ve düşüncelerini aktarmasına, kendini sözel olarak ifade etmesine yardımcı olmaktadır. Yapılan bu çalışmalar öğrencilerin konuşma becerisini geliştirici niteliktedir. Ayrıca “Düşünelim, Söyleyelim, Yazalım” bölümünde öğrencilerden masal anlatmaları istenmiştir. Bu çalışmada öğrencilerden hem masalın tür özelliklerine hem de konuşma kurallarına uygun konuşmaları istenmiştir. Bunu yaparken de yararlanması için çeşitli yönergelerde bulunulmuştur: Yönergeler şu şekildedir:

- Konuşuyormuş gibi anlatınız.
- Sözcükleri hatasız söyleyiniz.
- Cümlelerinizi duyulan geçmiş zaman (-miş’li) zaman kipinde yüklemleler kurunuz.
- Masaldaki kişileri, değişik ses tonlarıyla konuşturunuz.
- Sözcükleri anlamlarına göre ses tonunuzu yükseltiniz ya da alçaltınız.

Dil bilgisi çalışmalarında ise ilk olarak “varlık ve ad (isim)” kavramlarını öğrencilere vermek için öğrencilerden parçadan seçilen bir cümlede “bir varlığı karşılayan sözcükler”i ayırmaları istenmiştir. Ayırdıkları bu sözcüklerin her birinin bir varlığı karşıladığı vurgulandıktan sonra “varlık ve ad (isim)” kavramlarının tanımı yapılmıştır. Parçanın tümünde geçen ve varlıklara ad olan başka sözcükleri de bulmaları istenmiştir. Listelenen sözcüklerden hareketle “tür, özel, somut, soyut ad” kavramları verilmiştir.

Öğrencilerin kavrama düzeylerini anlamak için de “süt, kapı, baca, korkmuş, düşünce, kulak, Sarı Kız” sözcüklerini doğru şekilde gruplandırmaları istenmiştir.

Parçada geçen “Yüzü aydan aydın, gözleri sürmeli imiş...” cümlesindeki “yüz, göz” sözcüklerinden yola çıkarak “basit sözcük”lerin tanımı yapılmış, “sürmeli” kelimesinin kökü ile kelimenin gövdesi arasındaki anlam ilişkisinden hareketle “türemiş sözcük”ün tanımı yapılmıştır. Parçadan seçilen diğer bir cümleden faydalanarak da “birleşik sözcük”lere değinilmiştir.

Dil bilgisi çalışmalarında iki farklı konuya değinilmesi öğrencide kafa karışıklığına yol açmaktadır. Bu bakımdan dil bilgisi çalışmaları eksiklik taşımaktadır.

4.1.1.3.3. Küçük Ay (Feridun ORAL)-Masal

4.1.1.3.3.1. Metnin Tanıtımı

Bir gece Ay Dede hastalanınca yerine dünyayı aydınlatmak için Küçük Ay çıkar. Küçük Ay Dünya’yı seyretmeye başlar. O anda bir ses duyar. Duyduğu sese yaklaşıncı bir çocuğun ağladığını fark eder. Sese doğru süzülüp çocuğun odasına girer. Çocuk, oynayacak arkadaşı olmadığı için ağlamaktadır. Küçük Ay onunla saatlerce oynar ve çocuk yorulunca uykuya dalar. Sabah olmak üzereyken Küçük Ay gökyüzüne geri döner onun da çok uykusu gelmiştir. Sabah olur olmaz o da uykuya dalar.

4.1.1.3.3.2. Metin-Resim İlişkisi

Resim, metnin giriş bölümünde Küçük Ay’ın diğer yıldızlarla tanışmasını yansıtmaktadır. Küçük Ay diğer yıldızlara gülümserken arkada da Dünya görünmektedir. Metnin genelini Küçük Ay’ın dünyadaki küçük çocukla oyun oynaması oluşturmalarına rağmen resim, metnin giriş bölümünü yansıtmaktadır. Bu yönüyle resim metnin içeriğini öğrencinin tahmin etmesine yardımcı olmamaktadır. Ama öğrenci resimden Küçük Ay’ın başından geçen bir olayın anlatılacağını anlayabilmektedir.

4.1.1.3.3.3. Hazırlık Çalışmaları

Çocukları parçayı okumaya hazırlamak için iki soru sorulmuştur:

1. Okuduğunuz ya da dinlediğiniz masalları hatırlayınız, bu masallardaki hangi kahraman sizi etkilemiştir? Niçin?
2. Geceleyin gökyüzünü izleyerek edindiğiniz izlenimleri sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.

Hazırlık çalışmalarında sorulan ilk soru öğrencileri türe hazırlayıcı ve öğrencilerin türe ilgili ön bilgilerini ortaya çıkarıcı niteliktedir. Diğer soru ise parçanın içeriğine yöneliktir. Bu yönleriyle bakıldığında yapılan çalışmalar metni okumaya hazırlayıcı niteliktedir. Ancak sadece soru yönteminin kullanılması bir eksikliklerdir.

4.1.1.3.3.4. Sözcük Çalışması

Sözcük çalışması bölümünde sadece öğrencilere bilinmeyen kelime, deyim ve söz öbeklerinin anlamı verilmiştir. Bu çalışma öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirme açısından yetersiz bir çalışmadır. Öğrencilerin kelimeleri öğrenmesinden çok ezberlemesine yol açmaktadır. Ezberlenen bilgi gerçek hayatla ilişkilendirilmediği sürece de unutulacaktır.

4.1.1.3.3.5. Metnin Kavranması

Metin soru-cevap yöntemi kullanılarak kavratılmaya çalışılmış başka bir çalışmaya yer verilmemiştir. Sorular şu şekildedir:

1. Ay Dede'yi kim arıyor? Niçin?
2. Kutup Yıldızı neler söylüyor?
3. Küçük Ay, niçin özür diliyor? Gelmesinin nedeni olarak neyi gösteriyor?
4. Dünya'yı kim seyrediyor? Bu sırada neler görüyor?
5. Yakamozları niçin çok seviyor?
6. Yıldızlardan birisi nasıl bir açıklama yapıyor?
7. Küçük Ay, ışıklarını niçin çok seviyor?

8. Küçük Ay, çocuğu nasıl buluyor? Küçük Ay’la çocuk arasında nasıl bir konuşma geçiyor?
9. Ay’la çocuk hangi oyunları oynuyor?
10. Küçük Ay, ne zaman dönüyor? Ona kim çıkışıyor? Niçin?
11. Küçük Ay, son olarak kimlerle konuşuyor? Onlara neler söylüyor?

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular çok ayrıntılıdır. Sorular, metnin kavranma düzeyini ölçmekte fakat öğrencinin metni yeniden yapılandırmasına ve yorumlamasına imkân vermemektedir. Metni kavramaya yönelik soruların tamamı, bilişsel alanın bilgi basamağındaki becerileri ölçmeye yöneliktir.

4.1.1.3.3.6. Masal Türünün ve Öğelerinin kavratılması

Öğrencilerin masal ve hikâyeye yönelik bilgileri hatırlatılarak okunan parçanın türünün ne olabileceği sorulmuştur. Öğrencilerin cevaplarından da hareketle parçadaki olayların gerçekte olamayacağı için türün masal olduğu belirtilmiştir. Masaldaki olağanüstü unsurlar buldurulduktan sonra öğrencilere okudukları masalın kalıplaşmış masallardan farklı olduğu ve bu tür masallara “çağdaş masal” denildiği bilgisi verilmiştir.

Türe yönelik yapılan çalışmalar öğrencinin bilgiyi kendisinin oluşturmasından çok öğretmenin bilgi vermesinden ibarettir. Hazır olarak verilen bilgi içselleştirilmediği sürece de unutulacaktır.

4.1.1.3.3.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar

Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik olarak, hazırlık çalışmalarında sorulan sorular yoluyla öğrencilerin kendi görüşlerini anlatmaları istenmiştir. Ayrıca metnin kavranmasına yönelik sorularda ise öğrencinin yine sorulan sorulara cevap vermesi istenmiştir. Öğrenci sorulara cevap verirken kendini ifade edecek konuşma becerisini geliştirecektir.

“Düşünelim, Söyleyelim, Yazalım” bölümünde öğrencilerden masalı okurken her birinin bir kahramanı seslendirmeleri istenmiştir. Bunu yaparken de sırayla ve yüksek sesle

okumaları istenmiştir. Bu çalışmayla okuma etkinliğini hem daha eğlenceli hale gelecek hem de öğrencinin okuma becerisi gelişecektir.

Dil bilgisi çalışmalarında ise öğrencilere daha önceden “kişi ve işaret adıları”nı öğrendikleri hatırlatılarak yapılacak olan bu çalışmalarla da diğer “adıl” çeşitlerini öğrenecekleri belirtilmiştir.

Adılların diğer çeşitlerini kavratmak için parçadan alınan cümlelerden yararlanılmıştır. Ancak çok sayıda örneğe yer verilmediği ve bilgiler doğrudan aktarıldığı için sadece bu çalışmayla konunun anlaşılması zordur.

4.1.2. İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.1.2.1. MEB Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.1.2.1.1. Balıkçıl (La Fontaine)-Fabl

4.1.2.1.1.1. Metnin Tanıtımı

Orhan Veli Kanık’ın Türkçeye çevirdiği bu fablda, balıkçıl bir gün dere kenarında dolaşır. Çok aç olmadığı için ve etrafındaki balıkları ağzına layık bulmadığı için onları yemez. Aradan bir kaç saat geçip de acıkınca ve etrafında balık da kalmayınca karnını bir sümüklü böceklerle doyurmak zorunda kalır.

4.1.2.1.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Metin için kullanılan görsel bir balıkçıl kuşunun fotoğrafıdır. Fotoğrafta balıkçıl kuşu dere kenarındaki bir kuru dalın üzerinde durmaktadır. Metin için kullanılan görsel resim olsa öğrencilerin daha çok ilgisini çekebilirdi. Fotoğraf kullanıldığı için metne gerçeklik katmıştır. Bu da metnin türüyle kullanılan görsel arasında tezatlık yaratmıştır.

4.1.2.1.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık olarak “Aza kanaat getirmeyen çoğu bulamaz.” sözünün açıklanması istenmiştir. Metinden çıkarılacak mesaj için hazırlayıcı bir soru olsa da metnin türüne yönelik bir çalışmaya yer verilmediği için metne hazırlama yönünden eksiktir.

4.1.2.1.1.4. Sözcük Çalışması

“Hazret, kibirli, müşkülpesent” sözcüklerinin anlamı verilmiş ve bu sözcüklerin birer cümlede kullanılması istenmiştir. “Bir anda yaladı yuttu lezzetle.” cümlesindeki “yalayıp yuttu” sözcük grubunun anlamının cümleden hareketle çıkarılması istenmiştir. Sözcük çalışması bölümü için başka bir çalışmaya yer verilmemiştir.

4.1.2.1.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranması için beş tane soru sorulmuştur. Sorulan sorular şunlardır:

1. Manzumede balıkçıl nasıl tanınıyor?
2. Balıkçıl, çevresinde dolaşan balıkları neden yakalayıp yemiyor?
3. Balıkçıl nelerle besleniyor?
4. Balıkçıl, çevresindeki balıkları beğenmezken ne yemek zorunda kalıyor?
5. Çok seçici, zor beğenen insanlar hayatlarında mutlu olabilirler mi? Niçin?

Sorulan sorular metni anlamaya yöneliktir. Sadece son soru öğrencinin yorum yapmasına olanak sağlamaktadır (Bilgi :4, Kavrama: 1). Hâlbuki sorulan sorular sadece anlama değil ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirecek yönde olmalıdır

4.1.2.1.1.6. Fabl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Metinden hareketle parçanın türünün fabl olduğu belirtilmiş ve fablın tanımı yapılmıştır. Ardından da fablların düz yazı biçiminde yazılabileceği gibi manzum şekilde de yazılabileceği belirtilmiş ve “Balıkçıl” manzumesinin ilk altı dizesinin uyak şeması verilerek diğerlerinde bulunması istenmiştir. Fablın olay planıyla anlatıldığı dolayısıyla

serim, düğüm, çözüm ve ders bölümlerinden oluştuğu belirtilerek metnin ders bölümünün gösterilmesi istenmiştir.

Yapılan bu çalışmalarda tür bilgisi verilmiş öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına izin verilmemiştir.

4.1.2.1.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar

Konuşma becerisini geliştirmek için öğrencilerden La Fontaine'den okudukları başka bir fablâ anlatmaları istenmiştir. Öğrencilere konuşmanın günlük yaşamda en çok kullanılan ve en önemli iletişim aracı olduğu vurgulanarak güzel, akıcı ve doğru konuşmak için uymaları gereken kurallar şu şekilde sıralanmıştır:

- Dildeki her sözcük doğru söylenmelidir.
- Konuşulacak konu üzerinde yeteri kadar bilgiye sahip olunmalıdır.
- Sözcüklerin anlamı iyi bilinmelidir.
- Ses tonu iyi ayarlanmalıdır.
- Konuşurken sözcüklerin arasında kulağa hoş gelmeyen sesler çıkarmak doğru değildir.
- Dilin kuralları iyi bilinmelidir.

Bu maddeler sıralandıktan sonra öğrencilerden herhangi bir konu hakkında konuşma hazırlayıp arkadaşlarına sunmaları istenmiştir.

Dil bilgisi çalışmalarında “yapı bakımından adlar”ı öğrencilere kavratmak için öncelikle metinde geçen “kıyıya, suda” sözcükleri verilmiş ve bu sözcükler incelettirilmiştir. Bu sözcüklerin herhangi bir yapım eki almamış ve bir sözcükle birleşmemiş olduğu fark ettirildikten sonra bu tür sözcüklere “basit ad” denildiği bilgisi verilmiştir. Türemiş adları kavratmak için de yine aynı şekilde parçadan seçilen türemiş kelimeler inceletilerek “türemiş ad”ın tanımı yapılmıştır. Birleşik adları da verirken aynı yol izlenmiştir.

4.1.2.2. Fil Yayın Evi, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.1.2.2.1. Meşe ile Kamış (La Fontaine)-Fabl

4.1.2.2.1.1. Metnin Tanıtımı

Bir gün meşe yanında bulunan kamışa durumun ne kadar da kötü olduğunu ufak bir rüzgârda eğilip büküldüğünü kendisininse dimdik ayakta durduğunu söyler. Kamışsa durumunun o kadar da kötü olmadığını eğilip bükülse bile tekrar dimdik ayağa kalktığını belirtir. Tam o sırada bir fırtına çıkar. Kamış eğilip bükülür ağaçsa dimdik durur ama rüzgâra fazla dayanamaz yerinden sökülür.

4.1.2.2.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait resimde meşe ağacıyla kamış yan yanadır. Meşe ağacının yüzünde kendine güven belirten bir ifade vardır. Kamışın ise boynu büküktür. Resim bu yönleriyle bakıldığında içerikle örtüşmektedir. Öğrencinin ilgisi çekecek niteliklere de sahip olan resim öğrenciyi konuya yaklaştırmaya açısından da yeterlidir.

4.1.2.2.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Hazırlık çalışmalarına yönelik olarak iki soru sorulmuştur. İlk soru metnin içeriğine yöneliktir. Öğrencilere; karşısındakini sözle, davranışla küçümseyen bir insanın düştüğü kötü durumlarla ilgili gözlemlerinin neler olduğu sorulmuştur. Böylece öğrenci, metinde verilmek istenen derse hazırlanmaya çalışılmıştır. İkinci soru da ise öğrencilerden, La Fontaine masallarını araştırmaları ve onlardan beğendiklerinin sınıfa getirip arkadaşlarına okumaları istenmiştir. Böylece öğrenci metni okumadan önce La Fontaine masallarıyla ilgili bilgi edinmiş ve türe hazırlanmış olacaktır.

4.1.2.2.1.4. Sözcük Çalışması

Öğrencilerden “bora, fırtına, meltem, rüzgâr, tipi, tufan; çatır çatır sökülme, gelgelelim” sözcük ve deyimlerinin anlamlarının bulunup birer cümlede kullanılması istenmiştir. “Kamış, kasırga, meşe, tarla kuşu” sözcüklerinin anlamı da verilmiştir. sözcük çalışmalarında başka bir çalışmaya yer verilmemiştir.

4.1.2.2.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik altı adet soru sorulmuştur. Sorular şu şekildedir:

1. Meşe, kamışa neler söylüyor?
2. Meşenin kendisi için söylediği sözlerden ne anlıyorsunuz?
3. Kamış kendini nasıl savunuyor?
4. Kamış hangi olay nedeniyle haklı çıkıyor? Niçin çok seviniyor?
5. Meşe ile kamış hangi tür insanlara örnek olabilir?
6. Metinden nasıl bir sonuç çıkarıyorsunuz?

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular bilgi ve kavrama düzeyindedir. Üstü düzey bilişsel becerileri geliştirmeye yönelik sorular sorulmamıştır (Bilgi:4, Kavrama:2). Ayrıca dördüncü sorunun ikinci kısmında “Niçin çok seviniyor?” denmektedir. Hâlbuki parçada kamışın sevinmesine değinilmemiştir. Bu açıdan yanlış bir soru olmuştur.

4.1.2.2.1.6. Fabl Türü ve Ögelerinin Kavratılması

Metinde meşe ile kamışın konuşturulduğu ve “kendini büyük görmenin yanlışlığı” üzerine ders verildiğine dikkat çekilerek fablın tanımı yapılmıştır. Yazının planının başlık, serim, düğüm, çözüm bölümlerinden oluştuğu söylenmiş ancak bu bölümler hakkında bir açıklama yapılmamıştır. Öğrencilerin metinde bu bölümleri sorulan sorular yoluyla bulmaları istenmiştir.

4.1.2.2.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar

Konuşma becerisine yönelik olarak öğrencilerin “Kendini büyük görenleri toplum neden dışlar?” konulu hazırlıklı konuşma yapmaları ve bu konuşmalarını sınıfta sunmaları istenmiştir. Ama bunun için öğrencilere herhangi bir yönerge sunulmamıştır. Yazma becerisine yönelik olarak da “İnsanın kendini övmesi niçin yanlıştır?” düşüncesini açıklayan bir yazı yazmaları istenmiştir. Konuşma ve yazma becerisine yönelik verilen iki konuda metinde verilmek istenen derse ilgilidir. Bu açıdan doğru seçilmişlerdir.

Öğrencilerin, okuma-dinleme çalışması yapması için yazma bölümünde yazılan yazılar okunurken doğru anlama, güzel anlatma, güzel okuma açısından okuyan arkadaşlarını eleştirmeleri istenmiştir. Bu çalışma öğrencilerin hem okuma becerisine hem dinleme becerisini geliştirmeye yöneliktir.

Dil bilgisi çalışmalarında “küçültme sıfatı”nı kavratmak için öncelikle metinden seçilen “Esmeye görsün ufacık bir rüzgâr.” dizesindeki tamlamanın bulunması ve öğelerinin gösterilmesi istenmiştir. Bulunan sıfat tamlamasının tamlayanı olan “ufacık” sözcüğünün kökü ve aldığı ekin cinsi sorulmuştur. Ekin yapım eki fark ettirildikten sonra bu ekle başka sözcükler türetilmesi istenmiştir. Türetilen yeni sözcüklerin kazandığı anlamlardan hareketle “küçültme sıfatı”nın tanımı yapılmıştır. Konuyu kavratmak içinde “Azıcık aşım, kaygısız başım.” atasözü verilerek küçültme anlamı katan ek alan sözcük olup olmadığı sorulmuştur.

4.1.2.3. Elit Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.1.2.3.1. Deniz Niçin Tuzludur? (Norveç Halk Masalı)-Masal

4.1.2.3.1.1. Metnin Tanıtımı

Evvel zaman içinde iki kardeş vardır. Bunlardan biri çok yoksul biri de çok zengindir. Fakir olan, kardeşinden yardım isteyince ona sucuk vereceğini ancak bunun karşılığında “Yaşlı Adam Mağarası”na gidip kahve değirmenini getirmesini ister. Fakir

kardeş hemen mağaranın yolunu tutar kahve değirmenini alıp evine götürür. Değirmeni sağa çevirince pastalar, börekler sola çevirince birçok yiyecek çıkar. Fakir kardeş canı ne isterse kolu çevirmesiyle değirmenden çıkmaktadır. Kaptanın biri bir gün bu kahve değirmeninin ününü duyar ve fakir kardeşten bir yıllığına kahve değirmenini kiralayıp gemisine gider. Kaptanın ihtiyacı olan tuz, kolu çevirmesiyle akmaya başlar ancak kaptan aceleden kahve değirmeninin nasıl kullanılacağını öğrenmediği için değirmeni bir türlü durduramaz gemisi tuzla dolup batar. Bu sebepten deniz suyunun tuzlu olduğu söylenir

4.1.2.3.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait resimde fakir kardeş Yaşlı Adam Mağarası'nın önündedir. İçeri girmek için yaşlı bir adamdan bilgi almaya çalışmaktadır. Resim her ne kadar metinle ilgili olsa da içeriği yansıtmakta yetersizdir. Metnin büyük bir bölümünde bahsedilen kahve değirmenine resimde yer verilse öğrencinin gözünde olay daha rahat canlanacaktır.

4.1.2.3.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Metnin hazırlık çalışmasında iki soru vardır. Bu sorulardan ilki, denizlerin tuzlu olma nedeninin araştırılmasıdır. Bu çalışmayla öğrenci denizlerin tuzlu olma nedenini öğrenerek masalda bahsedilen tuzlu olma nedeninin gerçek olmadığını fark edecektir. İkinci soru da ise öğrencilerin masallara karşı tutumlarını öğrenmek için “Masal dinlemeyi sever misiniz? sorusu sorulmuş ve sorunun ikinci kısmında ise öğrencilerden sevdikleri bir masalı anlatmaları istenerek öğrenci metne hazırlanmıştır.

4.1.2.3.1.4. Sözcük Çalışması

“Güverte, ha bire” sözcüklerinin anlamı verilmiştir. “Ahçı, ambar, mağara, seyahat” sözcüklerinin anlamlarının da bulunması ve bu sözcüklerin birer cümlede kullanılması istenmiştir. Sözcük çalışmasında anlamı bulunması istenen “ahçı” kelimesi yanlış yazılmıştır. Bu da öğrencinin sözcüğü yanlış öğrenmesine yol açacaktır.

Metinde geçen deyimlerin anlamları verilmiş ve “ kulak vermek” deyiminin gerçek anlamda mı mecaz anlamda mı kullanıldığı sorulmuştur. Böylece ğrencinin deyimlerin mecazlı söyleyişleri fark ettirilmeye çalışılmıştır.

4.1.2.3.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik on adet soru sorulmuştur. Sorular metnin kavranma düzeyini ölçen, ancak metni yeniden yapılandırmaya ve yorumlamaya imkân vermeyecek şekilde hazırlanmıştır. Sorular dışında metnin kavranmasına yönelik başka bir çalışmaya yer verilmemiştir (bilgi: 10, kavrama:1).

4.1.2.3.1.6. Masal Türünün ve öğelerinin Kavratılması

Öğrencilere daha önceden öğrendikleri hikâye türü hatırlatılarak öykünün konusunun gerçek olduğu vurgulanmıştır. Öğrencilerden metni özetlemeleri ve incelemeleri istenmiştir. Böylece metindeki olayların gerçekte olamayacağı fark ettirilmeye çalışılmıştır. Ardında da masalın tanımı yapılarak öyküden farkı belirtilmiştir. Masalların unsurlarına da değinildikten sonra tür çalışmaları bitirilmiştir.

4.1.2.3.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik alışmalar

Konuşma becerisine yönelik olarak masalın öğrenciler üzerindeki etkisinin tartışılması istenmiştir. Bunun için de “ Sizce ocuklar masal okumalı mıdır? Niçin? Soruları sorularak yönlendirilmiştir. Öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek için tartışma yöntemini uygulamak, öğrencilerin bir konu üzerinde olumlu veya olumsuz fikirler yürüterek benimsedikleri fikirleri savunma becerisini geliştirecektir.

Dil bilgisi çalışmalarında öğrencilere “eş ve zıt anlamlı sözcükler” kavratılmaya çalışılmıştır. Bunun için de ilk olarak metinden alınan bir cümlede geçen “n” kelimesinin yerine kullanılabilecek, aynı anlama gelen farklı sözcükler sorulmuştur. Bu çalışmadan hareketle eş anlamlı sözcüklerin tanımı yapılmıştır. Öğrenilen bu bilgiyle ilgili alıştırma yapmak için de verilen iki ayrı kelime kümesinden anlamdaş olanların işaretlenmesi

istenmiştir. Yine aynı şekilde zıt anlamlı sözcüklere değinilmiş ve kavratılmaya çalışılmıştır.

Metne yönelik yapılan çalışmalarda diğer becerilere yönelik bir çalışma bulunmamaktadır.

4.1.2.3.2. Kartalla Baykuş (La Fontaine)-Fabl

4.1.2.3.2.1. Metnin Tanıtımı

Çok iyi dost olan kartalla baykuş aralarında çocuklarını yemeyeceklerine dair bir anlaşma yaparlar. Kartal baykuşun yavrularını tanımadığı için baykuş yavrularını ona tarif eder. Gördüğü en güzel ve en sevimli yavrular onun yavrularıdır ve onları yememelidir. Bir gün kartal birkaç yavru görür yavrular ona pek bir çirkin gelince onları yer. Baykuş yuvasına gelip de olanları görünce anlar ki herkese kendi yavrusu güzel görünmektedir.

4.1.2.3.2.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait resimde, kartalla baykuş bir ağacın dalına tünemişlerdir. Baykuş parmağıyla kartalı uyarmakta kartal da onu dikkatle dinlemektedir. Resim öğrencilerin dikkatini çekecek renkliliktedir ve metnin içeriğini yansıtmakta oldukça başarılıdır.

4.1.2.3.2.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık olarak iki adet soru sorulmuştur.

1. Fabl türü masalları sever misiniz? Bildiğiniz bir fabl arkadaşlarınıza anlatınız.
2. Hangi hayvanların ne gibi özellikleri olduğunu araştırınız. Bulduğunuz sonuçları sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.

Sorulan sorular türe hazırlayıcı niteliktedir. Fablın özelliklerinden biri olan hayvanlarla insan özelliklerinin aktarılması, bu sorularla öğrencilere fark ettirmeye çalışılmıştır.

4.1.2.3.2.4. Sözcük Çalışması

“Baykuş, kartal; ava çıkmak, ayrıcalık tanımak, gözden geçirmek” sözcük, deyim ve söz öbeklerinin anlamları verilmiş ve birer cümlede kullanılması istenmiştir. Metinden seçilen “ana, akıl” kelimeleri verilerek sözcüklerin anlamdaşlarının daha önceden öğrendikleri bilgilerden hareketle bulmaları ve “Kuzguna yavrusu anka görünür.” atasözünün anlamını söylemeleri istenmiştir. Bu çalışmalarla öğrenci hem daha önceden öğrendiği bilgileri tekrar edecek hem de metinde verilmek istenen mesajı atasözü yardımıyla daha iyi kavrayacaktır.

4.1.2.3.2.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik olarak yedi adet soru sorulmuştur. Sorular metni anlamaya yöneliktir. Sadece “Metinden nasıl bir ders çıkarabiliriz.” sorusunda yorum yapılması istenmiştir. Metnin kavranmasına yönelik başka bir çalışmaya yer verilmemiştir. Bu yönüyle baktığımızda metni kavramaya yönelik sorulan sorular bilişsel alanın alt basamak becerilerine yöneliktir (Bilgi: 6, Kavrama: 1).

4.1.2.3.2.6. Fabl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Parçadan yola çıkılarak fablın tanımı yapılmıştır. Metnin üç bölümden oluştuğu ve ilk bölümünün serim olduğu söylenip özellikleri belirtilerek parçadaki serim bölümü verilmiştir. Ardından düğüm ve çözüm bölümlerinin tanımı yapılarak parçada bu bölümlerin bulunması istenmiştir. Böylece verilen teorik bilgi, fabl metni üzerinde işlenerek pratiğe dökülmüştür.

Metinde kişileştirme ve konuşurma söz sanatlarının olduğu söylenerek bunların tanımları yapılmıştır. Ardından bunlara birer örnek gösterilmiş ve parçada bulunan diğer kişileştirme ve konuşurmaların bulunması istenmiştir.

4.1.2.3.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar

Hazırlık bölümünde sorulan sorular konuşma becerisini geliştirici yöndedir. Ayrıca konuşma becerisini geliştirici çalışmalara yer verilmemiştir. Yazma becerisine yönelik olarak “Düşünelim, yazalım” bölümünde öğrencilerden hayvanların yavrularına olan sevgi dolu davranışlarını gözlemleyerek bu konudaki düşüncelerini yazmaları istenmiştir.

Dil bilgisi çalışmalarında ise “uzun çizgi”nin kullanım özelliklerini vermek için uzun çizginin kullanıldığı yerler belirtilerek ne amaçla kullanılmış olabileceği sorulmuştur. Böylece öğrencinin bilgiyi kendisinin yapılandırılmasına fırsat verilmiştir. ardından da bir tiyatro metni verilerek buradaki konuşma çizgilerinin de konuşmadan önce kullanılıp kullanılmadığı sorulmuştur.

4.1.3. İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.1.3.1. Yıldırım Yayınları, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

MEB yayınlarının ilköğretim 8.sınıf Türkçe ders kitabında masal ve fabl türünde bir metin bulunmamaktadır.

4.1.3.2. Fil Yayınları, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.1.3.2.1. Cırcır Böceği ile Karınca (La Fontaine)-Fabl

4.1.3.2.1.1. Metnin Tanıtımı

Cırcır böceği bütün yaz saz çalıp eğlenir kış gelince yiyeceği biter ve bütün yaz çalışmış olan karıncadan yardım ister. Karınca borca alışkın olmadığından cırcır böceğine yardım etmez. Cırcır böceğinin yazın nasıl saz çaldıysa kışın da oynamasını söyler.

4.1.3.2.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Resimde kar yağmakta cırcır böceği elinde kemanı karıncanın kapısında yardım dilenmektedir. Cırcır böceğinin yüzünde üzüntülü, karıncanın yüzünde ise kendine güvenen bir ifade vardır. Resim metnin en önemli bölümünü resmettiği için metnin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Kullanılan resimler oldukça ilgi çekici ve renklidir. Bu yönleriyle resim öğrencinin ilgisini çekmekte ve metni yansıtmaktadır.

4.1.3.2.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık çalışmaları soru yöntemi kullanılarak hazırlanmıştır. Sorulan sorular;

1. Yaşamı niçin her zaman ciddi yönleriyle değil, biraz da şakacı bir anlayışla görebilmeliyiz? Bu konuyu sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.
2. “Çalışmak” sözcüğü size ne çağırıştırıyor? Bununla ilgili düşüncelerinizi paylaşınız.

Metinde sorulan sorular okunacak metnin kahramanlarına eleştirel bir gözle bakabilmeye olanak sağlamaktadır. İlk soru cırcır böceğinin yaptıklarını sorgulamak için ikinci soru da öğrencilerin aklına karıncayı getireceği için metne hazırlama açısından uygundur.

4.1.3.2.1.4. Sözcük Çalışması

Metnin sözcük çalışmaları kısmında;

- “Tane” sözcüğünün her iki anlamı da verilerek iki anlamıyla da birer cümlede kullanılması istenmiştir.
- “Ah etmek, borç istemek, inayet buyurmak, ricada bulunmak, şafak atmak, yanıp yakılmak, yemin billâh etmek” deyimlerinin anlamı verilmiş ve “ricada bulunmak” deyiminin yerine kullanılabilecek başka bir deyim bulunması istenmiştir.

- “Cırcır böceği, karınca” terimlerinin anlamı verilmiş ve cırcır böceğine neden üç değişik ad verilmiş olunabileceği sorulmuştur.
- “Yazı sazla geçirmek” sözcük öbeğinin anlamı verilmiş ve sözcük, deyim ve terimlerin birer cümlede kullanılması istenmiştir.

4.1.3.2.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik yapılan çalışmalar sorulardan ibarettir. Sorular şu şekildedir:

1. Cırcır böceği, yazı nasıl geçirdi? Zor durumda kaldığında karıncadan neler istedi?
2. Karınca, cırcır böceğinin isteğini nasıl karşıladı? Karıncanın bu davranışını nasıl buluyorsunuz?
3. Karınca ve cırcır böceği hangi tip insanlara örnektir?
4. Karıncanın da eleştirilecek yönleri var mıdır? Varsa nelerdir?
5. Fabldan hangi ders çıkarılabilir?

Metni kavramaya yönelik sorulan sorular hem metnin anlaşılma düzeyin ölçmekte hem de öğrencilerin yorum yapmasına olanak sağlamaktadır. İncelenen diğer metinlerle kıyaslandığında bu soruların daha fazla düşünceye ve yoruma dayalı olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular bilişsel alanın sadece alt basamaklarındaki becerilere değil üst basamaklardakilere de yönelik olduğu söylenebilir (bilgi:2, kavrama:3).

4.1.3.2.1.6. Fabl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Metinden hareketle fabl tanımı yapılmış, metni plan yönünden incelemek için öğrencilere sorular sorulmuştur. Türe yönelik başka bir çalışmaya yer verilmemiştir.

4.1.3.2.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar

Metinde karınca, bütün yaz çalışan, geleceğini düşünen; cırcır böceği ise mevsimlik çalışan, sonrasını düşünmeyen birer varlık olarak anlatılmıştır. Öğrencilere, bu iki anlayıştan hangisinin, niçin doğru olduğu ve bizim, bu iki çalışma anlayışından hangisini benimsememiz gerektiği sorulmuş ve öğrencilerden bu konuyu sınıfta tartışmaları istenmiştir. Bu çalışmayla öğrenci kendi düşüncesini eleştirel bir dille ifade etmeye çalışacaktır. Aynı zamanda sınıf ortamında öğrencilerin birbirlerinin düşüncelerine saygılı ve hoşgörülü olmaları gerektiğinin farkına varmaları açısından da önemlidir.

Yazma becerisine yönelik olarak da yaratıcı yazma çalışması yaptırılmıştır. Öğrencilerin gelecekle ilgili neler düşündüğünü yazmaları istenmiştir. Yazının planını ve türünü kendilerinin belirlemesi istenmiştir. Bu çalışmayla öğrencilerin yazma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek amaçlanmıştır.

Dil bilgisi çalışmalarında “Ögelerin Sıralanışına Göre Cümleler” konusunu kavratmak için yüklemi sonda olan bir cümle verilerek kurallı cümlenin tanımı yapılmıştır. Ardından yüklemi sonda olmayan bir cümle verilerek bu cümleden hareketle devrik cümlenin tanımı yapılmıştır. Ögelerin sıralanışına göre cümleler bir şemayla belirtildikten sonra da verilen bilgilerin uygulaması için iki cümle verilerek ögelerinin sıralanışına göre nasıl cümle oldukları sorulmuştur. Son olarak da metinde bulunan kurallı ve devrik cümlelerin gösterilmesi istenmiştir.

4.1.3.3. Elit Yayıncılık, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Elit yayınlarının ilköğretim 8.sınıf Türkçe ders kitabında masal ve fabl türünde bir metin bulunmamaktadır.

4.2. 2005 Türkçe Dersi Eğitim Programına Göre Hazırlanmış Kitaplardaki Masal ve Fabl Türü Öğretimi

4.2.1. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.2.1.1. Özgün Yayınları, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.2.1.1.1. Koca Dev İle Peri Kızı (Üzeyir GÜNDÜZ)-Masal

4.2.1.1.1.1. Metnin Tanıtımı

Bir zamanlar Kafdağı'nın ardında bir dev yaşar. Bu dev büyük olduğu için çok mutsuzdur. Kendisini kimsenin sevmeyişi düşünmektedir. Bir gün bir kulübede kocaman bir tencereyi karıştıran peri kızını görür. Peri kızı yardıma muhtaç olanlara iyilik büyüsü yapmaktadır. Dev de o büyüden ister böylece küçük bir dev olabilecektir. Peri kızı ona bir şartla büyüden verebileceğini söyler. Dev, etrafındaki insanları dinleyip onlara yardım edecektir. Dev bu şartı kabul eder ve büyüü alıp yola düşer. Birçok hayvan ondan yardım ister dev de gücü sayesinde bütün hayvanlara yardım eder. Sonunda anlar ki Tanrı'nın yarattığı hiçbir vücut anlamsız değildir. Büyüyü fırlatır ve hiçbir şeyden bir daha şikâyet etmez.

4.2.1.1.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait birçok resim vardır. Her sayfada anlatılanlar doğrultusunda bir resim kullanılmıştır. Resimler metni somutlaştırarak metnin anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Kullanılan resimler oldukça renkli, büyük ve öğrencilerin ilgisini çekecek niteliktedir.

4.2.1.1.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Bu metnin bulunduğu tema “Duygular ve Hayaller” temasıdır. İlk etkinlik daha çok temaya hazırlık olarak düşünülmüştür. Etkinlikte öğrencilerden şu anda kendilerini nasıl hissediyorlarsa resmini çizmeleri istenmiştir. Böylece öğrenci temaya hazırlanmıştır.

Öğrencileri metne hazırlamak için yapılan etkinlikte ise metnin başlığında hareketle konunun tahmin edilmesi istenmiştir. Metin okunduktan sonra da tahminlerle metnin konusunun karşılaştırılması istenmiştir. Bu etkinle öğrenci tahmininin doğru çıkıp çıkmadığı bilmek için metni daha da dikkatli bir şekilde okuyacaktır. Bu açıdan bu çalışma metne hazırlığa uygundur.

4.2.1.1.1.4. Sözcük Çalışması

Sözcük çalışmaları için iki etkinliğe yer verilmiştir. İlk etkinlikte “Kafdağı, masal, teşekkür” sözcükleri verilmiş ve bu sözcüklerdeki harfleri kullanarak iki, üç ve dört harfli yeni kelimeler oluşturulması, oluşturulan her kelimenin de birer cümlede kullanılması istenmiştir. İkinci etkinlikte “Kafdağı, pazı, direnç, gurur; dil dökmek, dilini yutmak” sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarının sözlükten bulunarak yazılması istenmiştir.

4.2.1.1.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik olarak öncelikle metni akışı dikkate alınarak olayların sıralanması istenmiştir. Ardından da metne yönelik iki soru hazırlanıp cevaplanması istenmiştir. Öğretmen kılavuz kitabında metnin içeriğinin ve mesajının kavranmasına yönelik dört soru sorulmuştur. Sorular şu şekildedir:

1. Koca dev neden rahatsız olmaktadır? Bu sorununu çözmek için bulduğu yol nedir?
2. Koca devin büyüye gerek duymadan mutlu olmasını nasıl açıklayabilirsiniz?
3. Siz koca devin yerinde olsanız büyüü kullanır mıydınız;?
4. Metnin ana düşüncesi nedir?

Metnin kavranmasına yönelik sorular hem öğrencinin metni anlamasını ölçecek hem de verilmek istenen mesajı buldurucu niteliktedir. Bu yönleriyle metnin kavranmasına yardımcı sorular sorulmuştur (Bilgi:1, Kavrama:1, Değerlendirme:2)).

4.2.1.1.1.6. Masal Türü ve Öğelerinin Kavratılması

Türe yönelik bir etkinliğe yer verilmiştir. Etkinlikte masalın öğelerinin bulunması amaçlanmıştır. Böylelikle öğrenci masalla ilgili öğrendiği bilgileri uygulama imkânı bulacak ve bilgilerini daha kalıcı hale getirecektir.

4.2.1.1.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar

Yazma becerisine yönelik olarak birçok etkinliğe yer verilmiştir. İlk olarak okunan metnin bir veya iki cümleyle özetlenmesi istenmiştir. Yine masaldaki akışı dikkate alarak olayların sıralanıp bitişik eğik yazıyla yazılması istenmiştir. Öğrencilerden, “iyilik” kavramının uyandırdığı duygulardan hareketle bir şiir yazılması istenmiştir. Bu çalışmaların hepsi öğrencinin yazma becerisini geliştirici niteliktedir.

Öğrencilerden verilen yönergeler doğrultusunda, duygu ve düşüncelerini en iyi ifade edebileceği durumları belirleyerek bir konuşma metni yazmaları ve bu metinden hareketle öğrencilerin sınıfta tümdengelim tekniğiyle konuşma yapmaları istenmiştir. Bu etkinlik de öğrencilerin konuşma becerisine yöneliktir. Bu etkinliğe ait yönergenin yeterince açık olmaması öğrencinin etkinliğin amacını tam olarak anlayamamasına yol açmıştır.

Dil bilgisine yönelik çalışmalarda “zamir” kavramına değinmek için ilk olarak Nasrettin Hoca’ya ait bir fıkra okutularak sorulara cevap verilmesi istenmiştir. Sorular şu şekildedir:

1. “Sen, siz” kimler için kullanılmıştır.
2. Şalvarınki sözcüğündeki “-ki” hangi varlığın yerini tutmuştur?
3. Herhangi bir varlığın yerini soru yoluyla tutan sözcük var mıdır? Varsa hangisidir?
4. Onun sözcüğü hangi eki almıştır?

Bu sorular yoluyla “zamir” kavramı ve kullanım özellikleri verilmeye çalışılmıştır.

Zamirlerle ilgili olarak bir diğerk etkinlikte ise belirlenen cümlelerdeki şahıs isimlerini, yerlerini tutabilecek zamirlerle değıştirmeleri istenmiştir. Böylelikle öğrencilerin “şahıs zamirleri”ni kavramaları amaçlanmıştır. Son etkinlikte ise öğrencilerin, zamirlerin isimler gibi hâl eklerini alabileceğini fark etmeleri için verilen cümlelerdeki zamirleri uygun isim hâl ekleriyle tamamlamaları istenmiştir. Etkinliklerde dil bilgisi terimlerinin sezdirilmesi, kavratılması ve üzerinde alıştırma yapılmasının önemsendiğı görölmektedir.

4.2.1.1.2. Tavşanla Kurbağalar (La Fontaine)-Fabl

4.2.1.1.2.1. Metnin Tanıtımı

Bir tavşan deliğinde düşünöp durmaktadır, neden bu kadar korkağım, diye. Korkak olduğı için hiçbir şeyden tat alamaz, her an tetikte durmak zorunda kalır. Böyle düşünürken bir ses duyar, deliğinden dışarı fırlar. Gölün kıyısından geçer. O anda etraftaki kurbağalar korkarak göle atlar. Tavşan hayretle: “Demek ki benden de korkanlar varmış diye” düşünür ve kendine güveni gelir.

4.2.1.1.2.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait iki resim bulunmaktadır. İlk resimde tavşan deliğinde korkuyla beklemekte ikinci resimde ise gölün yanında koşarken kurbağalarda korkarak göle atlamaktadır. Tavşanın yüzünde bir gülümseme vardır. Resimler metnin içeriğıyle uyumlu, kullanılan renk ve çizimler oldukça ilgi çekicidir.

4.2.1.1.2.3. Hazırlık Çalışmaları

Hazırlamak amacıyla öğrencilerden, ders kitabında yer alan resimlerden ve metnin başlığından hareketle içeriğın ne olabileceğı hakkında fikir yürötmeleri istenmiştir. Böylece öğrencilerin zihinsel olarak metne hazırlanmaya çalışılmıştır.

4.2.1.1.2.4. Sözcük Çalışması

Sözcük çalışmalarına yönelik olarak öncelikle okunan metinde anlamı bilinmeyen sözcüklerin yazılması, bu sözcüklerin anlamlarının metinden hareketle tahmin edilmesi ve tahminlerinin doğruluklarını sözlükten kontrol edilmesi için bir etkinlik yaptırılmıştır. Ardından da metinden alınan dizelerde koyu renklerle yazılmış olan sözcüklerin yerine aynı anlamı verecek başka sözcükler konulması istenmiştir.

4.2.1.1.2.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik öğrenci çalışma kitabında herhangi bir etkinliğe yer verilmemiştir. Metnin kavranmasına yönelik çalışmalar öğretmen kılavuz kitabında bulunan sorularla yapılmaya çalışılmıştır. Sorular şu şekildedir:

1. Tavşan neden her an tetikteymiş?
2. Tavşan hayvanlar arasında hangi özelliğiyle bilinir? Bu özelliğe metinde yer veriliyor mu?
3. Tavşanın neden sonra kendine güveni gelmiş?
4. Metnin ana düşüncesi nedir?
5. İçinizde tavşan gibi olduğunu düşünen var mı? Varsa bu durumdan kurtulmak için bir şey yaptınız mı?

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular metnin içeriğini kavratıcı ve verilmek istenen mesajı buldurucu niteliktedir (Bilgi:2, Kavrama:2, Değerlendirme:1).

4.2.1.1.2.6. Fabl Türü ve Ögelerinin Kavratılması

Tür ve türün unsurlarını kazandırmaya yönelik çalışmalar öğretmen kılavuz kitap rehberliğinde yapılmaktadır. Türü ve ögelerini buldurmaya yönelik sorular sorulmuş alınan cevaplardan yola çıkılarak tür ve unsurları sezdirilmeye çalışılmıştır.

4.2.1.1.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Yönelik Çalışmalar

Yazma becerisini geliştirmeye yönelik olarak yapılan ilk etkinlikte öğrencilerin “var olan metinden hareketle yeni bir metin oluşturma yöntemi”ni kullanmalar bu amaçla da okunan metnin devamını yaratıcılıklarını kullanarak getirmeleri istenmiştir. Ardından da bir diğer etkinlikte de verilen bir afişten hareketle anladıklarını yazmaları istenmiş bunları yaparken de uyması gereken kurallar ve yönergeler belirtilmiştir.

Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik olarak ise öğrencilere verilen bir konu hakkında konuşmaları istenmiştir. Konuşmalarını yaparken uymaları gereken kurallar belirtilmiş konuşma yapıldıktan sonra öğrencilerin konuşmalarını değerlendirmeleri için çalışma kitabında bulunan “konuşmayı değerlendirme etkinliği”nin yapılması istenmiştir. Böylece öğrencinin kendini değerlendirmesine olanak verilmiştir.

Dil bilgisi çalışmalarında ise ilk olarak öğrencilerin daha önceden öğrenmiş oldukları “sıfat” konusunu hatırlamalarına yardımcı olmak amacıyla birkaç soru sorulmuştur. Ardından da “pekiştirme ve küçültme sıfatları”nı vermek için sınıfa üç tane üç farklı tonda kırmızı elma getirilmiştir. Elmaların hangisinin daha kırmızı olduğu sorularak bunu nasıl ifade ettikleri sorulmuştur. Böylece öğrencinin bilgiyi kendisinin yapılandırıp tanımını oluşturmaya imkân verilmiştir. Konunun kavranıp uygulanması için de etkinliklere başvurulmuştur.

4.2.1.2. Koza Yayınları, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve yorumlar

4.2.1.2.1. Keloğlan ile Sihirli Kuş (Anonim–Drl. Ziya ŞAFAK)-Masal

4.2.1.2.1.1. Metnin Tanıtımı

Gülyüz masal ülkesinde yaşayan bir prensesdir. Bir gün bahçede gördüğü bir kuştan çok etkilenir. Kuşu düşünmekten hasta olur. Padişah, kızının derdine derman bulabilmek için ülkede bir yarışma düzenler. Bundan habersiz Keloğlan da tesadüfen kuşu görür. Ülkeye geldiğinde olan biteni prensese anlatır. Kuşu bulmaya giden prenses kuşun aslında

tılsımlanmış bir prens olduğunu görür. Prense sevgiyle sarılınca prensin üzerindeki tılsım bozulur ve sonsuza kadar mutlu yaşarlar.

4.2.1.2.1.2. Metin–Resim İlişkisi

“Keloğlan ile Sihirli Kuş” adlı masal dinleme metni olarak işlenmiştir. Bu yüzden öğrenci kitabında metin olmadığından resimler de bulunmamaktadır. Ama öğrenci çalışma kitabında olayların sıraya konulması için verilen bir etkinlikte metinle ilgili resimler bulunmaktadır. Bu etkinlikte öğrencilerden, dinledikleri metindeki olaylarla resimlerde anlatılan olayları eşleştirip sıraya koymaları istenmiştir. Resimler metnin önemli yerlerini resmettiği için öğrenciler bu etkinliği kolayca yapabilmektedir. Öğrencilerin tanıdığı bir kahraman olan Keloğlan bu resimlerde öğrencilerin bildiği hâliyle resmedilmiştir. Bu da öğrencilerin metni okurken hayal ettikleri Keloğlan’la etkinlikteki Keloğlan’ı eşleştirmeleri açısından önemlidir.

4.2.1.2.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne Hazırlık bölümü Öğretmen Kılavuz Kitabı’nda bulunmaktadır. Bu yüzden hazırlık çalışmaları öğretmen eşliğinde yapılmaktadır. Kitapta öğretmene çeşitli yönergeler verilmiştir.

“ İmkânlar ölçüsünde masallarımızla ilgili kitaplar, görseller, Keloğlan şarkıları, masal kasetleri ve kasetçalar, tepegöz, dünya edebiyatında sevgi konulu masal örnekleri vb. bulup hazırlanması” istenmiştir. Masallarla ilgili örneklerin getirilip okunması, şarkıların söylenmesi öğrencilerin konuya zihinsel olarak hazırlanmaları açısından önemlidir.

Öğrencilere masallarla ilgili konuşmaları için aşağıdaki sorular sorulmuştur:

1. Keloğlan denilince aklınıza neler geliyor?
2. Daha önce hiç Keloğlan masalı dinlediniz mi?
3. Masal dinlerken neler hissediyorsunuz?

Sorulan sorularla öğrencilerin metne hazırlanması sağlanmaktadır. Beyin fırtınası tekniği kullanılarak öğrencilerden “padişah kızı, periler ülkesi, sihirli bahçe, tılsımın bozulması, şehzade” kelime ve kelime gruplarının çağrışımlarını söylemeleri istenmiştir. Böylece öğrencilerin parçaya ilişkin hazırbulunuşluluk düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Öğrencilere dinleyecekleri metnin başlığının “Keloğlan ile Sihirli Kuş” olduğu söylenilerek başlıktan hareketle metnin içeriği hakkında öğrencilerin fikir yürütmeleri istenmiştir. Böylece öğrenciler tahminlerini zihinlerinden geçirirken bir yandan da parçada ne olmuş olabileceği konusunda düşünürler ve merakla parçayı dinlemeye hazırlanırlar.

4.2.1.2.1.4. Sözcük Çalışması

Kitapta sözcük çalışmasına ilişkin olarak öncelikle öğrencilere dinledikleri metinde çağrışımlara açık, konunun anlaşılmasına yardımcı olan ve metindeki olayları hatırlamalarını kolaylaştıran kelimelerin neler olduğu sorulur. Böylece öğrencilerin metnin anahtar kelimelerini bulmaları sağlanır. Ardından da etkinlik olarak metinde geçen altı adet sözcüğün anlamını metinden hareketle tahmin etmeleri, sözlükten bakarak tahminlerinin doğruluklarını kontrol etmeleri istenir. Bu etkinlikte öğrencilerin parçayı ne düzeyde anladıkları da ortaya çıkmaktadır. Parçayı tamamıyla özümseyen bir çocuk sözcüklerin anlamını da az çok çıkartabilmektedir. Çocuklar tahminleriyle sözcüklerin anlamlarını karşılaştırmak için sözlüğe baktıklarında da hem sözcüklerin anlamlarını öğrenmiş oluyor hem de sözlük kullanma alışkanlıklarını geliştiriyorlar.

4.2.1.2.1.5. Metnin Kavranması

Metni kavramaya yönelik beş soru sorulmuştur. Sorular metnin tür özelliklerini fark etmeye ve olay örgüsünü çözümlemeye yöneliktir.

1. Metnin başında ve sonunda hangi tip ifadelere yer vermiştir? Bu ifadelerin ortak özelliği nedir?
2. Metinde Gülyüz Sultan’ın hangi özelliği öne çıkıyor?
3. Sultan, has bahçede neyle karşılaşılıyor? Bu karşılaşmadan nasıl etkileniyor?
4. Keloğlan, Sihirli Kuş ile nasıl karşılaşılıyor?

5. Keloğlan'ın Sihirli Kuş hakkındaki ilk düşüncesi nedir? Bu düşünceden niçin vazgeçiyor?

Metne kavramaya yönelik sorulan sorular bilişsel alanın alt basamaklarına aittir (Bilgi:5).

Öğrencilerin masalın konusu, ana fikri; olay, yer, zaman, şahıs ve varlık kadrosunu ve bunlarla ilgili unsurları belirlemeleri amacıyla etkinlik yapmaları istenir. Bu etkinlikte öğrenciler metnin unsurlarını sıralamış olacaklar ve öğrencilerin parçayı çözümlemeleri kolaylaşacaktır.

Öğrencilerin çalışma kitaplarındaki görsellerle dinledikleri metin arasında ilgi kurmalarını sağlamak için onlardan verilen resimlerin metnin hangi kısmıyla ilgili olduğunu belirlemeleri ve olayların akış sırasını dikkate alarak bunları sıralamaları istenmiştir.

4.2.1.2.1.6. Masal Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Metnin türünü kavratmak için öncelikle metinde geçen olağanüstü olaylar öğrencilere buldurmuştur. Bu olayların gerçekte yaşanma ihtimali olup olmadığını sorularak öğrencilerden metnin türünü belirlemeye çalışmaları istenir. Öğrencilerden olağanüstü olayların yanı sıra metindeki kişi, yer gibi unsurlarla ilgili abartılı ifadelerle de örnekler vermeleri istenir. Buradan hareketle öğrencilere metnin masal türünde yazıldığı kavratılır.

Öğrencilerden metinde hayal gücüne dayanan, olağanüstü olayların geçtiği ifadelerden akıllarında kalanları yazmaları istenmiştir. Öğrencilere,” ‘Keloğlan ile Sihirli Kuş’ metni niçin masaldır?” sorusu sorulmuş ve dinledikleri masallardan yola çıkarak bu türün özelliklerinden üçünü yazmaları istenmiştir. Böylece masal türü kavratılmaya çalışılmıştır.

4.2.1.2.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı çalışmalar

İşlenen masal bir dinleme metni olduğu için metne yönelik yapılan çalışmalar da dinleme becerisine üzerinde yoğunlaşmıştır. Öğrencilerin dinlediklerini anlayabilmesi için öncelikle dinleme kazanımının verilmesi gerekir. Bunun için de dinleme metnine geçilmeden önce öğrencilere dinleme kazanımını vermeye yönelik bir çalışma yapılmalıdır. Bu çalışmalar tüm dinleme etkinlikleri için faydalı olacaktır.

Öğrencilerin dinleme kazanımını edinebilmeleri için öğrencilere konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinleme, başkalarını rahatsız etmeme, dinlenenle ilgili soru sorma ve görüş bildirme için uygun zamanda söz alma gibi dinleme/izleme kuralları hakkında bilgi verilir. Bu kurallara uyulmamasının dinlemeyi nasıl etkileyeceği konusunda sınıf içinde bir tartışma ortamı oluşturularak öğrencilerin düşünmeleri sağlanır. Sınıf ortamından yola çıkarak öğrencilerin günlük hayatta dinleme kurallarına uymalarının neden önemli olduğunu keşfetmeleri sağlanır.

Metin, dinleme metni olduğu için okuma becerisine yönelik bir çalışma yapılmamıştır. Konuşma becerisine yönelik olarak ise “Sevgin yoksa dost arama.” sözü verilerek bu sözden hareketle bir konu belirlemeleri ve konuyla ilgili düşüncelerini yaratıcı konuşma yöntemine uygun olarak ifade etmeleri istenmiştir. Böylece öğrencinin belirlenen bir konu hakkında görüşlerini ifade edebilmeleri amaçlanmıştır.

Yazma becerisine yönelik olarak ise içinde yumuşamaya uğraması gereken fakat yanlış yazılmış bir sözcüğün bulunduğu cümle verilerek sözcüğün nasıl yazılması gerektiği sorulmuştur. Ardından da etkinlik yardımıyla “ünsüz yumuşaması” kuralının fark edilmesi amaçlanmıştır. Eski programa göre hazırlanan ders kitaplarında bu tür çalışmalar dil bilgisi beceri altında verilmekteydi.

Dil bilgisi becerisine yönelik olarak yapılan çalışmalarda, öğrencilerin daha önceden öğrenmiş oldukları yapım ve çekim ekleri arasındaki farkı hatırlatmak için yapım eki almış bir kelime verilerek kelimenin kökü ile gövdesi arasındaki anlam farklılığı sorulmuştur. Ardından da gövde halindeki sözcüğün isim mi fiil mi olduğu ve sözcüğün kökünün isim mi fiil mi olduğu sorulmuştur. Böylece öğrencilerin yapım eklerinin

işlevlerini ve sözcüğe kazandırdığı anlam özelliklerini kavramaları amaçlanmıştır. Yapılan çalışmalarla sezdirilen kural etkinlik yardımıyla kavratılmaya çalışılmıştır.

4.2.1.2.2. La Fontaine Orman Mahkemesinde (Yalvaç VURAL)-Fabl

4.2.1.2.2.1. Metnin Tanıtımı

Bir gün hayvanlar kendileriyle ilgili komik hikâyeler yazan La Fontaine'i ormanda yakalar ve yargılamaya başlarlar. Hayvanlar, La Fontaine'in kendilerine lakap takıp, çeşitli özellikler yükleyerek onları ikiye böldüğünü söyleyerek dert yanarlar.

4.2.1.2.2.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait resimler karakalem çizgi çalışması şeklindedir. Metnin her sayfasında konuyla ilişkili bir resim çizilmiştir. Çizilen resimler oldukça büyük ve öğrencilerin ilgisini çekecek niteliktedir.

4.2.1.2.2.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık çalışmaları öğretmenin öğrencilere verdiği ödevlerden, sorduğu sorulardan ve çalışma kitabında bulunan ekinlikten ibarettir.

İlk olarak metnin yazarı La Fontaine'in hayatının araştırılması istenmiştir. Böylece La Fontaine hakkında öğrencilerin bir ön çalışma yapması istenmiştir. Öğrencilerin hayvanlarla ilgili deyimler ve atasözleri bulmaları ve ardından da bu çalışmadan hare hayvanlara kitle hayvanlara yakıştırılan özellikler istenmiştir. Bu çalışmayla metinde bahsedilen hayvanların rahatsız olduğu konuya değinilmeye çalışılmıştır. Hazırlık bölümünde yapılan çalışmalar öğrencilerin metne zihinsel olarak hazırlanmaları ve güdülenmeleri açısından etkilidir.

4.2.1.2.2.4. Sözcük Çalışması

Metne yönelik sözcük çalışması etkinlikten oluşmaktadır. Etkinlikte sözcüklerin anlamlarının tahmin edilmesi, tahminlerin doğruluğunun sözlükten kontrol edilmesi ve anlamı kontrol edilen sözcüklerin cümlede kullanılması istenmiştir.

4.2.1.2.2.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik ilk etkinlikte; öğrencilerin metindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirlemesine rehberlik etmek için öğrenci çalışma kitabında bulunan etkinlik yaptırılmıştır. Böylece öğrencinin metnin ana unsurlarını belirleyerek metni kavraması amaçlanmıştır.

Öğrencilerin metinde ortaya konan problemi belirleyebilmesi için ise dört soru sorulmuştur. Sorular şu şekildedir:

1. Metinde ortaya konan problem nedir?
2. Aslan problemi nasıl çözmek istiyor?
3. Aslanın davranış biçimine katılıyor musunuz?
4. Problemin çözümü için siz nasıl bir yol önerirdiniz?

Metni kavramaya yönelik sorular, alt düzey bilişsel becerilere yer verdiği gibi üst düzey bilişsel becerilere de yer vermektedir (Bilgi: 1, Kavrama: 1, Sentez: 1, Değerlendirme:1).

4.2.1.2.2.6. Fabl Türünün ve Ögelerinin Kavratılması

Öğrencilerin fabl türünün özelliklerini fark etmeleri için manzum şekilde yazılmış bir diğer parça olan “Türkiye” şiiri inceletmiş ve “Türkiye” şiiri ile metin arasındaki farklılıklar ve benzerlikler sorulmuştur. Böylece öğrencinin şiirlerle, şiir biçiminde yazılmış olay yazılarının farklılıklarını bulmaları amaçlanmıştır. Türün özelliklerini sezdirmek için anlatılan olayların gerçek mi, kurgu mu olduğu sorulmuş ve ardından da fablın diğer özellikleri kavratılmaya çalışılmıştır.

4.2.1.2.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı çalışmalar

Okuma becerisini geliştirmeye yönelik olarak yapılan çalışma için öğrencilere yönerge verilmiştir. Yönergede öğrencilerin metni “soru sorarak okuma yöntemi”yle okuyacakları söylenmiştir. Bunun için de okuma sırasında zihinlerinde oluşan soruları yazmaları, okuma işlemi tamamlandıktan sonra da hazırladıkları soruları arkadaşlarına yöneltmeleri istenmiştir.

Konuşma becerisine yönelik olarak kişilik tiplerini temsil eden “ cimri, eli açık, kurnaz, korkak, cesur, heyecanlı, huysuz, çalışkan, süslü vb.” sözcüklerin yazıldığı kâğıtlar torbaya konularak öğrencilerin buradan kura yoluyla sözcüklerin birini seçmesi sağlanmıştır. Ardından da “yaratıcı konuşma yöntemi”ni kullanarak belirlenen kişilik tipleriyle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri istenir. Böylece, bu etkinlik hem bir oyun gibi eğlenceli hale gelecek hem de fabloda verilmek istenen mesaj daha iyi anlaşılacaktır.

Yazma becerisini yönelik olarak yapılan etkinliklerde ilk olarak öğrencilerin daha önceden öğrenmiş oldukları “ilgi zamiri olan –ki” ekinin kullanım özelliklerini hatırlatmak için öğrencilere içinde ilgi zamiri olan ki ekinin bulunduğu bir cümle verilerek –ki ekinin görevi sorulur. Aynı şekilde sıfat görevinde bulunan –ki ekinin bulunduğu üç cümle verilerek –ki ekinin görevi sorulmuştur. Böylece zamir olan –ki eki ile sıfat yapan –ki eki hatırlatılmıştır. Ardından yeni öğrenecekleri “bağlaç olan ki”nin kullanım özelliklerini kavratmak için içinde bağlaç olan ki bulunan üç cümle verilmiş ve daha önce öğrendikleri “ki”lerden ne farkı olduğu sorulmuştur. İlk olarak ayrı yazıldığı fark ettirilmeye çalışılmıştır. Ardından da etkinlikle konu kavratılmaya çalışılmıştır.

Yazma becerisine yönelik olarak yapılan bir diğer çalışmada ise öğrencilerin “tahminde bulunma yöntemi”yle “La Fontaine Orman Mahkemesinde” metnindeki olayların sonrasına yönelik tahminlerini yazmaları istenmiştir.

Dil bilgisi becerisini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalarda öğrencilere “isim durum ekleri” verilmeye çalışılmıştır. Öğrenci çalışma kitabında bulunan çalışma kâğıtlarının yardımıyla öğrencinin ilgisi konuya çekilir. Ardından durum eklerinin ne gibi

anlamlar kazandırdığı sorulur. Öğrencilere durum eklerinin kattığı anlamları belirleyebilmeleri için rehberlik edilir. Etkinlik yardımıyla da konu kavratılır.

4.2.1.2.3. Masal Adam (Marcello ARGILLI)–Masal

4.2.1.2.3.1. Metnin Tanıtımı

Tam donanımlı ve bilimsel yöntemlere göre eğitim yapılan bir okul vardır. Bir gün bu okulda eğitim gören çocuklardan öğretmenleri ödev olarak “masal” yapmalarını ister. Çocuklar alıştıkları gibi masalı laboratuvarda yapmaya çalışır ama beceremezler. Masal adamdan yardım isteyerek, onu incelerler. Masal adamın sözcüklerden oluştuğunu fark ettiklerinde sözcüklerin bolca bulunduğu sözlüğü alarak oradaki tüm kelimeleri karıştırıp masal yapmaya çalışır ama bir türlü yapamazlar. Hâlâ daha aynı yöntemle masal yapmaya çalışmaktadırlar.

4.2.1.2.3.2. Metin-Resim İlişkisi

Metin dinleme metni olduğu için resim bulunmamaktadır.

4.2.1.2.3.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık çalışmaları türe ve konuya hazırlayıcı bir çalışmadan oluşmaktadır. Çalışmada, okunacak masalın öğrencilerin şimdiye kadar okudukları masallardan farklı olduğunu sezdirebilmek için klasik masallardan biri okunur. Okunan bu masaldan hareketle öğrenci çalışma kitabında yer alan ilk etkinlikte istenen klasik masalların özelliklerinin sıralanması istenir.

4.2.1.2.3.4. Sözcük Çalışması

Metnin sözcük çalışmalarına yönelik üç etkinlik yapılmıştır.

- “analiz, matkap, torna, kil, plastik, laboratuvar, mikroskop, sülfürik asit, ispirto, testere, kerpeten” sözcüklerinin anlamlarının sözlükten bulunup bu sözcüklerin

anlamları ve kullanım alanları dikkate alınarak gruplandırılması istenmiştir. Ayrıca her bir gruba da bir ad verilmesi istenmiştir. Böylece öğrencinin hem sözcükleri öğrenmesi hem de sözcükleri gruplandırabilme becerisini geliştirmeleri amaçlanmıştır.

- “keşfetmek” ile “icat etmek” arasındaki farkı belirleyebilmeleri için karışık olarak verilen keşif ve icat örneklerinin sınıflandırılması istenmiştir.
- Parçadan alınan bir cümle için aynı anlamı verecek şekilde başka sözcüklerle yeniden yazılması istenmiştir.

4.2.1.2.3.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranması ve yeniden yapılandırılmasına yönelik öğretmen tarafından sekiz soru sorulmuştur. Sorular öğretmen kılavuz kitabında bulunmaktadır. Sorular şu şekildedir:

1. Metnin yazarının İtalyan olduğunu dikkate alarak metinde geçen “tuvalete gitmek için bile İngilizce izin istenmesi”ni yorumlayınız.
2. Çocuklar neden masal adamı incelemek istiyorlar?
3. Çocuklar, masal adamın sözcüklerden oluştuğunu görünce neden şaşıyorlar?
4. Masalın ham maddesini keşfettikten sonra, çocukların çalışmaları nasıl bir hâl almıştır?
5. Çocuklar yöntemlere uydukları ve çalışmaktan hiç yılmadıkları hâlde neden hâlâ masal yapamamaktadırlar?
6. Günlerdir masal yapmakta olan çocuklara nasıl bir tavsiye de bulunurdunuz?
7. Dinlediğiniz metnin ana fikri nedir?

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular öğrencilerin yorum yapmasına, metnin ana fikrinin bulunmasına, yaratıcı düşünciyi geliştirmesine yardımcı olacak niteliktedir. Bu yönlerden baktığımızda sorulan sorular üst düzey bilişsel becerileri destekleyici niteliktedir (Bilgi: 3, Kavrama: 1, Sentez: 1, Değerlendirme:2).

Metnin kavranmasına yönelik olarak yapılan öğretmenin sorduğu sorulardan farklı olarak öğrencilerin de metne ilişkin sorular düzenlemeleri ve düzenledikleri soruları

arkadaşlarına sormaları istenmiştir. Ayrıca dinledikleri metnin sonrasında olayların nasıl gelişeceğiyle ilgili senaryolar üretmeleri istenmiştir. Bu etkinlikle öğrenci, üst düzey bilişsel becerilerden olan sentez yapabilme becerisini geliştirecektir.

4.2.1.2.3.6. Masal Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Öğrenciler, masal türünü daha önceki parçalarda öğrendikleri için bu parçanın etkinliklerinde çok ayrıntılı bir şekilde tür çalışmalarına yer verilmemiştir. Ancak hazırlık çalışmaları bölümünde türe yönelik bir etkinliğe yer verilmiştir. Etkinlikte; masalları diğer metinlerden ayıran özelliklerin ve masalın olmazsa olmazlarının yazılması istenmiştir. Böylece öğrencilerin hem ön bilgilerinden hareketle klasik masalın özelliklerini hatırlamaları hem de dinleyecekleri metnin klasik masallardan farklarını görmeleri amaçlanmıştır.

4.2.1.2.3.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı çalışmalar

Metin bir dinleme parçasıdır. Metnin dinlenmesi sırasında cevaplanması istenen soruların bulunduğu “dinleme kartları”ndan hareketle öğrencilerin soruları cevaplamaları istenmiştir. Böylece öğrencilerin sorular yoluyla metni çözümlemeleri sağlanmıştır. Metnin gelişme ve sonuç bölümleri dinletilerek giriş bölümü hakkında tahmin edilmesi istenmiştir. Daha sonra da “seçici dinleme yöntemi”yle metnin tümünü öğrencilerin dinlemesi istenmiştir. Bu yöntemle, dinlenen parçanın içinden istenenlerin seçilerek dinlenmesi amaçlanmıştır. Tüm yapılan bu çalışmalar dinleme becerisini geliştirici niteliktedir.

Konuşma becerisi geliştirmeye yönelik olarak öğrencilerin üzerinde konuşmalarını sağlayacak bir konu verilir. Okunan parçadan da hareketle tüm dünyada masalların yaygın olmasının nedenleri üzerinde öğrencilerin düşünmesi sağlanmıştır. “Kırmızı Başlıklı Kız, Kibritçi Kız, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler vb.” masalları bilip bilmedikleri; bu masalların tüm dünyada çocukların sevdiği masallar olmasının onların hangi özelliklerinden kaynaklanmış olabileceği sorularak öğrenciler konuşturulmuştur. Konuşma becerisine yönelik bir diğer çalışmada ise öğrencilerden “insanlığın gelişmesinde bilim mi önemlidir, sanat mı?” konusunda “münazara” yapmaları istenir. Öncelikle öğretmen öğrencilere rehberlikte bulunarak münazara yöntemini ve uymaları gereken kuralları

anlatır, ortamı hazırlar. Münazara yöntemiyle belli bir konunun lehinde ve aleyhinde savunma yapan iki grubun kendilerine tanınan süre içerisinde savundukları görüşün doğruluğunu gösterme ve karşı tarafın tezini çürütmesi amaçlanır.

Yazma becerisine ilişkin yapılan çalışmada öğrencilerden “bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma yöntemi”yle “Masal Adam” metninden hareketle bir masal yazmaları istenir. Masalı yazarken masalın unsurlarına dikkat etmeleri gerektiği belirtilerek rehberlik yapılır.

Dil bilgisi çalışmalarında ise öğretmen tarafından çoğaltılıp öğrencilere dağıtılan metnin içeriğine ilişkin birkaç soru sorulduktan sonra tahtaya “isim, sıfat, zamir, edat, bağlaç” kutuları çizilerek metinde “isim, sıfat, zamir, edat, bağlaç” olarak kullanılan sözcükleri bulmaları ve uygun kutuya doldurulmaları istenir. Bu etkinlik öğrencilere bulmaca gibi geleceğinden oldukça ilgi çekici olacak ve öğrencinin zevkle etkinliği yapmasını sağlayacaktır. Dil bilgisi çalışmalarına yönelik bir diğer çalışmada ise sözcüklerin cümlede farklı görevde kullanılabileceğini kavratmak için birkaç cümle yazılarak cümlelerde aynı sözcüklerin farklı görevde kullanımları ilgili örnekleri göstermeleri istenir. Ardından da öğrencilerin, konunun kavranıp kavranmadığını kontrol etmek amacıyla etkinlik yapılır.

4.2.1.3. A Yayınları, İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve yorumlar

4.2.1.3.1. Sayıların Macerası (Anar–Çev. Fatma ÖZKAN)-Masal

4.2.1.3.1.1. Metnin Tanıtımı

Bir gün sayılar tartışmaya başlarlar hepsi en büyük olmak ister. Birle iki birleşip üçün yanına gider ve altı olurlar bu duruma sinirlenen dörtle beş birleşip dokuz olurlar sahte dokuz, sekizi yanına almak ister ama gerçek dokuz vermeyince çekiştirerek sekizi ikiye bölerler. Gerçek dokuz sekizin yarısını şişirip sıfır yapar ve onu sağına alıp 90 olur ve en tepeye çıkar. Sahte dokuz ise sıfırı karıştırıp soluna alarak 09 olur ve yerin en altına

iner. Artık her şey ya 09 ya da 90'dır. Bir süre sonra herkes bu durumdan sıkılarak 90'ı aşığı çağırırlar. Sonunda diğerk rakamları geri alarak eski mutlu günlerine geri dönerler.

4.2.1.3.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait iki resim bulunmaktadır. İlk resimde birle ikinin yan yana gelip üçün yanına gitmesi resmedilmiştir. Birle iki gayet mutluyken üç kollarını göğsünde birleştirmiş ve yüzünde düşünceli bir ifade vardır. İkinci resimde ise sayılar kavga etmekte sahte dokuzla gerçek dokuz sekizi çekiştirmektedirler. Sahte dokuzla gerçek dokuzun yüzünde hırs sekizin yüzünde ise üzüntü vardır. Resimler oldukça büyük ve ilgi çekicidir. Kullanılan renkler ve şekiller açısından da resim oldukça başarılıdır.

4.2.1.3.1.3. Hazırlık Çalışması

Hazırlık çalışmalarında öğrencilerin metni okumaya hazırlanması için sınıfa renkli kartonlara çizilmiş sayılar getirilerek sayı ikilileri oluşturulmuştur. Öğrencilerin rakamların yeri değişince sayılarında değiştiğini hissetmeleri sağlanmıştır. Ardından da başlık ve resimlerden hareketle metnin içeriğı tahmin ettirilmeye çalışılmıştır.

4.2.1.3.1.4. Sözcük Çalışması

Sözcük çalışmalarına yönelik bir etkinlik bulunmaktadır. Öğrencilerin metinde geçen ve ilk kez karşılaştıkları sözcük ve deyimlerin anlamlarını sözlükten bulmalarını sağlamak amacıyla etkinlik yaptırılmıştır. Metinde fazla anlamı bilinmeyen sözcük bulunmadığı için bu etkinlik bilinmeyen sözcüklerin öğrenilmesi açısından yeterli olacaktır.

4.2.1.3.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik öğretmen tarafından beş soru sorulmuştur. Sorular şu şekildedir:

1. Metinde size abartılı gelen bölümleri gösteriniz ne niçin abartılı bulduğunuzu söyleyiniz.
2. Metindeki davranışlardan hareketle Altı'nın kişiliği hakkında nasıl bir sonuca ulaşıyorsunuz?
3. Metne göre sayılar arasındaki tartışmalar nasıl sonuçlanıyor? Siz bu çözüme katılıyor musunuz?
4. “Sıfır tek başına bir şey ifade etmez, ama önüne başka bir sayı gelirse çok şey anlatır.” cümlesini metinle ilişkilendirerek tartışınız.

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular üst düzey zihinsel becerileri geliştirmeye yöneliktir (Bilgi:1,Kavrama:1, Sentez:1, Değerlendirme:1). Öğrencilerin yorum yapmasını, sonuç çıkarmasını, eleştiride bulunmasını sağlayıcı sorular sorulmuştur.

4.2.1.3.1.6. Masal Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Metne ait çalışmalarda türe yönelik doğrudan bir etkinlik bulunmamaktadır. Zaten türe yönelik bir bilgi de verilmemiştir. Masallarda sıkça karşılaşılan “kişileştirme” söz sanatının hissettirmesi için metinde sayılar arasında geçen olayların yaşanıp yaşanmayacağı, sayıların konuşamayacağı sorulur. Alınan cevaplardan hareketle sayıların kişileştirildiği hissettirilmeye çalışılır. Etkinlik yardımıyla da konu kavratılmaya çalışılır. Türe yönelik bir diğer çalışmada ise öğrencilerin okudukları metinde mantık bakımından tutarlılık olup olmadığını sorgulamalarını sağlamak için öğrencilere “ Okuduğunuz metinde size mantıklı gelmeyen bölümler/olaylar var mı? Niçin?” sorusu sorulmuştur. Böylece öğrencilerin masalın olağanüstü yönünü sezmeleri sağlanır.

4.2.1.3.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı çalışmalar

Metnin okunması sırasında öğrencilerin “metni işaretleyerek okuma yöntem ve tekniği”ni kullanmalarını sağlamak amacıyla onlardan farklı renklerdeki kalemle metnin önemli gördükleri yerlerini işaretlemeleri istenmiştir. Okuma sürecinin sonunda işaretledikleri bölümleri kendi cümleleriyle ifade ederek anlamlı bir bütün oluşturmaları istenir. Böylece okumanın anlama boyutu sağlanmaya çalışılır.

Konuşma becerisine yönelik olarak yapılan çalışmalarda ilk olarak sınıfa getirilen güncel bir konuyla ilgili gazete veya dergi haberinin resmi inceletilerek resimle ilgili duygu, düşünce, hayal ve yorumların “serbest konuşma yöntemi”yle anlatılması istenir. Böylece öğrencilerin herhangi bir konuda duygu, düşünce ve hayallerini sözlü olarak ifade etme becerileri geliştirilmeye çalışılır. “Serbest konuşma yöntemiyle” yapılan bir diğer çalışmada; öğrencilerin duyuların uyandırdığı çağrışımları ifade etmelerini sağlamak amacıyla sözsüz müzik CD’si dinletilerek duygularını serbest konuşma yöntemiyle ifade etmeleri istenir. Bu yöntemi uygularken öğrencilerin uyması gereken kurallar öğretmen tarafından belirtildikten sonra öğretmen rehberliğinde konuşmaların yapılması sağlanır.

Yazma çalışmalarında ise bir olay yazısını şiir biçiminde yeniden yazılması istenmiştir. Bunu yaparken de şiirin özelliklerine dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öğrencilere yapacakları çalışmada yardımcı olmak için bir yönergede verilmiştir. Yazma becerisine yönelik bir diğer çalışmada ise “kesme işareti”nin kullanımıyla ilgili bilgileri kavrayıp uygulamaları için kesme işaretinin kullanıldığı sözcüklerin bulunduğu cümleler verilmiştir. kesme işaretinin kullanıldığı sözcüklere dikkat çekilerek “kesme işareti”nin kullanımıyla ilgili kurallar sezdirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilere kural doğrudan verilmediği için ezbere yol açmayacak öğrenci bilgiyi kendisi yapılandırdığı için kalıcılığı daha uzun olacaktır.

Dil bilgisi çalışmalarında ise “yardımcı ünsüzler” ve “yardımcı ünlüler”in işlevlerini kavratmak için bir paragraf verilmiş ve paragrafta yardımcı ünsüzlerle yardımcı ünlülerin altı çizilmiştir. Öğrencilerin altı çizili seslere dikkat etmeleri ve neden çizildiklerini düşünmeleri istenir. Böylece öğrencinin kuralı sezmeleri amaçlanır. Etkinlik yardımıyla da konu kavratılmaya çalışılır.

4.2.1.3.2. Kesik Kuyruklu Tilki (La Fontaine)-Fabl

4.2.1.3.2.1. Metnin Tanıtımı

Yaşlı, görmüş geçirmiş bir tilki vardır. Bu tilki günün birinde kuyruğunu kapana kaptırır. Kuyruğu kopan tilki çok utanır. Düşünür taşınır bu soruna bir çözüm yolu arar.

Diğer tilkilerde kendisine benzesin ister ve herkesin kuyruğunu kesmesini bunun moda olduğunu söyler ama diğer tilkiler bu öneriye gülüp geçerler.

4.2.1.3.2.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait resimde kesik kuyruklu tilkinin etrafından birçok tilki bulunmakta ve kesik kuyruklu tilkiye gülmektedirler. Resim, metnin içeriği yansıtmakta oldukça başarılıdır. Kullanılan renkler ve çizimler öğrencinin ilgisini çekecek niteliktedir.

4.2.1.3.2.3. Hazırlık Çalışmaları

Metni okumaya yönelik yapılan hazırlık çalışmalarında iki soru sorulmuştur. Sorulan sorular şu şekildedir:

1. Hata yaptığınızda hatalarınızı düzeltmek için neler yaparsınız, kimlerden yardım istersiniz?
 2. Size bir fırsat verilseydi geçmişte yaptığınız hangi hataları düzeltmek isterdiniz?
- Metne hazırlık olarak sorulan sorular metinde verilmek istenen mesajı buldurmaya yöneliktir.

4.2.1.3.2.4. Sözcük Çalışmaları

Öğrencilerin metnin bağlamından hareketle sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını tahmin etmelerini ve metinde ilk kez karşılaştıkları sözcüklerin ve deyimlerin anlamlarını sözlükten bulmalarını sağlamak amacıyla etkinlik yaptırılmıştır. Etkinlikte “dişli, kapan, kurultay, önerge, bulanmak, sürüklemek” sözcüklerinin anlamlarının tahmin edilmesi ardından da tahminlerinin sözlükten kontrol edilmesi istenmiştir.

4.2.1.3.2.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik yapılan çalışmalarda ilk olarak metindeki olay, yer, zaman, şahıs ve varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurların belirlenmesi sağlamak amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Sorular şu şekildedir.

- Menin kişileri,
- Metindeki olayın özeti,
- Metnin mesajı,
- Metindeki anlatım kimin ağzından yapılmaktadır?
- Metni tilkinin ağzından birkaç cümleyle yeniden yazınız

Metnin kavranmasına yönelik bir diğer çalışmada ise üç adet soru sorulmuştur. Sorular şu şekildedir:

1. Tilkinin düştüğü durumdan kurtulması için bulduğu çözüm sizce mantıklı mı? Niçin?
2. Diğer tilkilerin kesik kuyruklu tilkiye karşı olan tutumları sizce doğru mu? Cevabınızın gerekçelerini sıralayınız?
3. Kötü durumda kalanlara karşı nasıl davranmalıyız?

Metnin kavranmasına yönelik sorular metnin yorumlanmasına ve yeniden yapılandırılmasını amaçlamıştır. Sorular öğrencilerin metindeki olayı anlayıp anlamadığı sorgulamaktan çok metinde verilmek istenen mesajı buldurmaya yöneliktir (Kavrama:1, Sentez:1, Değerlendirme:1).

4.2.1.3.2.6. Fabl Türünün ve Ögelerinin Kavratılması

Fabl türüyle ilgili temel bilgilerin sezdirilmesini sağlamak amacıyla sorular sorulmuştur. Alınan cevaplardan hareketle fablın kişileştirme ve mesaj verme unsurları vurgulanmıştır. Metinde bu unsurlar gösterilerek konu kavratılmaya çalışılmıştır.

4.2.1.3.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı çalışmalar

Öğrencilerin duyularının uyandırdığı çağrışımları ifade etmelerini sağlamak amacıyla sınıfa çeşitli duyulara hitap eden materyaller getirilir ve öğrencilerin gözlerini kapatarak nesnelere dokunmalarını, bakmalarını, bir çiçeği koklamalarını, müziği dinlemelerini isteyerek onlarda uyandırdığı çağrışımları “duyulardan hareketle konuşma

yöntem ve tekniği”ni kullanarak anlatmaları istenmiştir. Öğrencilerin bu yöntemi uygulaması için yönergede bulunulmuştur.

Yazma becerisine yönelik olarak öğrencilerin kendilerini yazılı olarak ifade etmelerini sağlamak “Kendisiyle barışık olmayan insanlar, mutlu olmazlar.” sözünü açıklayan bir yazı yazılması, yazıyı yazarken de “güdümlü yazma yöntem ve tekniği”ni kullanılması istenmiştir. Yazma becerisine yönelik bir diğer çalışmada ise “soru işareti”nin soru cümlelerinden sonra kullanıldığını kavratmak amacıyla içinde “mi” edatının bulunduğu iki cümle verilmiştir. “ mi” edatının soru anlamı kattığı ve pekiştirme göreviyle kullanıldığı cümlelerin kullanım farklılıkları sezdirilmeye çalışılmıştır. Ardından yapılan etkinlikle konunun anlaşılma düzeyi ölçülmüştür.

Dil bilgisine yönelik yapılan çapılan çalışmalarda “olumsuz ve zıt anlam” arasındaki farkı kavratmak için tahtaya gülen ve gülmeyen yüzler çizilmiş, anlamları sorulmuştur. Ardından da yine tahtaya gülen ve ağlayan yüzler çizilerek anlamları sorulmuştur. Bu etkinliklerden hareketle “olumsuz ve zıt anlam” arasındaki fark kavratılmaya çalışılmıştır. Konuyu oyunla pekiştirmek için sınıf, “olumsuzlar” ve “zıtlar” olmak üzere ikiye bölünmüştür. Öğretmen tarafından söylenen kelimelerin olumsuzlarının “olumsuzlar” grubunun zıtlarını ise “zıtlar” grubunun söylemesi istenmiştir. Daha sonra da konunun kavranma düzeyini ölçmek amacıyla iki etkinlik yapılmıştır.

4.2.1.3.3. Horoz Masalı (Anonim-Hzl. Prof. Dr. Şükrü ELÇİN)–Masal

4.2.1.3.3.1. Metnin Tanıtımı

Günün birinde horozun ayağına diken batır. Horoz, diken çıkarmak için bir ninenin yanına gider. Nine diken çıkarır, horoz da geri döner. Horoz, birkaç gün sonra ninenin yanına gidip dikenini ister, vermeyince ninenin pişirmekte olduğu pişiti alıp gider. Sonra aynı şekilde sırayla koyun, inek, en sonunda da bir gelin alır. Yolda giderken bir çoban görüp çobanın kavalıyla gelini değiştir. Çoban da bu duruma çok sevinir.

4.2.1.3.3.2. Metin-Resim İlişkisi

Metinde iki resim bulunmaktadır. İlkinde, horoz çobanla konuşmakta ondan geline karşılık kavalı istemektedir. Gelinin elleri önünde kavuşmuş başı yerdedir. Horozsa kendinden emin, bir kanadını beline koymuş diğerini de havaya kaldırıp gelini göstermektedir. İkinci resimde ise horoz bir ağacın altına uzanmış kaval çalmaktadır. Metnin içeriğiyle resimler uyushmaktadır.

4.2.1.3.3.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık çalışmalarında ilk olarak “masal” sözcüğünün çağrıştırdığı sözcük ve sözcük gruplarının yazılması istenmiştir. Ardından da metnin başlığından ve resimlerinden hareketle metnin içeriği hakkında tahminlerde bulunulması istenmiştir. Bu çalışmalarla öğrenciler hem okuyacakları metnin türüne hazırlanmış olacaklar hem de içerikle ilgili tahminlerinin doğruluğunu kontrol etmek için metni daha dikkatli okuyacaklardır.

4.2.1.3.3.4. Sözcük Çalışması

Sözcük çalışmalarına yönelik olarak bir etkinliğe yer verilmiştir. Etkinlikte sözcüklerin anlamı verilmiş hangi sözcüğün anlamı olduğu sorulmuştur. Öğrencilerin şimdiye kadar alışkın oldukları sözcük çalışmalarından farklı bir çalışma yapılmıştır. Bu yönüyle öğrencilerin ilgisini çekebilecek niteliktedir.

4.2.1.3.3.5. Metnin Kavranması

Metnin anlaşılıp çözümlenmesine yönelik üç soru sorulmuştur. Sorular şu şekildedir:

1. Daha önce tekerleme ile başlayan metinler okudunuz mu? Bu başlangıç başka hangi sözlerle devam etsin isterdiniz?
2. Masaldaki kişilerden, varlıklardan hangisine kendinizi yakın hissediyorsunuz? Nedenlerini sıralayınız?

3. Masaldaki varlığın yaptığını doğru buluyor musunuz? Nedenlerini sıralayınız.

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular metnindeki olayın anlaşılmasından çok metnin yorumlanmasına yönelik sorulardır (Sentez:1, Kavrama:2).

4.2.1.3.3.6. Masal Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Metindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurların belirlenmesi ve masal türündeki temel bilgilerin sezdirilmesi amacıyla sorular sorulmuştur.

- Okuduğunuz metin bir olay mı yoksa duygu ve hayalleri mi anlatıyor?
- Okuduğunuz metinde günlük hayatınızda yaşayabileceğiniz olaylar mı anlatılıyor? Metinden örneklerle açıklayınız.
- Okuduğunuz bu metni daha önce okuduğunuz şiirlerden ayıran özellik nedir?

Sorulara alınan cevaplardan hareketle masalların, yer, zaman ve varlık kadrosundan oluşan, olay anlatımına dayalı bir tür olduğu sezdirilir. Etkinlik yardımıyla da konu kavratılır. Yapılan bu çalışmalar türün unsurlarını buldurucu niteliktedir.

4.2.1.3.3.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı çalışmalar

Konuşma becerisine yönelik yapılan çalışmada görsel unsurlardan hareketle konuşma yapılması amaçlanmıştır. Bunun için etkinlikte verilen resimler incelenmiş ve ardından resimlerle ilgili birkaç soru sorularak resimlerin anlaşılması sağlanmaya çalışılmıştır. Ardından da “yaratıcı konuşma yöntem ve tekniği” kullanılarak bir konuşma metni hazırlanması istenmiştir. Bunu yaparken uyulacak kurallara öğretmen tarafından değinildikten sonra konuşmayla ilgili yönerge verilmiştir. Bu çalışma bu yönleriyle öğrencilerin ilgisini çekecek niteliktedir.

Yazma becerisine yönelik olarak bir olay yazısı yazılması istenmiştir. Bunun içinde etkinlikte verilen bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturulması istenmiştir. Yapılması gereken kurallar öğretmen tarafından açıklanmıştır. Yazma becerisine yönelik olarak bir diğer çalışmada ise sayılara ve kısaltmalara getirilen eklerin yazımıyla ilgili

kuralları kavratıp uygulatmak için “Ben nasıl yazılıyorum biliyor musun?” oyunu oynatılır. Öncelikle oyunun kuralları anlatılır. Ardından oyuna geçilir. Etkinlik yardımıyla de konunun kavranma düzeyi ölçülmeye çalışılır.

Dil bilgisi çalışmalarında isim ve isimle ilgili bilgilerin kavranıp uygulanması amacıyla bir metin okunmuş, metin okunurken de kısa notlar alınması istenmiştir. Okunan metinde isim çeşitleri anlatılmaktadır. Tahtaya bir daire çizilerek içine “özel, cins, soyut, somut, topluluk, teklik, çokluk” sözcükleri yazılmıştır. Metinden hareketle bu isimlerin özellikleriyle ilgili bilgiler hissettirilmeye çalışılmıştır. Öğrenilen bilgilerin pekiştirmek ve bunlarla ilgili uygulama yapmak için de etkinlik yapılmıştır. Bu çalışmalarla soyut bir konuyu somutlaştırmış ve böylece kalıcı öğrenmeyi sağlanmaya çalışılmıştır.

4.2.1.3.4. Tuz (Anonim)–Masal

4.2.1.3.4.1. Metnin Tanıtımı

Bir padişahın üç oğlu vardır. Padişah oğullarına kendisini ne kadar sevdiğini sorunca büyük oğlu ve ortanca oğlu onu altın, elmas; bal, börek kadar sevdiklerini söylerler. Küçük oğul ise babasını tuz kadar sevdiğini söyleyince padişah oğlunu muhafızlara teslim eder. Muhafızlarda şehzadeyi öldüremezler. Şehzade de, ihtiyar bir kadının yanına evlatlık gider. O sırada ülkede padişah seçimleri için talih kuşu uçurulmaktadır. Talih kuşu gelip şehzadeye konar ve şehzade de padişah olur. Şehzade, babasını çağırır ve tüm yemekleri de tuzsuz yaptırır. Babası neden tüm yemeklerin tuzsuz olduğunu sorunca sizin tuzu sevmediğinizi biliyorum o yüzden der. Padişah, tuzu çok sevdiğini söyleyince oğlu kimliğini ortaya çıkarır. Padişah hatasını anlar ve sarılıp barışırlar.

4.2.1.3.4.2. Metin-Resim İlişkisi

Metnin her sayfasında içerikle uyumlu resimler bulunmaktadır. İlk resimde padişah tahtında oturmakta üç oğlu padişahın önünde düşünceli halleriyle durmaktadırlar. İkinci resimde küçük şehzade muhafızlar tarafından götürülmektedir. Şehzadenin yüzünde oldukça üzgün bir ifade vardır. Son resimde ise şehzade, yanına evlatlık gittiği ihtiyar

kadının evinin önünde kapıyı çalmaktadır. Resimler oldukça ilgi çekici, büyük ve parçanın önemli bölümlerini gösterir niteliktedir.

4.2.1.3.4.3. Hazırlık Çalışmaları

Öğrencilerin metni okumaya hazırlanması amacıyla “baba” sözcüğünün onlara çağrıştırdıkları sorulmuştur. Böylece metnin konusuna bir hazırlık yapılmaya çalışılmıştır. Ancak yapılan çalışma yalnızca içeriğe yöneliktir. Türe hazırlayıcı bir çalışmaya yer verilmemiştir.

4.2.1.3.4.4. Sözcük Çalışması

Bu çalışmalarla, öğrencilerin metnin bağlamından hareketle sözcük ve sözcük gruplarının anlamlarını çıkarmaları amaçlanmıştır. Bunun için bir etkinlik yaptırılmıştır. Etkinlikte bazı sözcüklerin ünlü harfleri gizlenmiştir. Öğrencilerin sözcükleri tamamlayarak sözcüklerin anlamlarını tahmin etmeleri ve tahminlerinin doğruluğunu sözlükten kontrol etmeleri istenmiştir. Bu etkinlik bulmaca şeklinde yapıldığı için öğrencilerin ilgisi çekecek niteliktedir.

4.2.1.3.4.5. Metnin Kavranması

Öğrencilerin metni anlamasına ve çözümlemesine yönelik olarak dört soru sorulmuştur. Sorular şu şekildedir:

1. Padişahın kişilik özelliklerini söyleyiniz.
2. Padişahın davranış ve tutumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
3. Padişahın küçük oğlu siz olsaydınız babanıza nasıl davranırdınız?
4. “Hayatımızda önemsiz veya küçük gördüğümüz şeyler bazen çok önemli olabilir.” cümlesini metinde anlatılanlarla birlikte yorumlayınız.

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular öğrencilerin yorum yapmasına ve metni yeniden yapılandırmasına olanak verecek düzeydedir. Bilişsel becerilerin üst düzey basamaklarına yönelik sorular sorulmuştur (Bilgi:1, Sentez:2, Değerlendirme:1).

4.2.1.3.4.6. Masal Türünün ve Ögelerinin Kavratılması

Masal türü önceki parçalarda verildiği için türe yönelik ayrıntılı bir çalışmaya yer verilmemiştir. Masalın unsurlarına yönelik çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada; metnin yapısının, dilinin ve metinde yer alan şahıs ve varlık kadrosunun özelliklerinin anlaşılmasını sağlamak amacıyla metin okunduktan sonra diyaloglara dönüştürülerek tiyatro metni hâline getirilmesi istenmiştir.

4.2.1.3.4.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı çalışmalar

Metnin okunması sırasında uyulacak kurallar ve dikkat edilmesi gereken noktalar öğretmen tarafından belirtilmiştir. Böylece öğrencilerin okuma becerisi geliştirilmeye çalışılmıştır.

Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik olarak yapılan çalışmada, öğrencilerin “tümevarım yöntemi ve tekniği”yle konuşmalarını sağlamak amacıyla sınıf dört gruba ayrılmış ve kavram haritası tahtaya çizilmiştir. Her grubun bir kavramı seçerek konunun özel yanını ele almaları ve görüşlerini birleştirerek genel bir yargıya varmaları sağlanmaya çalışılır. Böylece “öğrencilerin sınıflama, genelleme, kanıtlama, akıl yürütme, sorun çözme, bilimsel ve eleştirel düşünme gibi beceriler”i geliştirilmeye çalışılır (Özbay, 2007: 112).

Yazma becerisine yönelik yapılan çalışmada, öğrencilerin “duyulardan hareketle yazma yöntem ve tekniği”ni kullanarak metin yazmalarını sağlamak amacıyla sınıfa klasik müzik CD’si getirilerek öğrencilere dinlettirilir. Müziğin uyandırdığı duygu ve düşüncelerin etkinlik yardımıyla yazılması istenmiştir. Böyle öğrencinin farklı duyularını kullanarak yazma becerisini geliştirmesi amaçlanır.

Dil bilgisi becerisini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalarda “zarf”ın cümlede kazandığı işlevlerin fark edilmesi ve zarfların işlevlerine uygun olarak kullanılması amaçlanmıştır. Bu amaçla öğrencilere bir paragraf okunmuştur. Okunan paragrafta zarflar vurgulanmıştır. Öğrencilerden vurgulu okunan yerleri bulmaları ve bulunan sözcüklere uygun sorular sorulması istenmiştir. Bu sorulardan harekele zarfların cümle içindeki

işlevleri ve zarfların türleri hissettirilmeye çalışılmış, konunun pekiştirilip uygulanması için de etkinlik yaptırılmıştır.

4.2.2. İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.2.2.1. MEB Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.2.2.1.1. Bülbül ile Bağcı (Beydeba)–Masal

4.2.2.1.1.1. Metnin Tanıtımı

Bağcının çok güzel bir bahçesi vardır. Bahçesinde birçok gülü vardır ama o bir tanesine çok özenir. Gül açınca bağcı başından ayrılmaz. O sırada bir bülbül gelir gülü yolmaya başlar. Bağcı bülbüle tuzak kurup yakalar ve kafese koyar. Bağcı bülbülün neden gülü yolduğunu merak eder. Bülbül, nasılsa solacaktı, der. Bağcı biraz yumuşar ve bülbülü serbest bırakır. Bülbül de teşekkür etmek için ona bahçesindeki hazinenin yerini söyler.

4.2.2.1.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Metin bir dinleme parçası olduğu için metne ait resim bulunmamaktadır.

4.2.2.1.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlığa geçmeden önce derse hazırlık olarak “Gül ile Bülbül” hikâyesi getirilerek öğrencilere okunmuştur. Öğrencileri türe hazırlamak içinse “Ezop” ve “Beydeba”nın eserlerinin okunması ve “Beydeba” hakkında bilgi edinilmesi istenmiştir. Metne hazırlık bölümünde ise okunan “Gül ile Bülbül” hikâyesinde hareketle bülbülün güle düşkünlüğüne dikkat çekilir. Ardından da metne dikkat çekmek için aşağıdaki sorular sorulur:

- Hiç kuş beslediniz mi? Onun bir şeye ihtiyacı olduğunu nasıl anlıyordunuz?
- Gül, günlük hayatımızda nerelerde ve hangi amaçla kullanılmaktadır?

- Çevrenizde hayvanların birbiriyle nasıl anlaştığını gözlemlediniz mi?

Metne hazırlık için yapılan çalışmalar öğrencilerin dikkatini türe ve konuya yönleltecek niteliktedir.

4.2.2.1.1.4. Sözcük Çalışması

Metnin dinlenmesinin ardından öğrencilerin sözcükler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbirleriyle anlamca ilişkili sözcüklere örnek vermeleri istenir. Bu amaçla öğrencilerden dinledikleri metinde geçen “eş anlamlılık”, “karşıt anlamlılık” ve “eş seslilik” ilişkileri olan sözcükleri ve metinde geçen “kırmızı, yol-, ihtiyar, özgür, vb.” sözcüklerin yerine kullanılabilecek farklı sözcükler bulmaları istenir. Ardından metnin anahtar sözcüklerin belirlenmesi amacıyla etkinlikte verilen sözcük havuzundan anahtar sözcüklerin seçilmesi istenir. Böylece öğrencinin anahtar sözcükler yardımıyla metni özetlemesi istenmiştir. Öğrencilerin dinledikleri metinde geçen yeni sözcükleri, oluşturdukları sözlüklere eklemeleri ve bu çalışmayı tüm dinleme metinlerinde yapmaları istenmiştir.

Sözlük çalışması öğrencilerin kendi oluşturdukları bir çalışma olduğu için daha kalıcı sözcük öğrenmeleri sağlayacaktır.

4.2.2.1.1.5. Metnin Kavranması

Öğrencilerin metni anlaması, yorumlaması ve yeniden yapılandırmasına yönelik dokuz soru sorulmuştur. Sorular şu şekildedir:

- Bağcı neden gül yetiştiriyor?
- Bağcının bu yıl yetiştirdiği gülün özelliği nedir?
- Bağcı gülün açtığı sabah bağda ne görüyor?
- Bağcı bülbüle neden tuzak kuruyor?
- Bağcı bülbülü neden serbest bırakıyor?

- Bülbül gitmeden önce bağcıya ne söylüyor? Bağcı bülbülün dediğine inanmasaydı masal nasıl biterdi?
- Bağcının yerinde olsaydınız bülbülü serbest bırakır mıydınız? Niçin?
- Bülbül ile bağcı arasında gelecekte nasıl bir dostluk gelişebilir?
- Sizce bülbülün toprağın altındaki hazinenin yerini bilmesine rağmen bağcının kurduğu tuzağı görememesinin sebebi ne olabilir?

Metnin kavramasına yönelik hazırlanan sorular öğrencilerin hem metni anlayıp anlamadığını lėmeye yöneliktir hem de öğrencinin metni yorumlamasına ve yeniden yapılandırmasına imkân verecek niteliktedir. Bu yönleriyle bakıldığında bilişsel alanın bilgi (5), kavrama (3), sentez (1) basamaklarındaki becerileri geliştirmeye yöneliktir.

4.2.2.1.1.6. Masal Türünün ve gelerinin Kavratılması

Öğrencilere metnin türünü kavratmak amacıyla beş soru sorulmuştur.

- Metindeki şahıs ve varlıklar nelerdir?
- Etindeki olay nedir?
- Olay ne zaman meydana gelmiştir?
- Olay nerede geçiyor?
- Metindeki olay gerėek hayatta yaşanmış olabilir mi?

Sorulardan alınan cevaplardan hareketle masal ve unsurları üzerinde durulmuştur. Bu yönleriyle değerlendirildiğinde türü ve türün unsurlarını buldurmak açısından yeterli bir çalışma olmuştur.

4.2.2.1.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı alışmalar

Metin dinleme parçası olduğu için okuma becerisine yer verilmemiştir. Dinleme becerisini geliştirmeye yönelik olarak ise metni dinlerken “kendini konuşanın yerine koyarak dinleme yöntemi”nin uygulanması istenmiştir. Bu amaçla öğrencilerin kendini bağcının yerine koyarak onun neler hissettiğini, sözlerinin hangi deneyimleri yansıttığını, kendini ve dünyayı nasıl algıladığını anlamaya çalışmaları istenmiştir. Bu çalışmayla

öğrencinin empati becerisi gelişecek ve insanları anlamak için onlar gibi düşünmek gerektiğini kavrayacaktır. Bu çalışma ayrıca metnin bulunduğu “diğer canlılarla iletişim” temasının da kazanımlarını verme açısından önemlidir.

Konuşma becerisini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmada “tartışma yöntemi” uygulamaları istenmiştir. Bu amaçla “Hayvanlarla iletişim kurmak insanları olumlu etkiler/olumsuz etkiler.” Konusu verilmiş ve tartışma yönteminin kuralları ve nasıl uygulanacağı belirtilmiştir.

Yazma becerisini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmada öğrencilerin algılama güçlerini ve dikkatlerini geliştirmek amacıyla “duyulardan hareketle yazma yöntemi”ni kullanmaları istenmiştir. Bu amaçla önceden getirilen hayvan ve bitki resimleri panoya asılarak öğrencilerin resimlere bakmaları sağlanır. Daha sonra bu resimlerin kendilerinde uyandırdığı duygu, düşünce, hayallere yönelik hikâye oluşturmaları istenir.

Dil bilgisi becerisini geliştirmeye yönelik olara ise “bildirme kipleri” ile “dilek kipleri”nin ayırt etme ile ilgili sezdirme etkinliği yaptırılır. Etkinlikten sonra konuyla ilgili bilgiler verilir. Konuyu kavratmak ve uygulatmak içinse yine etkinliklere başvurulur.

4.2.2.2. Harf Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

2005 programına göre hazırlanan Harf yayınlarının ilköğretim 87sınıf Türkçe ders kitabında masal ve fabl türünde bir metin bulunmamaktadır

4.2.2.3. Pasifik Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.2.2.3.1. Dostluğun Değeri (Beydeba)–Fabl

4.2.2.3.1.1. Metnin Tanıtımı

Hükümdar Debşelim, dostluğun ne olduğunu Beydeba’ya sorar. Beydeba’da dostluğu ona “Fareyle Güvercin”in hikâyesiyle anlatır. Hikâyede, güvercinler avcı tarafından tuzağa düşürülürler. Güvercinler birlikte hareket ederek kaçmayı başarır. Ancak ağdan kurtulmak için güvercinlerin başı, dostu fareden yardım ister. Fare ağları kemirerek onları kurtarır.

4.2.2.3.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Metne ait resimde avcının elinde bir sopa vardır. Avcı, ağla beraber havalanan güvercinlere bakmaktadır. Avcının yüzünde şaşkınlık ifadesi bulunmaktadır. Metne ait resim konunun en önemli bölümünü resmetmiş ve öğrencilerin anlatılanları hayal etmesine yardımcı olmuştur. Metinde avcı ile ilgili olarak çirkin yüzlü denmektedir. Ancak resimdeki avcı oldukça düzgün çizilmiştir. Bu yönüyle içerikle tutarsızlık yaşamaktadır.

4.2.2.3.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık kısmında “dostluk”, “bağlılık”, “el birliği” sözcükleri tahtaya yazılmış bu kavramların öğrenciler tarafından örnek verilerek açıklanması istenmiştir. bir diğer çalışmada ise ilk kısımda yapılan çalışmadan metne ait resim ve başlığından hareketle metnin içeriğinin tahmin edilmesi istenmiştir. Bu çalışmalarla öğrencinin metinde verilmek istenen mesaja hazırlanması amaçlanmıştır. Türü sezdirmeye yönelik bir çalışma yapılmamıştır.

4.2.2.3.1.4. Sözcük Çalışması

Sözcük çalışmalarına yönelik yapılan çalışmalarda ilk olarak etkinliğe yer verilmiştir. Etkinlikte, parçada geçen “filozof, üşüşmek, tedbir, dayatmak, gözetmek, gevşemek” sözcüklerinden en az üçü seçilerek buların bir arada kullanılacağı kısa bir metin yazılması istenmiştir. Bir diğer çalışmada da ise öğrencilerin öğrendikleri yeni sözcük ve deyimleri kendi oluşturdukları sözlüklere eklemeleri istenmiştir. Bu çalışmalarla öğrencilerin kelime hazinelerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

4.2.2.3.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik yapılan ilk çalışmada metnin, olayların akış sırasına uygun olarak özetlenmesi istenmiştir. Ardından da metinle ilgili sorular oluşturularak cevaplanması istenmiştir. Bunu yaparken sorulan soruların metinde anlatılan olayları hatırlamaya değil, verilmek istenen duygu ve düşüncüyü anlamayı kontrol etmeye dönük sorular sorulması için yönlendirilmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin sordukları sorular ve verdikleri cevaplardan öğrencinin ne düzeyde metni anladığı anlaşılacaktır. Bu açıdan metnin kavranmasının ne düzeyde olduğunu ölçmek için uygun bir çalışma olmuştur.

4.2.2.3.1.6. Fabl Türünün ve Öğelerinin Kavratılması

Metnin türüyle ve anlatımıyla ilgili özellikleri kavratmak amacıyla etkinlik yapılmıştır. Etkinlikte, dokuz soru sorulmuştur.

- Metinde, filozof Beydeba’nın anlattığı olayda yer alan ana kahramanlar kimlerdir?
- Olaylar nerde ve ne zaman yaşanmaktadır?
- Size göre bu olayın gerçekten yaşanmış olması mümkün müdür? Yoksa bu bir hayal ürünü müdür? Bu düşüncenizin nedenini açıklayınız.
- Bu olaydan çıkarılacak ders, aslında hayvanlarla mı yoksa insanlarla mı ilgilidir? Yazar bu dersi neden bu şekilde vermiştir? Bunun metnin türüyle bir ilgisi olabilir mi?
- Beydeba’nın bu olayı anlatmasının nedeni ne olabilir?

- Anlatımın planı nasıldır? Serim, düğüm ve çözüm bölümleri hangi cümlelerle başlamaktadır?
- Olayın karşılıklı konuşmalar yoluyla anlatılmasının anlatım üzerindeki etkisini söyleyebilir misiniz?
- Olayın akışından kahramanların kişilik özelliklerini kolayca anlayabiliyor musunuz? Cevabınızı örnekler vererek açıklayınız.
- Metinde insan dışındaki varlıkların konuşturulması sizin ilginizi çekiyor mu?

Sorulan sorular türü ve türün unsurlarını buldurucu niteliktedir. Öğrencilerden etkinlikte sorulan sorulara verdikleri cevaplardan hareketle fablın özelliklerinin söylenmesi istenmiştir. Ardından da fablla ilgili öğretmen tarafından bilgi verilerek tür kavratılmaya çalışılır.

4.2.2.3.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı çalışmalar

Konuşma becerisine geliştirmeye yönelik yapılan çalışmada “güdümlü konuşma yöntemi”yle bir konuşma yapılması amaçlanmıştır. Bunun için de okunan metnin giriş bölümünde Debşelim’in Beydeba’ya sorduğu soru öğrencilerin kendilerine sorulmuş gibi cevap vermeleri, kendi başından geçen bir olayı örnek vererek dostluğu anlatmaları istenmiştir. Bunu yaparken uymaları gereken kurallar ve yönerge öğretmen tarafında verilmiştir. Konuşmanın ardından öğrencilerin kendilerini ve arkadaşlarını değerlendirmeleri için “öz değerlendirme” ve “akran değerlendirme” formlarını doldurmaları istenmiştir.

Yazma becerisini geliştirmek amacıyla yapılan çalışmada öğrencilerden fabl yazmaları istenmiştir. Bunun için bir yönerge verilmiştir. Fabl yönergeye uygun yazıldıktan sonra öğrencilerin kendilerini ve arkadaşlarını değerlendirmeleri için formlar doldurmaları istenmiştir. Yazma becerisini geliştirmeye yönelik bir diğer çalışmada “köşeli ayraç”ın kullanım özellikleri verilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla tahtaya köşeli ayraç çizilerek öğrencilerin bu işareti tanıyıp tanımadıkları ve daha önceden öğrendikleri hangi işarete benzediği gibi sorular sorulmuştur. Öğrencilerin ilgisi bu şekilde konuya çekilmeye çalışılmıştır. Alınan cevapların ardından tahtaya köşeli ayraçın kullanımıyla ilgili örnekler yazılarak örneklerin incelenmesi, köşeli ayraçın nerede kullanıldığını tartışılması ve varılan

sonuçların söylenmesi istenmiştir. Böylece öğrencinin bilgiye kendisinin varması amaçlanmıştır. Öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirmeleri için de etkinlik yapılmıştır.

Dil bilgisi becerisini geliştirmeye yönelik olarak yapılan çalışmalarda “ek fiil”in kullanım özellikleri üzerinde durulmuştur. Bu amaçla, öğrencilerin daha önceden öğrenmiş oldukları “isimler kip ve kişi bakımından biçimlenerek çekimlenir” bilgisi hatırlatılarak dikkatleri konuya çekilmiştir. Ardından da öğrencilerden yüklemi kip ve kişi bakımından biçimlenerek çekimlenmiş isimlerden oluşan örnek cümleler söylemeleri ayrıca daha önceden işlemiş oldukları “Haritada Bir Nokta” parçasından cümleler yazılarak yüklemi kip ve kişi bakımından biçimlenmiş isimlerden oluşan cümlelerin önüne “x” işaretinin konulması istenmiştir. Öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesi için de iki etkinlik yapılmıştır.

4.2.2.3.2. Balıkçıl (La Fontaine)–Fabl

4.2.2.3.2.1. Metnin Tanıtımı

Balıkçıl dere kenarında dolaşırken etrafında birçok balık vardır. Ancak çok aç olmadığı ve etrafındaki balıkları ağzına layık bulmadığı için onları yemez. Aradan bir kaç saat geçer ve acıkır. Etrafında beğenmediği balıkların hiçbiri kalmaz. Balıkçıl da çaresiz karnını bir sümüklü böceklerle doyurmak zorunda kalır.

4.2.2.3.2.2. Metin Resim İlişkisi

Metne ait resimde balıkçıl derenin kenarında kendini beğenmiş bir tavırla durmakta etrafında da birçok balık bulunmaktadır. Balıkçılın yüzündeki ifade kibrini çok iyi yansıtmaktadır. Resim oldukça büyük, renkli ve konuyu resmetmek açısından başarılıdır.

4.2.2.3.2.3. Hazırlık Çalışmaları

Metne hazırlık çalışmalarında metinde verilmek istenen duygu ve düşüncelerin anlaşılmasına yardımcı olmak amacıyla “huysuzluk”, güç beğenirlik”, “uyumsuzluk” sözcükleri tahtaya yazılarak bu kavramlara örnek verilmesi istenmiştir. Bu konuşmalardan,

metnin resminden ve başlığından yola çıkarak metnin konusunun ve türünün tahmin edilmesi istenmiştir.

4.2.2.3.2.4. Sözcük Çalışması

Metinde söz varlığını geliştirmeye yönelik olarak yapılan çalışmalarda ilk olarak öğrencilerin anlamını bilmedikleri sözcükleri tahtaya yazmaları ve yazılanlar arasında yoksa “muntazam, hazret, namizaç, müşkülpesent, değme” sözcüklerinin yazılması istenmiştir. Öğrencilerin ikiyeşerli gruplar oluşturarak onlardan, tahtada yazılı olan sözcüklerin anlamlarını metnin bütününden tahmin etmeye çalışmaları, varılan ortak sonucu söylemeleri, söylenenlerin doğruluğunun sözlükten kontrol edilmesi istenmiştir. Bir diğer çalışmada ise öğrencilerin öğrendikleri yeni sözcükleri oluşturdukları sözlüklere eklemeleri istenmiştir.

4.2.2.3.2.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik yapılan çalışmalar üç etkinlikten oluşmaktadır.

Etkinliklerde;

- “Balıkçıl” metninde anlatılanlardan yola çıkılarak balıkçılın fiziksel özellikleri, olumlu ve olumsuz özelliklerinin sıralanması istenmiştir.
- “Balıkçıl” metninde geçen “Nelerden sonra hazret acıktığını sezdi.” ve “Beğenmezdi öyle değme yemeği.” cümlelerinde örtülü olarak anlatılmak istenenlerin ve bu cümlelerde örtülü anlatımı içeren sözcüklerin söylenmesi istenmiştir.
- Metinde “ama” bağlacının geçtiği yerlerin bulunarak bu sözcüğün hangi olayın ya da düşüncenin yönünü nasıl değiştirdiğinin yazılması istenmiştir.

Metnin kavranmasına yönelik yapılan çalışmalar metinde verilmek istenen mesajı buldurmaktan çok anlatımın özelliklerine yönelik çalışmalardır.

4.2.2.3.2.6. Fabl Türü ve Ögelerinin Kavratılması

Metnin türünün ve anlatım özelliklerinin fark edilebilmesi amacıyla metnin türünün anlaşılıp anlaşılamadığı ve daha önceden işlenen metinlerden hangisine benzediği sorulmuştur. “Dostluğun Değeri” başlıklı fablı ve fablın özelliklerinin hatırlanmasına yardımcı olunur.

Fabl türü hatırlatıldıktan sonra “Balıkçık” metninin türüne ait özellikleri ortaya çıkartacak sorular sorulması istenmiştir. İstenen sorular sorulan sorular arasında yoksa aşağıdaki sorular sorulur.

1. Metinde anlatılan olayda yer alan ana kahraman kimdir?
2. Size göre bu olayın gerçekten yaşanmış olması mümkün müdür? Yoksa bir hayal ürünü müdür? Bu düşüncenizin nedenini açıklayınız?
3. Bu olaydan çıkarılacak ders aslında hayvanlarla mı yoksa insanlarla mı ilgilidir?
4. La Fontaine’nin bu metni yazmasının nedeni ne olabilir?
5. Anlatım planı nasıldır? Serim, düğüm ve çözüm bölümlerini fark edebiliyor musunuz?
6. Olayın akışından kahramanın kişilik özelliklerini kolayca anlayabiliyor musunuz? Cevabınızı örnek vererek açıklayınız.

Bu çalışmalarla tür ve türün unsurlarına yönelik bilgiler pekiştirmeye ve bilgilerin kalıcılığını arttırılmaya çalışılmıştır. Öğrenci zaten önceki sınıflardan ve metinlerden türü bilmektedir. Bu açıdan bakıldığında yapılan çalışmalar yeterlidir.

4.2.2.3.2.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı çalışmalar

Öğrencilerin kitaplarını kapatmaları ve örnek sesli okumayı kurallarına uygun olarak dinlemeleri istenmiştir. Bunu yaparken öğretmenin sesini ve beden dilini nasıl kullandığına, kelimeleri telaffuz edişine, sözün ezgisine dikkat etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Şiir okunduktan sonra bir kez de sesiz okunması istenmiştir. Bu çalışmalarla öğrencilerin dinleme ve okuma becerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Konuşma becerisine geliştirmeye yönelik olarak “hazırlıksız konuşma” çalışması yaptırılmıştır. Bu amaçla öğrencilerden “alışkanlık” denilince akıllarına gelen sözcükleri söylemeleri istenmiştir. Söylenen sözcükler kâğıtlara not edilmiş, her birine bir numara verilmiştir. Konuşacak öğrencilerin bir numara söylemeleri istenmiş ve bu numaralara denk gelen sözcüklerden hareketle alışkanlık konusunda hazırlık olarak konuşmaları istenmiştir. Bu çalışmayla öğrenci metnin içinde bulunduğu “ Alışkanlıklar” temasıyla da bağlantı kurarak bir konuşma yapacak ve metinle temayı bağdaştıracaktır.

Yazma becerisine yönelik olarak öğrencilerin daha önce öğrendikleri sıfatlar ve bitişik yazılan sözcükleri farklı durumlarda kullanabilmeler için metinden iki cümle alınmıştır. Cümlelerde geçen pekiştirilmiş sıfatların işlevi ve nasıl yazıldığına dikkat çekilerek konunun hatırlanmasına çalışılmıştır. Etkinlik yardımıyla konu kavratılmıştır. Yazma becerisine yönelik bir diğer çalışmada ise “bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma yöntemi”yle bir etkinlik yaptırılmıştır. Etkinlikte, öğretmen tarafından okunan metinde verilmek istenen duygu ve düşüncelerden yola çıkarak kendi duygu ve düşüncelerinin ifade edilmesi istenmiştir. Bu amaçla bir yönerge dağıtılmış ve yönergeye uyulması istenmiştir. Yazılanların biçim ve içerik, dil ve anlatım, yazım ve noktalama kurallarına uygunluk bakımından değerlendirilmesi için “yazma becerisini değerlendirme formu”nun doldurmaları istenmiştir.

Dil bilgisi becerisini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalarda ise öncelikle olarak öğrencilerin daha önceden öğrenmiş oldukları “birleşik yapıda çekimlenmiş fiil” konusuna dikkat çekmek ve ön bilgileri hatırlamalarına yardımcı olmak amacıyla tahtaya “basit zamanlı, hikâye, rivayet ve şart birleşik zamanlı fiil”ler içeren dört cümle yazılmıştır. Bu cümlelerin çekimli fiilleriyle ilgili sorular sorulmuş, çekimli fiillerin zamanları buldurulmaya çalışılmıştır. Öğrencilere birleşik yapıda çekimlenmiş fiillerde birden fazla zaman olmadığı sezdirilmeye çalışılmıştır. Fiillerin birleşik yapıda çekimlenmesinin onlara zamanın yanında farklı anlam özellikleri de kazandırdığını kavratmak için de aynı yöntem kullanılmıştır. Anlatılanların kavratılması için etkinlikler yapılarak çalışmalar bitirilmiştir

4.2.3. İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.2.3.1. MEB Yayınları, İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

2005 programına göre hazırlanan MEB yayınlarının ilköğretim 8.sınıf Türkçe ders kitabında masal ve fabl türünde bir metin bulunmamaktadır.

4.2.3.2. Pasifik Yayınları, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

2005 programına göre hazırlanan MEB yayınlarının ilköğretim 8.sınıf Türkçe ders kitabında masal ve fabl türünde bir metin bulunmamaktadır

4.2.3.3. Batu Yayınları, İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

4.2.3.3.1. Bir Orman Masalı (G. LEE, A. LİFESON, N. PEART)-Masal

4.2.3.3.1.1. Metnin Tanıtımı

Büyük orman savaşından önce akçaağaçlar, meşelerin gölgesinde mutlu bir şekilde yaşamaktadırlar. Zamanla meşeler o kadar büyür ki akçaağaçlara hiç güneş ışığı kalmaz. Bu durumdan rahatsız olan akçaağaçlar meşelere savaş açar. Savaş yıllarca sürer, kimse diğerini yenemez. Bir gün ormana bir araç gelir. Meşelerle akçaağaçları kesip kamyonla yükler. Kamyonun arkasında boylu boyunca yatan ağaçların üzerine yıllarca uğruna savaştıkları gün ışığı son kez vurur.

4.2.3.3.1.2. Metin-Resim İlişkisi

Metin dinleme parçası olduğu için metne ait resim bulunmamaktadır.

4.2.3.3.1.3. Hazırlık Çalışmaları

Öğrencilerin metni dinlemeye hazırlanması için “üç ok” masalı okunmuş, masalda anlatılmak istenenin ne olduğu sorularak masal hakkında konuşmaları sağlanmıştır. Bu çalışmayla öğrencilerin dinleyecekleri masala tür ve içerik olarak hazırlanması amaçlanmıştır.

4.2.3.3.1.4. Sözcük Çalışması

Öğrencilerin dinledikleri parçada anlamını bilmedikleri sözcükler

4.2.3.3.1.5. Metnin Kavranması

Metnin kavranmasına yönelik dört soru sorulmuştur. Sorular şu şekildedir:

1. Akçaağaçlarla meşelerin arasındaki savaşın nedeni nedir? Sizce bu savaş haklı gerekçelere dayanıyor mu?
2. Meşelerin gün ışığını akçaağaçlarla paylaşmaması onların özellikleriyle ilgili olarak size nasıl bir bilgi veriyor?
3. Meşeler ile akçaağaçların savaşında kazanan taraf hangisidir niçin?
4. Sizce böyle bir savaşın ortaya çıkmaması için neler yapılabilirdi? Çözüm önerilerinizi sıralayınız?

Metnin kavranmasına yönelik sorulan sorular üstü düzey zihinsel becerileri geliştirmeye yöneliktir (Kavrama:2, Sentez:1, Değerlendirme:1). Öğrencilerin yorum yapmasına, çıkarımlarda bulunmasına, çözüm önerileri sunmasına olanak tanıyacak nitelikte sorular sorulmuştur.

4.2.3.3.1.6. Masal Türü ve Öğelerinin Kavratılması

Metnin çalışmalarında türe yönelik herhangi bir etkinliğe değinilmemiştir.

4.2.3.3.1.7. Dört Temel Dil Becerisine ve Dil Bilgisine Dayalı çalışmalar

Metin dinleme parçasıdır. Dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalarda ilk olarak, öğrencilerin metni dinlerken “not alarak dinleme yöntemi”ni uygulamaları istenir. Bu amaçla öğrencilerin metinde önemli gördükleri sözcük, sözcük grubu veya cümleleri boş bir kâğıda not almaları istenir. Metin dinletilirken ara ara durdurularak devamını öğrencilerin tahmin etmesi istenmiştir. Ardından metin devam ettirilerek tahminlerinin doğruluğunu kontrol etmeleri istenmiştir.

Konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik olarak yapılan çalışmada öğrencilerin sözcük çalışması sırasında öğrendikleri sözcük, kavram, atasözü ve deyimleri kullanmalarını sağlamak amacıyla öğretmen kılavuz kitapta yönergesi verilen etkinliği yapmaları istenmiştir. Yönerge şu şekildedir:

Benim Atasözüm

1. Öğrencilerinizi dört gruba ayırınız.
2. Küçük kâğıtlara aşağıdaki atasözlerinin her birini yazınız.
“Birlikten kuvvet doğar.”
“Yalnız taş duvar olmaz.”
“Bir elin nesi var, iki elin sesi var.”
“Ağaç, yaprağıyla gürler.”
3. Her gruptan kâğıtlardan bir tanesini çekerek bir atasözünü belirlemesini isteyiniz.
4. Her gruptan üç öğrencinin belirledikleri atasözüyle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmesini isteyiniz.
5. Daha sonra öğrencilerinizin bu atasözlerinin hangi durumlarda kullanıldığını günlük yaşamlarından örneklerle tartışmalarını sağlayınız.
6. Öğrencilerinizin güdümlü konuşma yöntemiyle konuşmalarını sağlayınız.

Yazma becerisini geliştirmeye yönelik yapılan çalışmalarda öğrencilerin “güdümlü yazma yöntemi”yle yazmaları istenmiştir. Bu amaçla “birlik ve beraberlik” konulu bir masal yazmaları istenmiş, öğrencilerin yazılarını yazarken uymaları gereken kurallar hatırlatılmıştır.

Dil bilgisi becerilerini geliştirmeye yönelik olarak ise öğrencilerin daha önceden öğrenmiş oldukları “anlatım bozuklukları” konusunu tekrar etmek amacıyla etkinlikte verilen anlatım bozukluklarını düzeltmeleri istenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada dokuzu 1981 Türkçe Dersi Eğitim Programı'na, dokuzu 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanan toplam on sekiz Türkçe ders kitabındaki masal ve fabl metinlerinin tamamı incelenmiştir. 1981 Türkçe Dersi Eğitim Programı doğrultusunda seçilen kitaplardaki masal ve fabl metinlerinin uygulama çalışmaları ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı doğrultusunda seçilen kitaplardaki masal ve fabl metinlerinin uygulama çalışmaları arasındaki farklılıkların ne düzeyde olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla toplam yirmi beş masal ve fabl metni işleniş aşamalarına göre ele alınmış, bu kapsamda metnin tanıtımı, metin-resim ilişkisi, metne hazırlık, sözcük çalışması, metnin kavranması, türün ve öğelerinin kavratılması, dört temel dil becerisi ve dil bilgisine dayalı çalışmalar ayrı ayrı incelenmiştir. Bu çalışmayla elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanabilir:

1. 1981 Türkçe Dersi Eğitim Programı'na göre hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki metinler ve işlenişine yönelik çalışmalar bir ders kitabı içinde bulunmaktadır. Ders kitabı öğrencinin bilgiyi yapılandırmasına tek başına yardımcı olamadığı için öğrenci, öğretmenin verdiği bilgileri yazması için ayrıca bir deftere ihtiyaç duymaktadır. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na ait kitaplar ise metin ve metne ilişkin resimlerin bulunduğu Türkçe ders kitabı, metne yönelik etkinliklerin bulunduğu çalışma kitabı ve öğretmenlere yardımcı olmak için öğretmen kılavuz kitabından oluşmaktadır. Öğrenci ders kitabıyla metne ait resimleri görmekte ve metni okumaktadır. Çalışma kitabıyla da metne ilişkin etkinlikleri yapmakta ve bilgiyi kendisi yapılandırmaktadır. Öğrenci bilgiyi, etkinlikleri yaparken edindiği için ayrıca bir defter tutmasına gerek kalmamaktadır. Öğretmen kılavuz kitaplarında ise öğretmenlere rehberlik edecek yönlendirici ifadeler, öğrenci çalışma kitaplarından farklı olmak üzere etkinliklere ve sorulara yer verilmektedir.

2. 1981 Türkçe Dersi Eğitim Programı'na göre hazırlanan ders kitaplarındaki masal ve fabl metinleri oldukça kısadır. Çoğu metin kısaltılarak verildiği için öğrenci metni sıkılmadan ve rahatça okumakta ama metnin içeriğini tam olarak anlamasına engel oluşturmaktadır. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre hazırlanan metinler ise oldukça uzundur. Her metin, en az iki-üç sayfadan oluşmaktadır. Bu durum da öğrencilerin, metni okurken sıkılmasına neden olmaktadır.
3. 1981 programına göre hazırlanmış ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerine ait resimler, metnin hemen üstünde ve bir tek resimden oluşmaktadır. 2005 programına göre hazırlanmış ders kitaplarında ise metnin tamamını doldurmaktadır. Metin genelde birkaç sayfadan oluştuğu için de birden fazla resme yer verilmiştir. Fazla resmin kullanılması da öğrencinin metni daha iyi anlamasını sağlamaktadır. 2005 programına göre hazırlanmış ders kitaplarındaki resimler oldukça renkli, canlı ve göz alıcıdır. Kullanılan görseller sayfanın tamamını kaplamakta, metinde yer alan kişiler ve varlıklar daha büyük ve net resmedilmektedir.
4. 1981 programına göre hazırlanmış ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerine ait hazırlık çalışmaları öğrenciyi metne hazırlayıcı niteliktedir. Ancak hazırlık çalışmalarında sadece soru yöntemine başvurulması öğrencinin ilgisinin metne çekilmesi açısından eksikliklere neden olmaktadır. 2005 programına göre hazırlanmış ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlere ait hazırlık çalışmaları ise çok yönlüdür. Metne hazırlayıcı ve ön bilgileri hatırlatıcı soruların yanında metinle bağlantılı materyallerin (poster, gazete, dergi, kitap, fotoğraf, CD) sınıfa getirilip sunulması, konuyla ilgili araştırma yaptırılması, çalışma kitaplarındaki bazı metinlerin ilk etkinliklerinin hazırlık amacıyla olması hazırlık çalışmalarını zenginleştirmekte ve öğrencinin ilgisini çekmede daha başarılı olmaktadır.
5. 1981 programına göre hazırlanmış ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlere ait sözcük çalışmaları metinde anlamı bilinmeyen sözcüklerin anlamının buldurulması veya sözcüklerin anlamlarının verilmesi ve sözcüklerin cümle içinde kullanılmasından ibarettir. Bu çalışmalar, sözcük dağarcığının geliştirmesi

için etkili olmamakla birlikte, öğrencilerin öğrendiği bilgiyi kullanmasına da fırsat vermemektedir.

2005 programına göre hazırlanmış ders kitaplarındaki metinlere ait sözcük çalışmaları ise etkili, sözcük kazanımını kolaylaştıran ve zevkli hâle getiren etkinliklerdir. Etkinliklerde; sözcük, sözcük grupları, deyim ve atasözlerinin anlamlarının tahmin edilmesi ve tahminlerin doğruluğun sözlükten kontrol edilmesi, sözcüklerin cümlede kullanılması, sözcüklerin bulmaca yoluyla buldurulmaya çalışılması, sözcükler ve anlamlarının karışık verilir eşleştirilmesi gibi çalışmalarla öğrenci eğlenceli bir şekilde söz varlığını zenginleştirme imkânına sahip olmaktadır.

6. 1981 programına göre hazırlanmış ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlerine ait metni anlama/çözümleme çalışmaları sadece soru sorma tekniğinden ibarettir. Sorulan sorular da genelde metnin anlaşılma düzeyini ölçmeye yöneliktir. Metnin yorumlanmasına, yeniden yapılandırılmasına imkân vermemektedir.

2005 programına göre hazırlanmış ders kitaplarındaki masal ve fabl metinlere ait kavrama çalışmaları öğrenci çalışma kitabında yoğun olarak bulunmamakla beraber bu çalışmalar daha çok öğretmen eşliğinde yapılmaktadır. Öğretmen, kılavuz kitapta yer alan sorular ve yönergeler doğrultusunda metnin anlaşılmasına, çözümlenmesine ve yeniden yapılandırılmasına yönelik etkinliklere rehberlik eder.

Her iki programda da kavrama çalışmalarında soru tekniğinden yararlanılmış ancak sorulan soruların niteliği arasında farklılık bulunmaktadır.

Tablo 3: Metnin Kavranmasına Yönelik Sorulan Soruların Bilişsel Alan Basamaklarına Göre Dağılımı

Sınıf	Program Yılı	Bilgi	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez	Değerlendirme
6. sınıf	1981 Programı	42 (%47,7)	7(%25,9)	-	-	-	-
	2005 Programı	15(% 17)	9(%33,3)	-	-	7(%77,7)	8(%88,8)
7. sınıf	1981 Programı	24(%27,2)	5(%18,5)	-	-	-	-
	2005 Program	5(%5,6)	3(%11,1)	-	-	1(%14,2)	-
8. sınıf	1981 Programı	2(%2,2)	3(%11,1)	-	-	-	-
	2005 Programı	-	-	-	-	1(%14,2)	1(%11,2)
Toplam		88	27	-	-	9	9

Tabloda da görüldüğü gibi 2005 programı 1981 programına göre kavrama ve sentez ve değerlendirme basamağındaki sorulara daha çok yer vermiştir. Bu da öğrencinin öğrenme sürecinde daha aktif olmasına katkıda bulunmuştur.

7. 1981 programına göre hazırlanmış ders kitaplarında masal ve fabl türü ve bu türlere ait ögeler “Tür Çalışmaları” bölümünde verilmiştir. Tür çalışmalarında okunan metinden hareketle türün tanımı yapılmış ardından ögeleri hakkında bilgiler verilmiştir. Masal ve fablın planının unsurları tanıtılmış ve metnin planının bu bilgilerden hareketle çıkarılması istenmiştir. 1981 programına göre hazırlanan ders kitaplarında türe yönelik çalışmalar bilgi vermekten ibarettir. Öğrencinin türü sezip ögelerini fark etmesine yönelik çalışmalar yapılmamıştır.

2005 programına göre hazırlanmış ders kitaplarında masal ve fabl türü ve bu türlere ait ögelerle ilgili çalışmalar ders kitabında çok az yer almaktadır. Tür ve türe ait ögeler daha çok soru-cevap yöntemiyle buldurulmaya çalışılmıştır. Türe yönelik herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Öğretmen kılavuz kitabında ise türü buldurmaya yönelik sorular bulunmaktadır. Bunlar da yeterli değildir.

8. 1981 programına göre hazırlanan kitaplardaki dört temel dil becerisini geliştirmeye yönelik olan çalışmalar “Sözlü ve Yazılı Anlatım” bölümünde verilmiştir. Dört temel dil becerisinden ilki olan okuma becerisine yönelik

alışmalar metnin sesli veya sesiz okunmasına yönelik verilen yönergelerden ibarettir. Konuşma becerisine yönelik çalışmalarda genelde öğrencilerden bildikleri bir masalı/fablı anlatmaları istenmiş ya da belirlenen bir konu hakkında “güdümlü konuşma ynetemi”ne uygun olarak konuşması istenmiştir. Bunu yaparken de uymaları gereken kurallar belirtilmiştir. Yazma çalışmalarında ise verilen bir konu hakkında yazma çalışmalarının yapılması istenmiştir.

1981 programına göre hazırlanmış ders kitaplarında incelenen metinler içersinde dinleme becerisine sadece bir çalışmada yer verilmiştir. O çalışmada; öğrencilerin, okuma-dinleme çalışması yapması için yazma bölümünde yazılan yazılar okunurken doğru anlama, güzel anlatma, güzel okuma açısından okuyan arkadaşlarını eleştirmeleri istenmiştir. Bu alışma öğrencilerin hem okuma becerisine hem dinleme becerisini geliştirmeye yöneliktir.

Dil bilgisine yönelik yapılan alışmalar “Güzel Türkçemizi ğrenelim” başlığı altında verilmiştir. Bu başlık altında Türkçenin gramer yapısına yönelik bilgiler dışında kelimedede anlam ve noktalama işaretleriyle ilgili konularda bulunmaktadır. Dil bilgisi çalışmalarında verilmek istenen konu metinden alınan cümleler veya sözcüklerden hareketle kavratılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla metinden cümle veya sözcük seçilmiştir. Verilmek istenen kavramla ilgili kurallar belirtildikten sonra uygulama yapılması için metinde bulunan aynı kullanımların bulunması istenmiştir. Dil bilgisine yönelik çalışmalarda öğrenciye bilgi doğrudan verilmiş, öğrencinin bilgiye ulaşmasına yönelik sorular sorulmamıştır.

2005 programına göre hazırlanan kitaplardaki dört temel dil becerisini geliştirmeye yönelik olan çalışmalar ğretmen kılavuz kitabında bölümlere ayrılmış ve her bir beceri için öğretmenlere rehberlik edici yönergeler verilmiştir. Öğretmen kılavuz kitabında bölümlere ayrılan becerilere yönelik etkinlikler ğrenci çalışma kitabında da bulunmaktadır. Öğretmen, kılavuz kitapta verilen yönergeler doğrultusunda öğrenciye çalışma kitabında yer alan etkinlikleri yaptırmaktadır.

2005 programına göre hazırlanan ders kitaplarında dinleme becerisini geliştirmeye yönelik etkinliklere sıklıkla başvurulmuştur. Masal ve fabl türü olağanüstü unsurlara sahip olmalarından ve hayal gücünü geliştirici özelliklerinden dolayı genellikle dinleme metni şeklinde sunulmaktadır. Metin dinlenirken uyulacak yöntemler öğretmen kılavuz kitabında bulunmaktadır. Öğretmen, bu yönergeler ışığında öğrencileri dinleme etkinliğine yönlendirmektedir. Bu çalışmalarda; metnin seçici dinleme yöntemi”yle dinlenmesi, dinlenenden hareketle bilinmeyen kelimelerin anlamlarının çıkarılması, dinlediklerine ilişkin sorulara cevap vermesi vb.dir.

Konuşma becerisini geliştirmek için genellikle yaratıcı konuşma yöntemi, yazma becerisini geliştirmek için de güdümlü yazma yöntemi, metinden hareketle yeni bir metin oluşturma yöntemi kullanılmıştır. 1981 programında dil bilgisi bölümünde yer alan noktalama işaretlerine 2005 programında yazma bölümünde yer vermeye başlanmıştır. Okuma becerisini geliştirmeye yönelik de yönergeler verilmiştir.

Dil bilgisine yönelik çalışmalar ise öğretmen kılavuz kitabında bulunan yönergeler doğrultusunda sorulan sorular ve çalışma kitabında bulunan etkinlikler yoluyla konunun sezdirilmesiyle başlamaktadır. Metinden bağımsız seçilen cümleler ve sözcükler üzerinde sezdirilen konu etkinlikler yardımıyla kavratılmaya çalışılır. Öğrenciye hazır bir bilgi verilmez öğrenciden bilgiyi kendisinin yapılandırması beklenir.

9. 1981 programına göre hazırlanan kitaplardaki beş masaldan dördü Türk masalı biri Norveç halk masalıdır. Fabl metinlerinde ise yedi metinden beş tanesi “La Fontaine” iki tanesi de Ezop’a aittir. 2005 programına göre hazırlanan kitaplardaki sekiz masaldan beşi Türk masalı üçü de yabancı masaldır. Fabllarda ise beş fabldan üçü “La Fontaine” ikisi de “Beydeba”ya aittir.

Yapılan bu incelemelere bakılarak masal ve fablların sayı ve yerli/yabancı olması bakımından bir farklılık göstermemektedir. Ancak 2005 programına göre

hazırlanan ders kitaplarındaki masal metinleri klasik masallardan oluştuğu gibi modern masallardan da oluşmaktadır.

10. 1981 programına göre hazırlanan ders kitaplarında çalışmalar ders kitabı odaklıdır. 2005 programına göre hazırlanan kitaplardaki bazı çalışmalar ise materyal kullanımına (fotoğraf, resim, CD, vd.) yer verilerek çoklu ortam sağlanmıştır.
11. 1981 Türkçe Eğitim Programı “davranışçı yaklaşım”ı esas almaktayken 2005 Türkçe Öğretim Programı “yapılandırmacı yaklaşım” merkezde olmak üzere aktif öğrenme ve öğrenci merkezli eğitimi dikkate alan yaklaşımları benimsemiştir.
12. 1981 programına göre hazırlanan ders kitaplarındaki değerlendirme çalışmaları dersin sonunda öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçmeye yöneliktir. 2005 programında ise ölçme-değerlendirme temel amaç ürünün değil sürecin değerlendirilmesidir. Bu amaçla 2005 programına göre hazırlanan ders kitaplarında, değerlendirme ve gözlem formları, ürün dosyaları, tutum ölçekleri ile süreç değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın sonuçlarında yola çıkarak oluşturulacak öneriler şu şekildedir:

1. Masal ve fabllarla verilmek istenen mesajın daha iyi algılanabilmesi ve olayların somutlaştırılarak kavranabilmesi için metinlerin işleniş sürecinde alternatif öğretim yöntemlerine başvurulmalıdır. Özellikle “drama ve “altı şapka” yöntemlerine ağırlık verilmelidir. Çünkü bu tekniklerle verilmek istenen mesaj somut hale getirilerek daha fazla duyu organına hitap edilmiş olacak, öğrencinin farklı bakış açıları geliştirmesine yardımcı olacaktır. Böylece programda hedeflenen kazanımlar bu yöntemlerle daha kısa sürede ve etkili bir şekilde verilecektir.

2. Metinlerin yazarlarını tanıtmaya yönelik çalışmalara daha çok yer verilmelidir. Özellikle yazarların çocukluk dönemleriyle ilgili bilgi verilirse öğrenci kendisi ile yazar arasında daha kolay bağ kurabilecektir.
3. Masal ve fabl metinleri seçilirken milli kültürümüzde yer alan halk kahramanlarının bulunduğu metinlere ve gelenek göreneklerimizi yansıtan örneklere yer verilmelidir. Böylece kültür aktarımının sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi sağlanmaya çalışılır. Bunun yanında modern çizgiler taşıyan masallara da yer verilerek denge sağlanmalıdır.
4. Seçilen metinler öğrencilerin dil gelişimine uygun, edebi zevk ve estetik bilincine ulaşmasını sağlayıcı nitelikte olmalıdır.
5. Türe yönelik yapılan etkinliklere daha fazla yer verilerek öğrencinin tür bilgisini yapılandırmasına imkân verilmelidir.
6. Özellikle masal metinleri okunurken/dinletilirken masallar yarım bırakılarak öğrencinin tahminlerde bulunması sağlanmalı, ardından okumaya devam edilmelidir. Böylece öğrencinin sözlü anlatım yeteneği hem de kavrama becerisi geliştirilmiş olur.
7. Olay örgüsü kavram haritalarıyla öğrencinin zihninde somutlaştırılarak sunulmalıdır. Bu tür etkinliklere ağırlık verilmelidir.
8. Masallarda ve fabllarda karşılaşılan durumlar günlük hayatla ilişkilendirilerek çocukların günlük hayata dair problem çözme yetenekleri geliştirilmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Aktaş, Şerif ve Gündüz, Osman (2002), **Yazılı ve Sözlü Anlatım**, 3. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aksan, Doğan (1998), **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- _____ (2005), **Anlambilim**, 2. Baskı, Ankara: Engin Yayınları.
- Arslan, Akif (2004), **İlköğretim II. Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Eğitimdeki Yeri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atlas, Sümeyye (2009), **Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Tarihi ve İçerik Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi ile Görev Odaklı Dil Bilgisi Öğretiminin Uygulamalı Karşılaştırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alptekin, Ali Berat (2002), **Taşeli Masalları**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Banguoğlu, Tahsin (2004), **Türkçenin Grameri**, Ankara: TDK Yayınları.
- Baysal, Ahmet Deniz (2007). **MEB İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Kelime Serveti Bakımından Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilkan, Ali Fuat (2001), **Masal Estetiği**, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Boratav, Pertev Naili (1995), **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Büyük Larousse (1994), Cilt 15, İstanbul: Milliyet Gazetecilik A.Ş.
- Calp, Mehrali (2005), **Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi**, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Cemiloğlu, Mustafa (2004), **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**, İstanbul: Aktüel yayıncılık.
- Çetinkaya, Zeynep (2007), **Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri ve Önemi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü.
- Çomak, Gülsüm (2009), **İlköğretim Kurumlarının 6. Sınıflarında okutulan Yeni Müfredata Uygun Türkçe Ders Kitaplarının Şekil ve İçeriği, Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Önerilen Sorular Üzerine Bir İnceleme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Daloğlu, Kamil (2005), **İlköğretim Okullarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Bilgisi Konuları Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Danışoğlu, Hicran (2006), **6.,7. ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere Göre İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirel, Özcan (1999), **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**, İstanbul: MEB Yayınları.
- _____ (2004), **Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi**, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Derman, Serdar (2002), **Ana Dil (Türkçe) Öğretiminde Masal Metinlerinin Kullanılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Develioğlu, Ferit (2003), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Ergin, Muharrem (2003), **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Basım/ Yayım /Tanıtım.
- Gömleksiz, Mehmet Nuri; Bulut, İlhami (2007), “Yeni İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi”, **Milli Eğitim Dergisi**, 175, 161-184.
- Güleryüz, Hasan (2006), **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Güneş, Firdevs (2002), **Ders Kitaplarının İncelenmesi**, Ankara: Ocak Yayınları.
- İnce, Bekir (2004), **Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısı İle Türkçe Öğretiminde Metin Çalışmaları: Değerlendirmeler, Öneriler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kantemir, Enise (1997), **Yazılı ve Sözlü Anlatım**, Ankara: Engin Yayınevi.
- Kaplan, Mehmet (1996), **Kültür ve Dil**, 9. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karasar, Niyazi (2006), **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 16. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kırkılıç, Ahmet ve Akyol, Hayati (2007), **İlköğretimde Türkçe Öğretimi**, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Kutlu, Hilal A. (2006), **MEB İlköğretim 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Küçük, Elif Emine (2005), **İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Kitaplarındaki Düz Yazı Metinlerinin Çocuğa Görelik İlkesine ve Metinlerin İçerdiği Eğitsel İletilere**

- Göre İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB (2006), **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6,7,8. Sınıflar)**, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Nas, Recep (2004), **Örneklerle Çocuk Edebiyatı**, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Nişanyan, Sevan (2003), **Sözlerin Soyağacı**, 2.Baskı, İstanbul: Adam Yayınları.
- Oğuz, M. Öcal (Ed.) (2006), **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Oğuzkan, Ferhan (2001), **Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Anı Yayınları.
- Okur, Alparslan (2003), **Hayvan Masallarının Anadili Öğretiminde dil, Üslup ve Eğitim Yönünden Yeri ve Önemi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öz, Fevzi (2003), **Uygulamalı Türkçe Öğretimi**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, Murat (2006), **Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I**, Ankara: Öncü Basımevi.
- _____ (2007), **Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II**, Ankara: Öncü Basımevi.
- Sakaoglu, Saim(1999), **Masal Araştırmaları** Ankara: Akçağ Yayınları
- Sarıca, Salih ve Gündüz, Mustafa (1995), **Güzel Konuşma ve Yazma**, İstanbul: Fil Yayınevi.
- Sever, Sedat (2000), **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, Veysel (2004), **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, Rasim (1987), **Örneklerle Türkçe Sözdizimi**, Trabzon: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş.
- Topgül, sevim (2004), **İlköğretim 8. Sınıf Ders Kitaplarındaki Uygulama Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünalın, Şükrü (2006), **Türkçe Öğretimi**, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yalçın, Alemdar ve Aytaş, Gıyasettin (2005), **Çocuk Edebiyatı**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, Ertuğrul (2001), **Doğru, Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı (Sözlü Anlatım)**, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yapıcı, Mehmet (2004), “İlköğretim Dil Bilgisi Konularının Çocuğun Bilişsel Düzeyine Uygunluğu”, **İlköğretim-Online**, cilt:3(2), 35-41.
- Yardımcı, Mehmet (2004), **Türk Halk Edebiyatında Nesir**, Ankara: Ürün Yayınları.
- Yenen, Yıldız (2007), **Cahit Uçuk’un Masallarındaki Dil ve çocuk Eğitimi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, Cemal (2003), **Türkçe Öğretiminde Alternatif Yöntemler**, Ankara: Anı Yayıncılık.

Zorbaz, Kemal Zeki (2007), “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Eğitimde Kuram ve Uygulama**” 3(1), 87-100.

EKLER

EK 1: Çalışmada İncelenen Türkçe Ders, Çalışma ve Öğretmen Kılavuz Kitapları

1. Batur, Suat ve Yıldırım, Cafer (2001), **İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 6**, İstanbul: Özyürek Yayın Evi.
2. Ünal, Meral ve diğerleri (2005), **İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 6**, Ankara: MEB Yayınları.
3. Yıldırım, Veysi (2003), **İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 6**, Ankara: Elit Yayıncılık.
4. Doğruel, Süheyla ve diğerleri, **İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 7**, Ankara: MEB Yayınları.
5. Sarıca, Salih ve Gündüz, Mustafa (2005), **İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 7**, İstanbul, Fil Yayınları.
6. Yıldırım, Veysi (2004), **İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 7**, Ankara: Elit Yayıncılık.
7. Köktürk, Muhsin ve Gül, Metin (2006), **İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 8**, Ankara: Yıldırım Yayınları.
8. Sarıca, Salih ve Gündüz, Mustafa (2005), **İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 8**, İstanbul, Fil Yayınları.
9. Yıldırım, Veysi (2004), **İlköğretim Ders Kitabı Türkçe 8**, Ankara: Elit Yayıncılık.
10. Altıntaş, Güldane ve Bursalıoğlu, Yeliz (2006), **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6**, Ankara: Özgün Matbaacılık.
11. _____(2006), **İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı 6**, Ankara: Özgün Matbaacılık.
12. _____(2006), **Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Ankara: Özgün Matbaacılık.

13. Kapulu, Ahmet ve Diğerleri (2007), **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6**, Ankara: Koza Yayınları.
14. _____(2007), **İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı 6**, Ankara: Koza Yayınları.
15. _____(2007), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 6**, Ankara: Koza Yayınları.
16. Kara, Mehmet ve diğerleri (2006), **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 6**, Ankara: A Yayınları.
17. _____(2006), **İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı 6**, Ankara: A Yayınları.
18. _____(2006), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 6**, Ankara: A Yayınları.
19. Altan, Abdulkadir ve Diğerleri (2007), **MEB İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 7**, Ankara: Özgün Yayıncılık.
20. _____(2007), **MEB İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı 7**, Ankara: Özgün Yayıncılık.
21. _____(2007), **MEB İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 7**, Ankara: Özgün Yayıncılık.
22. Aköz, Şenay ve Fındık, Özlem (2009), **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 7**, İstanbul: Harf eğitim Yayıncılığı.
23. _____(2009), **İlköğretim Türkçe Çalışma Kitabı 7**, İstanbul: Harf eğitim Yayıncılığı.
24. _____(2009), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 7**, İstanbul: Harf eğitim Yayıncılığı.
25. Yangın, Banu ve Diğerleri (2009), **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 7**, Ankara: Pasifik Yayınları.
26. _____(2009), **İlköğretim Türkçe Çalışma Kitabı 7**, Ankara: Pasifik Yayınları.
27. _____(2009), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 7**, Ankara: Pasifik Yayınları.
28. Altan, Abdulkadir ve Diğerleri (2008), **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 8**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı yayıncılık.

29. _____(2008), **İlköğretim Türkçe Öğrenci Çalışma Kitabı 8**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı yayıncılık
30. _____(2008), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 8**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı yayıncılık.
31. .Ceyhan, Yaşar ve Ceyhan Saliha (2009), **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 8**, Ankara: Pasifik Yayınları.
32. _____(2009), **İlköğretim Türkçe Çalışma Kitabı 8**, Ankara: Pasifik Yayınları.
33. _____(2009), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 8**, Ankara: Pasifik Yayınları.
34. Kurt, Mustafa ve diğerleri,(2008), **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 8**, İstanbul: Batu Yayınları.
35. _____(2008), **İlköğretim Türkçe Çalışma Kitabı 8**, İstanbul: Batu Yayınları.
36. _____(2008), **İlköğretim Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı 8**, İstanbul: Batu Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında Trabzon'un Merkez ilçesinde doğdu. İlköğrenimini (1990-1995) Aktoprak Köyü İlkokulu'nda ve Erdoğan İlköğretim Okulu'nda (1995-1998), ortaöğrenimini (1998-2002) Fatih Lisesi'nde tamamladı. 2004-2008 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gördü. 2008 yılında Hayrat İMKB YİBO'da Türkçe öğretmeni olarak göreve başladı. Hâlâ aynı okulda görevini sürdürmektedir. İngilizce bilmektedir.